

RAPPORTAGE

Toetsing plannen Thermen Berendonck te Wijchen

Ladder voor duurzame verstedelijking

Correspondentienummer: 2015-R-060/1028

Datum: 13 april 2016

Opgesteld door: Lennert Rietveld, Niek Timmermans en Bram Kosterink

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
2. PROFIELSCHETS THERMEN BERENDONCK	3
3. TREDE 1: BEPALING REGIONALE BEHOEFTE	5
3.1. INLEIDING	5
3.2. VERZORGINGSGEBIED	5
3.3. CONCLUSIE TREDE 1: VERWACHTE BEZOEKERSAANTALLEN THERMEN BERENDONCK	6
3.4. BEZOEKERSBEPALING MAXIMAAL SCENARIO	7
3.5. EFFECTEN OP BESTAAND AANBOD.....	9
3.6. SPECIFICATIE BEZOEKERS NEDERLANDSE MARKT	10
3.7. SPECIFICATIE BEZOEKERS DUITSE MARKT	11
3.8. AANBOD NEDERLANDSE MARKT	12
3.9. AANBOD DUITSE MARKT	14
4. TREDE 2: OPVANGEN REGIONALE BEHOEFTE	15
4.1. INLEIDING	15
4.2. VEREISTE LOCATIE-EIGENSCHAPPEN.....	16
4.3. INPASSING STEDELIJK GEBIED	17
4.4. ALTERNATIEVE LOCATIES	17
4.5. NOTITIE LOCATIEKEUZE THERMEN BERENDONCK.....	17
4.6. CONCLUSIE	17
5. TREDE 3: MULTIMODALITEIT	18
5.1. INLEIDING	18
5.2. MULTIMODALITEIT (GEMEENTE WIJCHEN, 2012).....	18
5.3. AUTO (GEMEENTE WIJCHEN, 2012).....	18
5.4. PARKEERVOORZIENINGEN (GEMEENTE WIJCHEN, 2012).....	18
5.5. OPENBAAR VERVOER (GEMEENTE WIJCHEN, 2012).....	19
5.6. FIETS	19
5.7. CONCLUSIE	19
6. BIJLAGEN	20
6.1. METHODOLOGIE.....	20
6.2. WELLNESSMARKT	22
6.3. ACHTERGRONDINFORMATIE.....	32
6.4. ONDERZOCHT WELLNESS-AANBOD NEDERLAND.....	35
6.5. ONDERZOCHT WELLNESS-AANBOD DUITSLAND.....	37
6.6. ONDERZOEKSGEBIED 0-15 MINUTEN	38
6.7. ONDERZOEKSGEBIED 15-30 MINUTEN	46
6.8. ONDERZOEKSGEBIED 30-60 MINUTEN	53
6.9. ONDERZOEKSGEBIED >60 MINUTEN	75
6.10. BEREKENING KUUROORDEN.....	82
6.11. BEREKENING KUUROORDEN IN MAXIMAAL SCENARIO.....	83
6.12. ONDERZOEKSGEBIED KUUROORDEN	84
BRONNENLIJST	88

1. Inleiding

De eigenaren van Thermen Bussloo te Bussloo zijn voornemens een Wellness bedrijf te ontwikkelen, genaamd Thermen Berendonck, aan de Berendonckse Plas in de gemeente Wijchen. Er bestaat behoefte aan een toetsing van de plannen aan de Ladder van duurzame verstedelijking; hierna te noemen: 'Ladder'. Hiertoe is Van Spronsen & Partners horeca-advies benaderd.

Onderzoeksopzet

In onderhavige studie is op basis van de plannen een onderzoek uitgevoerd met als doel de verwachte bezoekersaantallen te bepalen. De volgende stappen zijn uitgevoerd:

- Profielschets van de plannen Thermen Berendonck.
- Ladder trede 1: Bepaling van de regionale behoefte op basis van het verzorgingsgebied. Hierbij is het aantal verwachte bezoeken en het aanbod vanuit de Nederlandse en de Duitse markt bepaald.
- Ladder trede 2: Opvangen van de regionale behoefte binnen bestaand stedelijk gebied.
- Ladder trede 3: Bepaling van de multimodaliteit.

Bijlagen

In de bijlagen zijn de volgende onderdelen verder toegelicht:

- Methodologie van de studie.
- Wellnessmarkt in beeld met relevante ontwikkelingen.
- Vraaganalyse van de wellnessmarkt binnen Nederland en Duitsland.
- Aanbodanalyse in Nederland en Duitsland, inclusief toekomstige ontwikkelingen.
- Achtergrondinformatie van de ondernemers en Thermen Bussloo.
- Bepaling van het aantal verwachte bezoekers per bedrijf.

Opdrachtgevers

Opdrachtgever van deze studie is de directie van Thermen Bussloo, bestaande uit de directieleden de heer H. Dolman, de heer O. Van den Brink en de heer F. Dolman.

Onderzoeksuitkomsten en -data

- De uitkomsten van de Rapportage Thermen Berendonck, Ladder voor duurzame verstedelijking door Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2013-R-063/1008, d.d. 25-11-2014 hebben als basis gediend in onderhavige studie.
- Voor de studie is gebruik gemaakt van het brancheprofiel 'Het Wellnesscentrum in beeld 2015' door Van Spronsen & Partners horeca-advies.
- Onderhavige rapportage is opgesteld op basis van 'Gemeente Wijchen, Bestemmingsplan Thermen Berendonck versie 2015'.
- Deze rapportage is opgesteld op basis van de beschikbare (markt)gegevens in de periode tot 1 oktober 2015.

2. Profielschets Thermen Berendonck

Inleiding

De directie van Thermen Bussloo is voornemens een tweede vestiging te openen aan de Berendonckse Plas te Wijchen; Thermen Berendonck.

Concept

- Thermen Berendonck valt binnen de markt van wellness-aanbieders. De wellnessmarkt in Nederland is een verzamelnaam voor verschillende bedrijfsoorten. Onder wellness wordt onder andere verstaan: saunabedrijven, kuuroorden, hammam's, privé sauna's, spa's, thermen en tropische zwembaden met aanvullende faciliteiten (*zie bijlage 6.2 voor een nadere toelichting op het begrip wellness markt*).
- Het toekomstige bedrijf richt zich voornamelijk op saunabezoekers (naaktrecreatie) waarbij met enige regelmaat badkledingdagen zullen worden aangeboden. Het bedrijf richt zich niet op de kuurmarkt.
- Het is een Thermen-complex dat duidt op de aanwezigheid van diverse baden (zwembaden, bubbelbaden, zoutwater- en mineraalbaden) maar het is geen thermaal bad aangezien er geen thermische bron beschikbaar is.

Faciliteiten

In het brancheprofiel 'Het wellnesscentrum in beeld' (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2015) is een indeling weergegeven van de volgende bedrijven:

- Kleine wellnessbedrijven tot 2 warme cabines (klein verzorgingsgebied tot 15 minuten)
- Middelgrote wellnessbedrijven tot 4 warme cabines (middel verzorgingsgebied tot 30 minuten)
- Grote wellnessbedrijven tot 9 warme cabines (groot verzorgingsgebied tot 60 minuten)
- Landelijke wellnessbedrijven met 10+ warme cabines (landelijk verzorgingsgebied).

De basisconfiguratie van Thermen Berendonck zal een grote sauna en wellness exploitatie zijn met ten minste 10 warme saunacabines. Het geldt daarmee als een landelijke speler.

Oppervlakte en parkeergelegenheid

- Totale oppervlakte van het terrein, exclusief parkeren, bedraagt 1,3ha. Daarvan bedraagt de totale bebouwde oppervlakte 0,7ha.
- Parkeergelegenheid met totaal 652 parkeerplekken dat een oppervlakte van 1,4ha beslaat (deze parkeerplaatsen vallen buiten het plangebied).

Locatie

- De beoogde locatie voor Thermen Berendonck is gelegen in recreatiegebied Berendonck, in de gemeente Wijchen. Het recreatiegebied ligt langs de A73 en grenst aan de westkant van de stad Nijmegen. Het recreatiegebied is in 1976 aangelegd na zandwinning, beslaat circa 170 hectare en bestaat hoofdzakelijk uit een grote plas van 45 hectare met zandstrandjes en ligweiden.
- Het gebied wordt beheerd door Leisurelands (voorheen RGV (recreatiegemeenschap Veluwe)). De exacte beoogde locatie is weergegeven in de afbeeldingen van de Berendonckse Plas op de volgende pagina.

Ontwikkelingsvisie Berendonck door Leisurelands

Met de realisatie van Thermen Berendonck wordt beoogd een bijdrage te leveren aan de vernieuwing en verdere ontwikkeling van het recreatiegebied Berendonck met als doel het recreatiegebied als totaal aantrekkelijk en duurzaam in stand te houden. De volgende aspecten zijn hierbij van belang:

- Kwaliteits- en imagoverbetering door het opknappen van de algemene (groen)voorzieningen;
- Vergroten van de sociale veiligheid door toezicht, meer openheid en meer bezoekers in het gebied;
- Het verhogen van de attractiviteit van het gebied door nieuwe attracties toe te voegen;
- Een betere spreiding van diverse gebruikers en gebruikersgroepen in het gebied en gedurende de seizoenen;
- Het toevoegen van economische dragers om het recreatiegebied duurzaam in stand te kunnen houden.

Bron: Beplantingsplan Karres+Brands (2016)

recreatiegebied Berendonck

3. Trede 1: Bepaling regionale behoefte

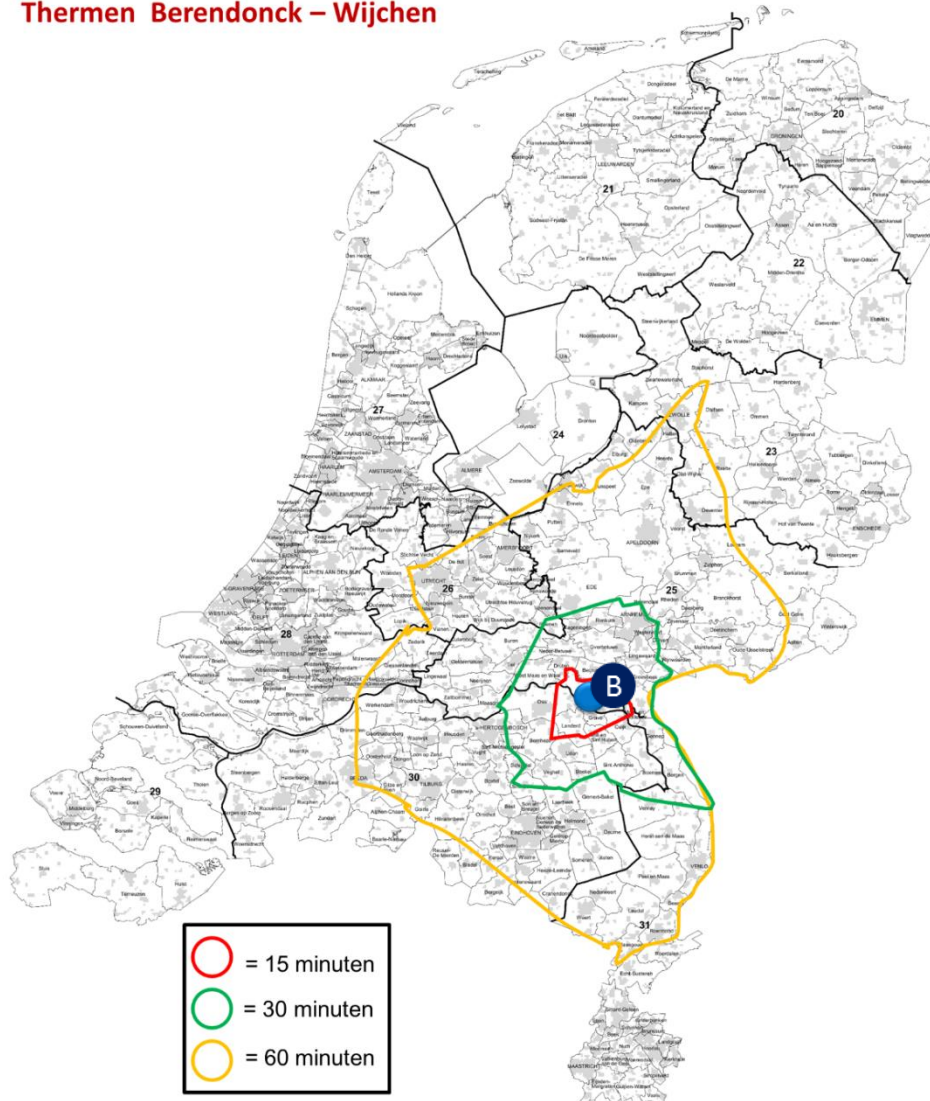
3.1. Inleiding

Trede 1: Er dient bepaald te worden dat sprake is van een actuele regionale behoefte aan de beoogde ontwikkeling van de Thermen Berendonck. Om de actuele regionale behoefte te bepalen worden relevante toekomstige ontwikkelingen meegenomen.

3.2. Verzorgingsgebied

- Voor de bepaling van de verzorgingsgebieden geldt de koopprijsbereidheid van de gebruiker (De Wellnessbezoeker in beeld, Van Spronsen, 2010). Wij gaan bij de plannen van Thermen Berendonck uit van de realisatie van een wellnessbedrijf met minimaal 10 saunacabines waarmee het bedrijf als een grootschalige speler met een verzorgingsgebied van 0 tot 60 minuten geldt. Door de schaalgrootte en uitstraling is dit bedrijf een landelijke speler waarbij een (beperkt) deel van de vraag vanuit de landelijke markt afkomstig is.
- In de bijlagen is een toelichting op de wellnessmarkt gegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt in de sauna- en kuurmarkt en is het aanbod en de vraag in de Nederlandse en Duitse markt toegelicht.

Thermen Berendonck – Wijchen

Kaart 1: Onderzoeksgebied Thermen Berendonck (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2015)

3.3. Conclusie trede 1: Verwachte bezoekersaantallen Thermen Berendonck

- Totaal verwachte bezoekers: De plannen van thermen Berendonck leveren een verwacht bezoekersaantal op van circa 175.000 bezoeker per jaar, circa 478 personen per dag.
- Aandeel regionale bezoekers: In totaal zijn 130.591 bezoekers (74,8%) afkomstig uit het verzorgingsgebied tot 60 minuten dat kan worden aangemerkt als de regionale vraag. Naar verwachting komen 36.012 bezoekers vanuit het hele land en aanvullend wordt een toevloeiing van 7.970 bezoekers per jaar uit de Duitse saunamarkt verwacht.
- Nederlandse en Duitse kuurmarkt: Er worden geen bezoekers uit de kuurmarkt verwacht gezien het ontbreken van kuurfaciliteiten.

Gezien bovenstaande uitkomsten kan gesteld worden dat sprake is van een actuele regionale behoefte aangezien het ruime merendeel (circa 75%) van de verwachte bezoekers afkomstig is uit de regionale omgeving.

Provincie	Thermen Berendonck				
	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland					
Groningen	-	-	-	1.238	-
Friesland	-	-	-	1.374	-
Drenthe	-	-	-	1.040	-
Overijssel	-	-	2.252	2.430	-
Flevoland	-	-	-	857	-
Gelderland	10.495	29.008	22.673	4.320	-
Utrecht	-	-	1.203	2.696	-
Noord-Holland	-	-	-	5.897	-
Zuid-Holland	-	-	663	7.670	-
Zeeland	-	-	-	811	-
Noord-Brabant	8.521	18.125	30.106	5.306	-
Limburg	-	3.847	3.697	2.374	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	19.016	50.980	60.595	43.982	0
TOTAAL	174.574				
Per dag	478				

Tabel 1: Sauna en kuurvraag bij Thermen Berendonck.

3.4. Bezoekersbepaling maximaal scenario

- Thermen Berendonck: De plannen van Thermen Berendonck voorzien niet in kuurfaciliteiten (zie hierna onder 'beperkende factoren'). De huidige plannen zijn passend binnen de mogelijkheden van de functies en bijhorende oppervlaktes. Er worden derhalve geen bezoekers vanuit het kuursegment toegekend aan het plan (let wel: er is desalniettemin een 'maximaal scenario' incl. kuren onderzocht).
- Verlaging marktaandeel sauna: Indien een scenario als kuuroord zou worden verkend, betekent dit een aanzienlijke verandering in functionele indeling, faciliteiten en oppervlaktegebruik. Dit omhelst een aannemelijke en aanzienlijke verkleining van de saunafaciliteiten met een lager marktaandeel als verwacht gevolg.
- Beperkende factoren: De volgende beperkende factoren zijn van belang:
 - De combinatie van functies (kuren en sauna) past niet in het bedrijfsplan en visie van de initiators. De uitvoering van de combinatie van functies is niet getoetst aan ruimtelijke mogelijkheden, waarbij het niet aannemelijk is dat dit past.
 - Voor zover bekend is er geen thermische bron beschikbaar. Alle genoemde kuuroorden beschikken over een thermische bron die medisch ingezet kan worden.
 - Het bestemmingsplan laat geen hotelfunctie toe. Voor het kuren geldt een langere verblijfsduur (vanwege de kuur) van meerdere dagen. Dit is gekoppeld aan een hotelfunctie. Alle genoemde kuuroorden beschikken dan ook over hotelvoorzieningen:
 - Thermaalbad Arcen > 90 kamers in Parkhotel Bad Arcen en een Roompot bungalowpark.
 - Thermae 2.000 > 60 hotelkamers
 - Sanadome > 106 hotelkamers
 - Fontana Bad Nieuweschans > 67 hotelkamers.
 - Omschakeling of inzetten op kuren is derhalve niet reëel mogelijk. Het is niet zomaar aanvullend te realiseren of 'eraan te plakken'. Om elke discussie te voorkomen is omschakeling naar kuuroord desalniettemin beoordeeld in paragraaf 6.11, zie hierna).
- Alternatief 'maximaal' scenario inclusief kuren: Om een beeld te krijgen van de effecten van het vestigen van een kuuroord op de locatie van Thermen Berendonck is een maximaal scenario uitgewerkt (zie bijlage 6.11). Hierbij is uitgegaan van de realisatie van de beoogde plannen tot wellness-complex met sauna én aanvullend de realisatie van een grootschalig kuuroord. Vanwege het ontbreken van (de mogelijkheid) tot hotelvoorzieningen en het ontbreken van externe verblijfsaccommodatie, achten wij een beperkt marktaandeel binnen de kuurmarkt reëel.

Provincie	Thermen Berendonck				
	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland					
Groningen	-	-	-	1.238	N.b.
Friesland	-	-	-	1.374	N.b.
Drenthe	-	-	-	1.040	N.b.
Overijssel	-	-	2.252	2.430	N.b.
Flevoland	-	-	-	857	N.b.
Gelderland	10.495	29.008	22.673	4.320	N.b.
Utrecht	-	-	1.203	2.696	N.b.
Noord-Holland	-	-	-	5.897	N.b.
Zuid-Holland	-	-	663	7.670	N.b.
Zeeland	-	-	-	811	N.b.
Noord-Brabant	8.521	18.125	30.106	5.306	N.b.
Limburg	-	3.847	3.697	2.374	N.b.
Heel Nederland	-	-	-	-	58.500
Duitsland	-	-	-	7.970	63.566
SUBTOTAAL	19.016	50.980	60.595	43.982	122.066
TOTAAL	296.640				
Per dag	813				

Tabel 2: Sauna en kuurvraag bij Thermen Berendonck in maximaal scenario.

3.5. Effecten op bestaand aanbod

Effecten verwacht (normaal) scenario

- De effecten van het toevoegen van Thermen Berendonck verschillen per bedrijf en per koopmoeitecirkel.
- In de koopmoeitecirkel '0-30 minuten' ondervinden de wellnessbedrijven gemiddeld een afname van 1.976 saunabezoekers per jaar van 71.964 naar 69.988. Dat is een daling van gemiddeld 5 saunabezoekers per dag, ofwel 2,7%. De grootste daling vindt plaats voor Wellness de Thermen te Rosmalen met een daling van 8,0% in het aantal saunabezoekers.
- In de koopmoeitecirkel '30-60 minuten' ondervinden de onderzochte wellnessbedrijven gemiddeld een afname van 5.356 saunabezoekers per jaar van 141.842 naar 136.485. Dat komt neer op een daling van gemiddeld 15 saunabezoekers per dag, ofwel 3,8%. De grootste daling vindt plaats voor Sauna & Beauty Oase te Nederasselt met een daling van 15,4% in het aantal saunabezoekers.
- In de koopmoeitecirkel 'landelijk' ondervinden de onderzochte wellnessbedrijven gemiddeld een afname van 2.352 saunabezoekers per jaar van 226.088 naar 223.735. Dat komt neer op een daling van gemiddeld 6 saunabezoekers per dag, ofwel 1,0%. De grootste daling vindt plaats voor Devarana te 's Hertogenbosch met een daling van 1,8% in het aantal saunabezoekers.
- De onderzochte kuuroorden ondervinden gemiddeld een afname van 714 saunabezoekers per jaar van 53.551 naar 52.838. Dat komt neer op een daling van gemiddeld 2 saunabezoekers per dag, ofwel 1,3%. Het enige wellnessbedrijf waar daling plaats vindt is Thermaalbad Arcen te Arcen met een daling van 4,4% in het aantal saunabezoekers.

Gezien bovenstaande uitkomsten kan geconcludeerd worden dat betrokken sauna- en kuurbedrijven een beperkte daling in het aantal saunabezoekers ondervinden. Het zwaarste effect is te vernemen bij bedrijven in de directe omgeving van Thermen Berendonck.

Effecten bij 'maximaal scenario'

- Bij het 'maximaal scenario' verandert tevens het aantal kuurbezoekers voor de betreffende vier kuuroorden; De onderzochte kuuroorden ondervinden gemiddeld een afname van 30.517 bezoekers per jaar van 262.654 naar 232.137. Dat komt neer op een daling van gemiddeld 83 kuurbezoekers per dag, ofwel -/11,6%. De grootste daling vindt plaats voor Thermaalbad Arcen te Arcen met een daling van -14,7% in het aantal bezoekers. Voor Sanadome bedraagt de verwachte afname 12,3%.

Voor de kuuroorden geldt in het maximale scenario een daling van totaal gemiddeld 11,6% als gevolg van daling in sauna- én kuurgasten.

Verwacht effect leegstand

De daling in het aantal bezoekers heeft bij gelijkblijvend prijs- en bestedingsniveau een vergelijkbare omzetzakking als gevolg. Of dergelijke omzetzakkingen leiden tot leegstand als gevolg van sluiting of faillissement is afhankelijk van verschillende factoren; investerings- en financieringsopzet, bedrijfskostenstructuur, personele opbouw en structuur en ondernemerschap. Vanuit onze ervaring kan gesteld worden dat in de praktijk omzetzakkingen van circa 20% kunnen worden opgevangen door adequaat ingrijpen in de bedrijfsvoering door bijvoorbeeld het doorvoeren van kostenbesparingen en andere maatregelen.

De realisatie van Thermen Berendonck leidt dan ook niet per definitie tot leegstand als gevolg van sluiting en faillissement. Voor zover faillissement optreedt, kan, met het treffen van de juiste maatregelen, een doorstart worden gemaakt of kan een nieuwe aanbieder instappen. Voor zover leegstand optreedt, dan leert de praktijkervaring dat deze leegstand teniet wordt gedaan door her-invulling van de bestaande gebouwen.

3.6. Specificatie bezoekers Nederlandse markt

Saunamarkt

- Saunavraag: Per gemeente is het totaal aantal saunabezoeken en de koopmoetebereidheid van de bezoekers bepaald. De berekende 4,5 miljoen saunabezoeken zijn op basis van marktaandeel over de betrokken wellnessbedrijven verdeeld (zie bijlage 6.6 t/m 6.11).
- Wellnessbedrijven: De in het onderzoek betrokken wellnessbedrijven zijn in de bijlagen weergegeven en bestaan uit 42 bedrijven inclusief, de landelijke kuuroorden. Bij de kuuroorden waar saunafaciliteiten worden aangeboden is **tevens** een aandeel saunabezoeken meegenomen.
- Afspiegeling: In het onderzoek hebben wij 42 van de 142 saunabedrijven (in Nederland) opgenomen, dit komt overeen met 30% van de bedrijven. Het aantal saunabezoeken in het verzorgingsgebied komt overeen met 35% van de totale Nederlandse saunabezoeken (circa 12,8 miljoen bezoeken). Dit geeft aan dat een representatieve marktverdeling is toegepast.

Kuurmarkt

- Kuurmarkt: De totale Nederlandse kuurmarkt is vastgesteld op circa 700.000 kuurbezoeken. Zie bijlage 6.2 voor toelichting op de kuurmarkt.
- Bezoekersverdeling: Deze bezoeken dienen verdeeld te worden over de wellnessbedrijven die kuurfaciliteiten aanbieden en als kuuroord opereren. In deze studie zijn de volgende vier wellnessbedrijven opgenomen die kuurfaciliteiten bieden; Thermaalbad Arcen, Sanadome, Sauna & Wellness Thermae 2000 en Fontana Bad Nieuweschans. De inschatting is dat deze bedrijven circa 585.000 kuurbezoeken voor hun rekening nemen. Gemiddeld komt dit neer op 146.000 kuurbezoeken per bedrijf (ruim 400 bezoekers per dag).

3.7. Specificatie bezoekers Duitse markt

Gezien de ligging van de locatie en het verzorgingsgebied gaan we uit van een toevloeiing van Duitse gasten naar Nederland. Deze is berekend en opgenomen in de bezoekersaantallen.

Voor de bepaling van de effecten van de Duitse markt is het Duitse verzorgingsgebied van 60 minuten in beeld gebracht. In dit verzorgingsgebied zijn circa 980.000 Duitsers woonachtig in de relevante leeftijdsgroep. In onderstaande tabel is op basis van beschikbare marktgegevens een berekening van de marktomvang weergegeven.

Saunamarkt

- Toe- en afvloeiing: In het Duitse verzorgingsgebied bevinden zich 20 sauna's, bestaande uit met name kleine en middelgrote bedrijven. Het aanbod van grote aanbieders in de Nederlandse grensstreek zorgt voor een toevloeiing naar de Nederlandse markt. Wij schatten in dat per saldo (toe- en afvloeiing) circa 25% van de Duitse bezoeken naar Nederland komt (afvloeiing naar Nederland).
- Deze toevloeiing in vraag wordt verdeeld over de 42 bedrijven in het Nederlands verzorgingsgebied. Dit komt neer op gemiddeld 22 Duitse gasten per dag en is opgenomen in de bezoekersaantallen.

Kuurmarkt

- Toevloeiing: voor de Kuuroorden geldt dat het aanbod van Duitse kuuroorden zeer beperkt is in het verzorgingsgebied. De kuuroorden liggen centraler in Duitsland. Gegeven dit feit, is de marktpotentie voor Nederlandse kuuraanbieders groot. Desondanks is de toestroom van Duitsers beperkt tot 15% aangezien wij verwachten dat bij een langer verblijf (gemiddeld 4,8 dagen) de Duitser vaker de voorkeur zal geven aan Duitse gespecialiseerde aanbieders.
- Wij schatten daarbij in dat 15% van de kuuroord bezoeken uit het betreffende gebied zal afvloeien naar de Nederlandse kuuroorden. Dit komt neer op 64.000 bezoeken. Verdeeld over de 4 bedrijven (exclusief Thermen Berendonck aangezien deze niet op dit segment gericht is), komt dit neer op 174 bezoekers per bedrijf per dag. Of dit bezoekersaantal c.q. –potentie wordt benut, hangt uiteraard af van de (marketing)inspanningen die de kuuraanbieders verrichten om hun aanbod in het Duitse verzorgingsgebied onder de aandacht te brengen van de doelgroep. In ieder geval is er voldoende marktpotentie.

De verwachte bezoekers vanuit Duitse toevloeiing zijn in de berekeningen van de bezoekersaantallen opgenomen.

Bepaling Duitse bezoekers toevloeiing NL-markt	Sauna's	Kuuroorden
Totaal bezoeken Duitsland	76.167.880	96.429.600
Duitse bevolking binnen markt tot 60 minuten	982.268	982.268
Participatie tot 60 minuten	311.379	353.147
Bezoeken tot 60 minuten	1.338.929	1.695.103
Afvloeiing naar Nederland relatief	25%	15%
Afvloeiing naar Nederland absoluut	334.732	254.265
Aantal bedrijven Nederland inclusief Berendonck	42	4
Duitse bezoekers aan Nederland per bedrijf	7.970	63.566
Duitse bezoeken per dag in Nederland	22	174

Tabel 3: Duitse bezoeker toevloeiing op de Nederlandse markt

3.8. Aanbod Nederlandse markt

Alle 42 sauna- en kuurbedrijven gelegen in het verzorgingsgebied van Thermen Berendonck zijn meegenomen in dit onderzoek. Voor ieder bedrijf is het individuele verzorgingsgebied bepaald op basis van de onderstaande koopmoeitecirkels:

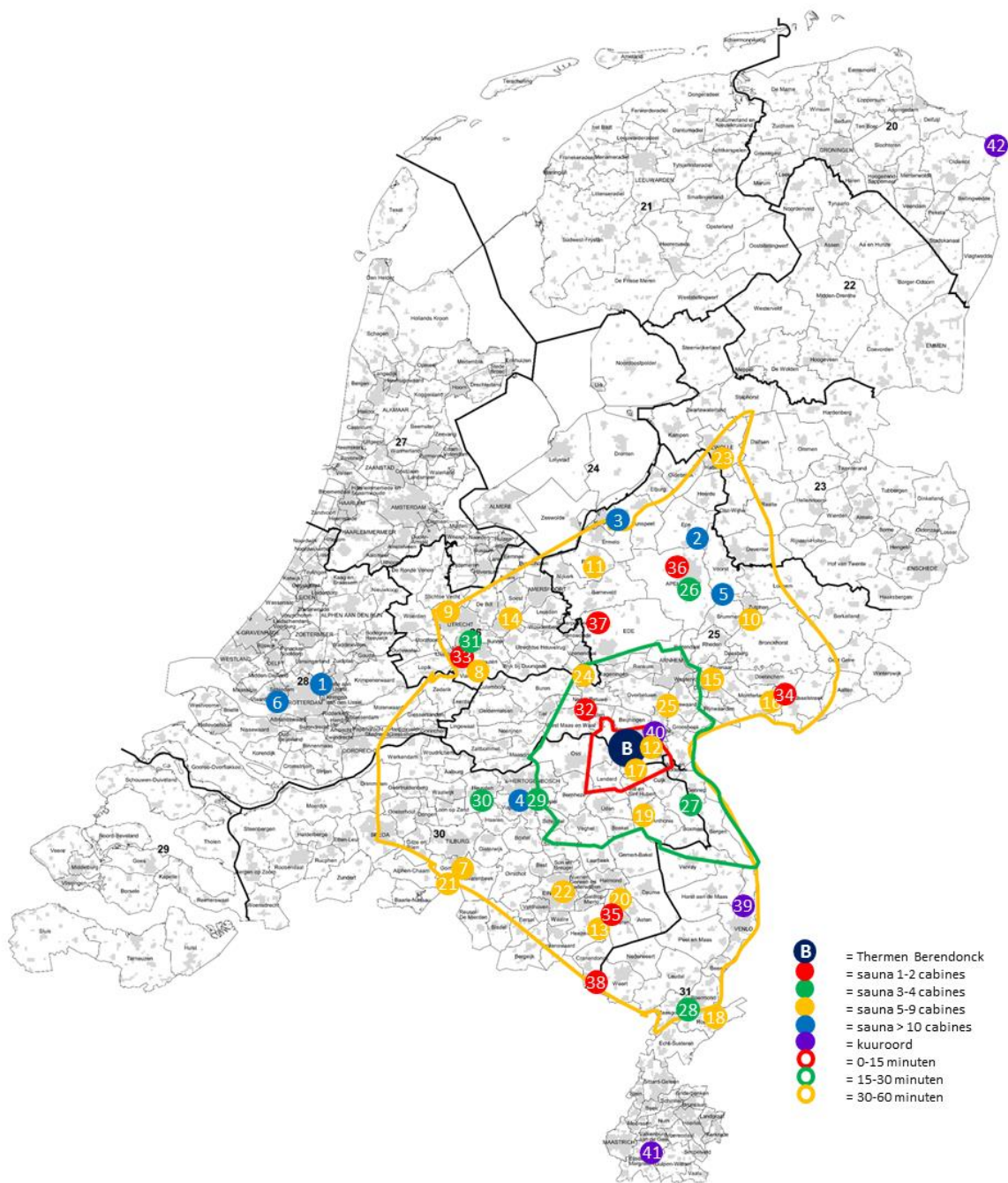
- Sauna's met 0-2 cabines: een koopmoeitecirkel van 15 minuten;
- Sauna's met 3-4 cabines: koopmoeitecirkels van 15 en 30 minuten;
- Sauna's met 5-10 cabines: koopmoeitecirkels van 15, 30 en 60 minuten;
- Sauna's met meer dan 10 cabines: koopmoeitecirkels van 15, 30, 60 minuten en daarnaast 12% van hun gasten buiten het 60 minutengebied.

Meegenomen wellnessbedrijven:

- Saunabedrijven: 38 bestaande saunabedrijven, inclusief toekomstige ontwikkeling van Fitland XL.
- Toekomstig aanbod: De toekomstige ontwikkeling van Fitland XL te Nijmegen is opgenomen in deze studie wegens de concreetheid van het plan en de marktpositie als wellnessaanbieder. Het plan omvat een grootschalige wellnessvoorziening, hotel en sportvoorzieningen, gecombineerd met vakantiewoningen. Het is gelegen in de Waalsprong bij Nijmegen.
- Kuuroorden: Er zijn in totaal 4 kuuroorden meegenomen in het onderzoek in verband met het landelijke verzorgingsgebied van deze bedrijven. Zie bijlagen voor verdere toelichting.
- Totaal: In totaal telt het totale verzorgingsgebied van Thermen Berendonck hiermee 42 wellnessbedrijven (sauna en kuuroorden). Zie bijlagen voor de kaarten en aangegeven verzorgingsgebieden per bedrijf.

Sauna's >60 minuten	
1 Wellnessresort Elysium	4 Sauna Beauty Resort Devarana
2 Wellnessresort de Veluwe Bron	5 Thermen Bussloo
3 Wellness resort de Zwaluwhoeve	6 Thermen Holiday
Sauna's 30-60 minuten	
7 Spa Puur	16 Sauna, Beauty & Body Palestra
8 Thermen Houten	17 Sauna & Beauty Oase
9 Spa Sereen Maarsseveen	18 Sauna & Beauty Dennenmarken
10 Wellness Center de Bronsbergen	19 WellnessBoot
11 Sauna Drôme	20 Wellness Helmond
12 Sauna & Beauty de Thermen Nijmegen	21 Thermen Goirle
13 Spa Sense	22 Wellness & Healthresort Thermae Son
14 Omega Spa & Wellness	23 Sauna Swoll
15 Sauna & Beauty Velp	24 Sauna Beauty & Wellness de Heuvelrug
25 Fitland XL Nijmegen (Toekomstig)	
Sauna's 15-30 minuten	
26 Sauna & Bodycare Apeldoorn	29 Wellness Centre De Thermen
27 Sauna Finlandia	30 Brabant Sauna
28 Top Alivio Saunacentrum	31 Descansa
Sauna's 0-15 minuten	
32 Betuwsch Badhuys	36 De Sprenkelaar
33 A-Style Beautyfarm	37 Sauna & Beauty de Veluwe
34 Easyfeeling Sauna-Skincare-Wellness	38 De Gastelse Hoeve
35 Sauna Mierlo	
Kuuroorden	
39 Thermaalbad Arcen	41 Sauna & Wellness Thermae 2000
40 Sanadome	42 Fontana bad Nieuweschan

Tabel 4: Sauna aanbod in onderzoeksgebied; behorend bij kaart 2.

Kaart 2: Onderzoeksgebied Thermen Berendonck met wellness aanbod NL (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2015)

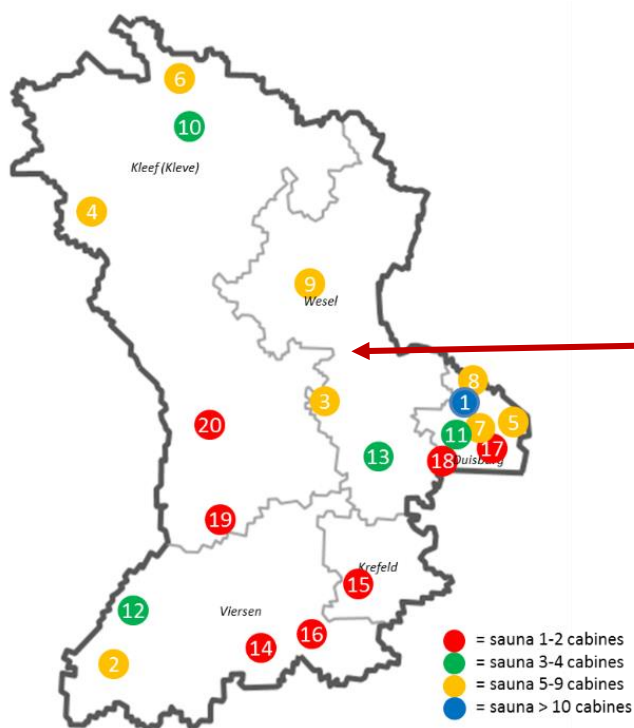
3.9. Aanbod Duitse markt

Duits aanbod

- Gezien de ligging van Thermen Berendonck is het aannemelijk dat vraag vanuit de Duitse markt te verwachten is.
- Wellness-bedrijven: In kaart 3 is het onderzoeksgebied in Duitse markt, gelegen binnen de 60 minuten cirkel rondom Thermen Berendonck, weergegeven. Hierbij hebben wij het totale aanbod wellness-aanbod in beeld gebracht. In dit gebied zijn geen kuuroorden gevestigd. Van alle bedrijven zijn de faciliteiten en prijsniveaus in beeld gebracht om een zo goed mogelijk beeld te krijgen (zie bijlage). In totaal zijn hier 20 van de 2.150 Duitse sauna's gelegen.
- Kuuroorden: In kaart 4 zijn alle kuuroorden van Duitsland weergegeven. Hierbij is goed zichtbaar dat in de betreffende regio geen kuuroorden gevestigd zijn. Vandaar dat wij een toevloeiing richting Nederlandse markt van de kuurbezoekers in het onderzoeksgebied reëel achten.

Sauna's binnen 60 minuten	
1 Niederrhein Therme	11 Sauna im Rhein-Ruhr-bad
2 Return Saunapark	12 Finlantis
3 Saunapark Kamperbruck	13 Freizeitbad Neukirchen-Vluyn
4 GochNess	14 Freizeitbad de Butt
5 Solbad Vonderort	15 World of Sports NW GmbH
6 Sauna Embricana	16 H2Oh!
7 Sauna Treff Oberhausen	17 Hallenbad Neudorf
8 Saunalandschaft Neptun-Bad	18 Sauna im Hallenbad Homberg
9 HeubergSauna	19 Parkbad Gelderland
10 Wellness Kalkar	20 Art Spa Wachtendonk

Tabel 5: Sauna aanbod in Duits onderzoeksgebied; behorend bij kaart 3

Kaart 3: Onderzoeksgebied Duitsland

Kaart 4: Kuuroorden in Duitsland (Die Neue Kur, 2016)

4. Trede 2: Opvangen regionale behoefte

4.1. Inleiding

Trede 2: Indien sprake is van een actuele regionale behoefte aan de voorgenomen nieuwe stedelijke ontwikkeling, dan dient beschreven te worden in hoeverre in die behoefte kan worden voorzien in bestaand stedelijk gebied door benutting van beschikbare gronden door herstructurering, transformatie of anderszins. De ruimtevraag dient namelijk bij voorkeur te worden opgevangen in bestaand stedelijk gebied. Gelet op de definitie van bestaand stedelijk gebied in artikel 1.1.1 lid 1 onder h van het Bro kwalificeert het recreatiegebied Berendonck als bestaand stedelijk gebied. Van belang is dat in het voorheen geldende bestemmingsplan 'Buitengebied' het recreatiegebied Berendonck bestemd is voor 'Recreatie'. In de huidige situatie zijn in het gebied de volgende functies aanwezig:

- 18 holes golfbaan met gebouwde horecagelegenheid,
- stranden,
- ligweiden,
- speelweiden,
- speeltoestellen,
- visstekken,
- duikplaats (met gebouwde walvoorzieningen en onderwaterhuis),
- fiets- en wandelpaden,
- ATB- en ruiterroute,
- parkeerplaatsen (ca. 1500)
- sanitaire voorzieningen,
- gebouwde kiosken,
- standplaatsen voor snack- en ijsverkoopwagens,
- barbecueplaatsen,
- botenhuis Nijmeegse reddingsbrigade,
- evenemententerrein (voor dancefestivals, sportieve activiteiten (als bijv. Viking run) hier is ruimte voor evenementen gehouden met 25.000 bezoekers)),
- waterski- en outdoorcentrum met horecagelegenheid (activiteiten: Handboog-/luchtbuksschieten, Mountainbiken, Vlotbouwen en -varen, Kanoën, Beachvolleyball/-soccer, Samenwerkingsopdrachten, GPS-wandeltochten, e.d.).

De bestaande recreatieve functies van het gehele gebied verkrijgen derhalve een aanvullende recreatieve functie met de realisatie van Thermen Berendonck.

De beoogde locatie voor Thermen Berendonck is derhalve voorzien in bestaand stedelijk gebied. Desalniettemin is onderzoek verricht naar andere locaties binnen bestaand stedelijk gebied en is eveneens beoordeeld of wordt voldaan aan trede 3 van de Ladder (zie paragraaf 4.6).

Voor de toetsing zijn de locatie-eigenschappen voor onderhavig plan in beeld gebracht en is gekeken in hoeverre andere geschikte locaties beschikbaar zijn binnen stedelijk gebied.

4.2. Vereiste locatie-eigenschappen

- Water en groen als unieke belevingswaarde: Dit type grootschalig wellness-bedrijf onderscheidt zich met het groene decor en is gebonden aan het buitengebied. Beleving van natuurlijke omgeving, recreatie in tuinen (liggen, zonnen en wandelen), water (strand en natuurswemmen), rustige ambiance en privacy zijn essentiële omgevingsfactoren.
- Natuurlijke omgeving en afwezigheid van hoogbouw: De aanwezigheid van natuur en daarmee samenhangende groenpartijen maken onderdeel uit van de totaalbeleving van de gasten. De gasten hebben vrij uitzicht op de natuur en kunnen hiervan genieten.
- Buitenruimte: De aanwezigheid van veel buitenruimte is een vereiste voor de gastbeleving. Bij een saunabezoek is het goed gebruik om buiten te kunnen afkoelen middels een wandeling in de buitenruimte, tuin en natuur.
- Aanwezigheid van water: De aanwezigheid van natuurlijk water is van toegevoegd belang voor de beleving. Het meertje en daarbij horend strandje vormen een toegevoegde waarde om zwemmen in natuurwater mogelijk te maken.
- Rust: Het type bedrijf vraagt om een uiterst rustige omgeving, waarbij naast geluid de beeldkwaliteit van groot belang is. Dat wil zeggen; het vrije zicht van gasten op de natuur. De natuurlijke rust en stilte van een buitenlocatie neemt een steeds belangrijkere plaats in bij het onthaasten en het herstellen van de moderne mens.
- Privacy: Een noodzakelijk element voor een succesvolle wellness formule is privacy. Juist in de natuurlijke omgeving kan dit middels planten, bossen en ruimte relatief eenvoudig en op natuurlijke wijze gerealiseerd worden.
- Ontsluiting: Een goede ontsluiting van de locatie is cruciaal. Bereikbaarheid, vindbaarheid en parkeergelegenheid zijn van groot belang voor gasten.
- Schaalgrootte: Voor het plan is 1,3ha aan terrein oppervlakte benodigd, waarvan 0,7ha bebouwd oppervlakte. Voor het parkeerterrein is additioneel 1,4ha benodigd.

4.3. Inpassing stedelijk gebied

De mix van bovenstaande elementen maakt dat er géén geschikte locaties binnen bestaand stedelijk gebied van de regio aanwezig zijn:

- De vestiging op bedrijventerreinen is niet reëel wegens de aard en uitstraling.
- Privacy is moeilijk te creëren in zeer verstedelijkt gebied. Het is mogelijk met schuttingen en overkappingen maar creëert een schijnbeleving die afwijkt van de kern van de beleving.
- De vestiging in stedelijk centrumgebied is gezien de schaalgrootte niet reëel.
- De plannen zijn gericht op het realiseren van een concept als grote landelijke speler. Ter indicatie: het merendeel van de landelijke spelers is gelegen in het buitengebied en in of aangrenzend aan natuurgebieden, recreatieterreinen of parken.

4.4. Alternatieve locaties

Zoals hierboven is opgemerkt, zijn er géén geschikte locaties binnen bestaand stedelijk gebied van de regio. Er is ook gekeken of er überhaupt alternatieve locaties beschikbaar zijn. Deze inventarisatie heeft plaatsgevonden:

- Door initiatiefnemers is in de regio navraag gedaan naar andere mogelijk interessante locaties. Hierbij zijn de volgende locaties in beschouwing genomen: Groene Heuvels te Ewijk, Mookerplas te Groesbeek, Rhederlaag te Lathum en de Wylerbergermeer te Beek-Ubbergen. Uit nader onderzoek door ondernemers zijn deze locaties als niet geschikt bevonden omdat niet aan de locatie-eisen werd voldaan.
- Daarnaast is bij de gemeente Wijchen navraag / onderzoek gedaan naar mogelijke alternatieve locaties. De locatie van Berendonck is hierbij als geschikte optie naar voren gekomen.

4.5. Notitie locatiekeuze Thermen Berendonck

- In de Notitie locatiekeuze Thermen Berendonck, RGV, d.d. 4-3-2015, is mede op basis van de structuurvisie van "Ontwikkelingsvisie recreatiegebied Berendonck" van RGV Holding B.V. d.d. oktober 2009, de keuze voor de beoogde locatie toegelicht.
- Vanuit de noodzaak tot het creëren van een ontwikkelingsvisie en de afweging van alternatieven, is een onderbouwing gegeven: De vestiging van Thermen Berendonck past in de aard van het gebiedsvisie. Daarbij blijft het gebied Berendonck ruimtelijk en functioneel op hoofdlijn ongewijzigd, en zijn kwaliteitsimpulsen nodig. De betreffende impulsen dienen in dit geval als een nieuwe wellness voorziening gezien te worden. Deze impuls belemmert de functie van gebied Berendonck niet en kent geen onevenredige ruimtelijke, planologische of milieukundige gevolgen.

Bron: Situatieschets Thermen Berendonck, Strategie Architecten

4.6. Conclusie

- Er zijn géén geschikte locaties binnen bestaand stedelijk gebied van de regio.
- Er zijn geen andere mogelijk geschikte alternatieve locaties in niet-bestaand stedelijk gebied.

5. Trede 3: Multimodaliteit

5.1. Inleiding

Trede 3: Zoek een locatie die multimodaal ontsloten is of kan worden voor de regionale (resterende) behoefte. Onderstaande is mede opgesteld op van Gemeente Wijchen, Bestemmingsplan De Berendonck Verkeer- en milieuaspecten, maart 2012.

5.2. Multimodaliteit (Gemeente Wijchen, 2012)

De nieuwe locatie dient in het kader van de Ladder voor duurzame verstedelijking multimodaal te zijn ontsloten (of te worden ontsloten).

- Gezien de uitkomsten van voorgaande treden, is hieronder voor de beoogde locatie de ontsluiting geanalyseerd en daarbij getoetst aan het kader 'multimodaal'.
- De beoogde locatie dient hierbij (toekomstig) in staat te zijn om bij volledige uitvoering van de plannen naar behoren te functioneren. De locatie dient binnen de toekomstige schaal van het plan (en mogelijkheden) goed ontsloten te zijn.
- Het merendeel van de bezoekers zal de locatie per auto bezoeken gezien de vraagherkomst. Een relatief klein deel gebruikt het OV. Voor de lokale vraag is daarbij bereikbaarheid per fiets of (brom) scooter van belang.
- Van belang daarbij is dat (zoals in paragraaf 5.1 genoemd) Thermen Berendonck wordt gerealiseerd in een bestaand recreatiegebied. Dit recreatiegebied is reeds multimodaal ontsloten.

5.3. Auto (Gemeente Wijchen, 2012)

De bereikbaarheid van de locatie bij recreatiegebied Berendonck per auto is zeer goed:

- Bereikbaarheid: De ligging aan de A73 zorgt voor goede bereikbaarheid vanuit Limburg en Duitsland (district Kleve). De A73 is verbonden met de A326 en A50 wat zorgt voor een goede bereikbaarheid voor de rest van Nederland. Via de afslag 1A Wijchen, via S103 en N324 is de Berendonck eenvoudig en snel bereikbaar. De ligging aan de N326 en N324 bieden goede verbindingen vanuit de directe omgeving (Nijmegen, Arnhem, Grave).
- Nieuwe weg: Binnen het terrein van Berendonck zal bij vestiging van Thermen Berendonck een nieuwe verbeterde ontsluiting (weg) worden aangelegd parallel aan de A73.
- Verkeer en parkeren: Op basis van metingen inzake auto- en parkeerbewegingen en CROW-publicaties Parkeerkencijfers, zijn inzake de verwachte toename in verkeersintensiteit berekeningen gemaakt inzake parkeerbelasting en verkeersgeneratie. Er is geconcludeerd dat de plannen geen knelpunt vormen voor de verkeerscapaciteit op de omliggende wegen, met name omdat de piekdagen voor het strandbezoek veelal in de weekenden en vakantie liggen, wanneer de verkeersdruk op de wegen lager is dan op weekdays buiten vakantieperioden.
- De locatie is gezien bovenstaande voldoende ontsloten voor bezoek met de auto.

5.4. Parkeervoorzieningen (Gemeente Wijchen, 2012)

- Het recreatiegebied Berendonck beschikt over een viertal grote parkeerplaatsen. Deze parkeerplaatsen zijn niet ingericht op de belasting voortvloeiend uit het plan. Deze voorzieningen worden daarom in zijn geheel niet meegerekend in de benodigde parkeervoorzieningen voortvloeiend uit de parkeerdruk van het plan.
- De initiatiefnemers van het plan Thermen Berendonck zullen op het terrein een parkeerplaats van totaal 652 parkeerplekken inrichten. Zij maken hierbij gebruik van de parkeernormen en de ervaringsgegevens bij Thermen Bussloo. Dit bedrijf heeft ruim 275.000 bezoekers per jaar en daarbij een parkeervoorziening voor totaal 700 auto's. In de telling wordt daarbij rekening gehouden met eigen personeel.
- Voor fietsen en scooters zal separaat een voorziening worden getroffen.

5.5. Openbaar vervoer (Gemeente Wijchen, 2012)

Een relatief beperkt deel van de bezoekers komt met OV. Dit is circa 2-5% van de totale bezoekers. Per openbaar vervoer is de bereikbaarheid voldoende:

- Per bus vanaf station Nijmegen rijden lijn 99 en 311 in circa 15 minuten en vanaf station Wijchen rijden stadsbussen 4 en 15 in circa 5 minuten naar het recreatiegebied. In de weekenden is de dienstregeling beperkter, maar desalniettemin voldoende.
- De haltes zijn gelegen aan de N324 waarbij nog naar schatting 600 meter gelopen moet worden.
- Shuttleservice: de initiatiefnemers zijn voornemens om waar nodig een shuttle service in te richten die de bereikbaarheid van/naar de belangrijkste stations verbeterd, indien hier behoefte aan blijkt te bestaan.

5.6. Fiets

- De locatie is in de huidige situatie via de aanwezige fietspaden en de tunnel onder de A73 door goed bereikbaar.
- De bestaande fietspaden zullen worden opgewaardeerd en onderdeel uitmaken van de nieuwe ontsluitingsweg.

5.7. Conclusie

De locatie van Thermen Berendonck is multimodaal ontsloten en de geplande getroffen voorzieningen en aanpassingen op het gebied van parkeren, omsluitend wegennet, fietspaden en openbaar vervoer zijn reeds gerealiseerd of worden gerealiseerd. De locatie is hiermee in voldoende multimodaal ontsloten in relatie tot de ontwikkelingsplannen van Thermen Berendonck.

6. Bijlagen

6.1. Methodologie

6.1.1. Inleiding

Hieronder volgt een nadere toelichting op het uitwerken van de 'Ladder' (Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2013). Per onderdeel is weergegeven hoe het onderzoek is gedaan en welke analyses zijn gemaakt om te komen tot een goed onderbouwd oordeel.

6.1.2. Wellnessmarkt

Een analyse en afbakening van de betreffende wellnessmarkt met de volgende onderdelen:

- Analyse, benoeming en afbakening van de wellnessmarkt (vraag en aanbod).
- Benoeming van type wellness-bedrijven (sauna's, kuuroorden).
- Omschrijving van de verschillende marktsegmenten binnen wellness (vraag en doelgroepen).

6.1.3. Trede 1: Is er een regionale behoefte?

Trede met als doel het vaststellen van regionale behoefte. In onderhavige studie is dit uitgevoerd in de volgende stappen:

Bepaling bezoekersaantallen:

- Nederlandse markt: Hierbij zijn op basis van socio-demografische gegevens (o.a. leeftijd en bezoekgedrag) het aantal wellness-bezoekers vastgesteld en onderverdeeld naar type gebruiker. Deze berekening is gedaan voor alle gemeenten aangrenzend tot 60 minuten van de vestigingsgemeente en tevens voor de rest van Nederland bij sauna's met een landelijk verzorgingsgebied.
- Duitse markt: Vanwege de ligging van Thermen Berendonck is de Duitse wellnessmarkt in beeld gebracht bestaande uit het aanbod van relevante bedrijven en de te verwachte vraag van de Duitse gast. Er is een berekening gedaan van de huidige vraag (bezoekers) waarbij tevens is gekeken naar de toekomstige ontwikkelingen.
- De verwachte marktontwikkelingen en belangrijkste trends in de wellnessmarkt zijn benoemd in relatie tot de plannen van Thermen Berendonck.

Sauna's en koopmoetecirkel:

- Verzorgingsgebieden: Hierbij geldt dat per wellness-bedrijf op basis van het aantal warme saunacabines en faciliteiten is bepaald welk verzorgingsgebied men bedient. Aan de hand van de schaalgrootte en faciliteiten zijn de bedrijven ingedeeld in drie categorieën: klein, middel en groot, met bijhorende verzorgingsgebieden (cirkels). Dit is voor alle saunabedrijven en kuuroorden binnen de geldende gebieden uitgevoerd.
- Duitse markt: Bovenstaande onderdelen zijn tevens uitgevoerd voor alle Duitse bedrijven gelegen binnen het 60 minuten gebied van Thermen Berendonck.

Aantal bezoeken per sauna en kuuroord:

- Bezoekersverdeling: Om vervolgens tot een verdeling van de totale berekende bezoekersaantallen per bedrijf te komen, is op basis van de verzorgingsgebieden per bedrijf een berekening gemaakt op basis van fair (eerlijk of gelijk) marktaandeel. Dit betekent dat voor iedere gemeente en de daarbinnen vallende saunabedrijven en kuuroorden en hun bijhorende verzorgingsgebieden in beeld is gebracht welk bezoekaandeel men trekt. Deze benadering is gebruikt om te bepalen welke marktruimte bestaat binnen de markt.
- Duitse markt: Er is berekend hoeveel gasten afkomstig zijn vanuit de Duitse markt en wat de effecten zijn van de toe- en afvloeiing.
- Toekomstige ontwikkelingen: In deze stap zijn de openbare ontwikkelingsplannen voor toekomstig te vestigen wellnessbedrijven in het onderzoeksgebied in beeld gebracht. Er is bekeken wat de invloed van deze ontwikkelingsplannen op Thermen Berendonck is.

Theoretisch model marktwerking:

- De studie gaat uit van een kwantitatieve benadering van de markt op basis van verzorgingsgebieden en marktverdeling.

6.1.4. Trede 2: Is (een deel van) de regionale behoefte op te vangen binnen het bestaande stedelijk gebied?

- In deze trede is een onderbouwing gegeven van de vereiste locatie-eigenschappen voor onderhavig plan.
- Vervolgens is een toelichting gegeven op de gemaakte afweging of (deel van) de behoefte in stedelijk gebied opgevangen kan worden. Op welke wijze zijn de locaties geïnventariseerd en in hoeverre zijn alternatieve locaties voorhanden binnen bestaand stedelijk gebied.

6.1.5. Trede 3: Zoek een locatie die multimodaal ontsloten is of kan worden voor de resterende regionale behoefte.

- Door middel van de locatie-analyse en de uitkomsten van bovenstaande studie is de beoogde locatie beoordeeld op het gebied van de multimodale ontsluiting. In hoeverre is de verwachte toekomstige bezoekersstroom in staat om locatie te bereiken en wat is het effect op wegennet en parkeerplaatsen?

6.2. Wellnessmarkt

6.2.1. Inleiding

- De wellnessmarkt in Nederland is een verzamelnaam voor verschillende bedrijfssoorten. Onder wellness wordt onder andere verstaan: saunabedrijven, kuuroorden, hammam's, privé sauna's, spa's, thermen en tropische zwembaden met aanvullende faciliteiten.
- Aanbieders in deze markt maken gebruik van diverse bedrijfsaanduidingen. Voorbeelden hiervan zijn saunabedrijven die zich 'Thermen' noemen (Thermen Bussloo of Thermen Holiday), Saunabedrijven die zich 'Wellness' noemen (Spa & Wellness Weesp of Wellnessresort Elysium) of Thermen- en kuuroord die zich 'Wellness' noemen (Thermae 2000 - Wellness Centre).

Afbakening onderzoeksveld

In onderhavige studie hebben we de wellnessmarkt in relatie tot de uiteindelijke interpretatie van, en mogelijkheden binnen, de bestemmingsplannen op het gebied van aanbod en vraag als volgt benoemd en meegenomen:

Aanbod

- Aanbod saunabedrijven (paragraaf 6.2.2): Bedrijven die zich als hoofdactiviteit richten op saunabeleving. Dit wil zeggen; hoofdzakelijk (primair) aanbieden van saunafaciliteiten in combinatie met beauty, massage en thermenfaciliteiten (baden). Hierbij is in de regel badkleding verboden, behalve op daarvoor ingerichte badkleding-dagen. Dit zijn in de praktijk Wellness, Sauna, Thermen en Spa complexen.
- Aanbod kuurmarkt (paragraaf 6.2.4): Bedrijven die zich richten op de spa, thermen en kuurmarkt. Hoofdzakelijk aanbieden van Spa (water), thermen (water) en thermale baden (thermale bron) gericht op leisure-markt (zwemmen, spa, wellness en beauty) en (semi-)medische markt (kuren en medische voorzieningen). Bij deze bedrijven is in de regel badkleding vereist bij de baden en kuurfaciliteiten, en badkleding niet toegestaan in de saunagedeeltes (behalve op badkleding dagen).
- Buiten beschouwing gelaten:
 - Privé-saunabedrijven (af te huren door kleine gezelschappen) en gay-sauna's (specifieke doelgroep) zijn niet meegenomen in het onderzoek aangezien hier een specifieke vraag en behoefte mee worden bediend.
 - Sport-gerelateerde zwembaden, subtropische zwembaden en fitnesscentra met een zeer beperkte focus op de sauna- en wellnessmarkt zijn niet meegenomen aangezien enkel (beperkte) voorzieningen worden aangeboden als aanvullende faciliteit en men zich niet primair op saunagasten richt.
 - Alle sauna's behorende bij woonhuizen, vakantiewoningen en dergelijke zijn eveneens buiten beschouwing gelaten.

Vraag

- Wellnessmarkt: Iets meer dan één op de vier Nederlanders heeft in het afgelopen jaar ten minste één keer een activiteit op het vlak van wellness verricht. Daaronder vallen o.a. schoonheidsbehandelingen, kuurbaden, het bezoek aan een sauna of zonnebank of een yoga-, Tai Chi- of meditatiesessie. In totaal werd er op jaarbasis 72 miljoen keer een activiteit op het vlak van wellness verricht (CBS, 2015).
- Wellness-vakanties: Het aantal wellnessvakanties van Nederlanders is de laatste jaren stijgende. In 2013 waren er circa 319.000 wellnessvakanties van Nederlanders in Nederland en circa 99.000 wellness-vakanties van Buitenlanders in Nederland (NBTC, 2015).
- Afbakening: Binnen dit onderzoek is de vraag naar de wellness toegespitst op de sauna- en kuurmarkt. Onderstaande onderdelen zijn in de volgende paragrafen uitgewerkt.

Saunavraag

De vraag naar saunafaciliteiten vanuit de Nederlandse en Duitse markt (zie paragraaf 6.3.3). Doelgroepen van de saunabedrijven bestaan op hoofdlijn uit:

- Mannen en vrouwen van jong tot oud.
- Gezien het gezondheidsaspect kan dit vanaf jonge leeftijd tot (zeer) hoge leeftijd gedaan worden. De voornaamste markt bevindt zich echter tussen de 20 en 70 jaar.
- Sauna's worden individueel, door vrienden, groepjes of familie bezocht.
- Bezoekers zijn voornamelijk afkomstig uit de particuliere en toeristische markt (dagje uit of weekendje weg).

Kuurvraag

De vraag naar thermen & kuurfaciliteiten vanuit de Nederlandse en Duitse markt (zie paragraaf 6.3.5). De doelgroepen van kuuroorden bestaan op hoofdlijn uit:

- Medisch segment: bestaande uit bezoekers die worden behandeld voor onder meer huidaandoeningen (bv. Psoriasis), gewrichtspijn (bv. Reuma) en pijnlijke spieren. Daarbij is het gericht op psychische en lichamelijke ontspanning. Bezoek aan kuuroorden wordt bij (chronische) aandoeningen (deels) vergoedt door de zorgverzekeraars.
- Niet-medisch: naast patiënten met gestelde diagnoses en daarop gerichte behandelingen, bestaat een fors deel uit niet-patiënten die wel verlichting van klachten van diverse aard zoeken.
- Leisure: reguliere particuliere bezoekers die willen genieten van de baden en werking, en daarbij dit type faciliteiten zoekt.

6.2.2. Aanbod saunamarkt

Inleiding

Onderstaand is de saunamarkt als onderdeel van de wellness-markt beschreven.

Saunabedrijven

- Hoofdactiviteit: Bij een saunabedrijf draait het hoofdzakelijk om de sauna en het beschikken over minimaal één droge warme cabine. Overige activiteiten zijn ondergeschikt aan de hoofdactiviteit.
- Faciliteiten: saunabedrijven bieden veel meer dan alleen sauna's. Een groot deel van de bedrijven bieden verschillende baden (thermen), beauty, massage en horecavoorzieningen.
- Kledingvoorschrift: In alle sauna's wordt (hoofdzakelijk) naakt gerecreëerd. Sommige bedrijven bieden daarbij badkleding-dagen aan.

Sauna aanbod Nederland

- Uit onderzoek door Van Spronsen & Partners horeca-advies blijkt dat Nederland in totaal 142 saunabedrijven telt. Op basis van de capaciteit is een indeling in de saunamarkt in klein, middel en grote bedrijven. De bedrijven richten zich daarmee op lokale, regionale en landelijke markt.
- Klein: Sauna's met 0-2 cabines enkel een koopmoeitecirkel van 15 minuten (lokaal).
- Middel: Sauna's met 3-4 cabines koopmoeitecirkels van 15 en 30 minuten (lokaal).
- Groot: Sauna's met 5-10 cabines koopmoeitecirkels van 15, 30 en 60 minuten (regionaal).
- Landelijk: Sauna's met meer dan 10 cabines gelden als landelijke spelers met koopmoeitecirkels tot 60 minuten en daarbij een deel van hun gasten afkomstig van buiten het 60 minutengebied (landelijk).
- Een (zeer) beperkt aantal saunabedrijven biedt hotelfaciliteiten aan. De markt richt zich hiermee beperkt op binnenlands en buitenlands meerdaagse wellness-toerisme.
- Fitnessbedrijven en zwembaden met saunafaciliteiten (niet extern gericht), spa's en thermen zonder sauna, hotels met wellness exclusief toegankelijk voor hotelgasten, privé-sauna's, gay-sauna's en daarmee vergelijkbare bedrijven die sauna bieden als nevenactiviteit, zijn niet meegenomen als zijnde saunabedrijf.

Sauna aanbod Duitse markt

- Duitse saunamarkt bestaat uit 2.150 sauna-aanbieders. In Duitsland bestaat de markt uit maatschappelijke bedrijven in handen van gemeentes en provincies (Duits: Kommunalen Hand), en uit commerciële bedrijven (Duits: Privatwirtschaftlich).
- Sauna's bij hotels en pensions met ruim 5.400 aanbieders en sauna's bij sportinrichtingen met ruim 4.500 aanbieders. Deze zijn niet meegenomen in dit onderzoek.
- De Duitse sauna's zijn onder te verdelen in Type I, II en III. Type I zijn de kleinere bedrijven (tot 40 lockers) en maken 37% uit van de markt. Type II zijn de middelgrote bedrijven tot 80 lockers en maken 23% uit van de markt en type III zijn vanaf 80 tot meer dan 350 lockers en deze maken 41% uit van de markt.
- Ontwikkeling: Duitse markt laat vanaf 2005 een duidelijke afname (-23%) zien van kleine bedrijven (type I), stagnatie van het aanbod type II en forse stijging (+36%) van het aantal grote bedrijven (type III).
- De Duitse saunamarkt kent een rijke geschiedenis, samen met die van kuuroorden. De Duitse markt kent een groot aantal maatschappelijk opgezette bedrijven in handen van de gemeenschap. In het verleden kende de Duitse markt een sterke kuur en sauna cultuur waarbij, vanuit gezondheidsverzekeringen, de Duitser betaald naar dit type bedrijf kon gaan. Met het wegvallen van die markt, kennen veel Duitse saunabedrijven dalende bezoekersaantallen en verval.

Saunadichtheid

- Saunadichtheid Nederland: Nederlandse saunadichtheid bedraagt 142 saunabedrijven ten opzichte van 16,9 miljoen inwoners. De dichtheid in de Nederlandse markt is hiermee 0,84 sauna's per 100.000 inwoners
- Saunadichtheid Duitsland: De Duitse saunadichtheid bedraagt 2,65 bedrijven per 100.000 inwoners en is hiermee factor 3 hoger dan de Nederlandse markt.

6.2.3. Vraag Saunamarkt

Nederlandse saunavraag

- De Nederlandse bevolking bestaat uit circa 16,9 miljoen inwoners. De voornaamste bezoekersgroep van saunabedrijven bevindt zich tussen de leeftijd 20 tot 70 jaar. Dit deel maakt 66% uit van de totale bevolking; 11,2 miljoen inwoners (CBS, 2015)

Sauna's per 100.000 inwoners	
Aantal Nederlandse sauna's	142
Aantal Duitse sauna's	2.150
Inwoners Nederland	16.927.381
Inwoners Duitsland	81.197.537
Sauna's per 100.000 inwoners Nederland	0,84
Sauna's per 100.000 inwoners Duitsland	2,65

Tabel 6: Aantal sauna's per 100.000 inwoners in Nederland en Duitsland

Bezoekparticipatie (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2010):

- De bezoekparticipatie betreft het aandeel van de Nederlanders tussen 20 en 70 jaar dat ten minste 1 keer per jaar een bezoek aan commercieel saunabedrijf bezoekt. Hierbij worden bezoeken aan sauna's bij niet-saunabedrijven (o.a. fitness, zwembaden) niet meegerekend.
- De bezoekparticipatie van de Nederlandse markt bedraagt naar schatting jaarlijks ten minste 7,5%. Dit betekent dat dit percentage van de Nederlandse markt minimaal 1X per jaar een sauna bezoekt. Hiermee bezoeken circa 838.000 Nederlanders minimaal jaarlijks een sauna.

Toelichting op de afwijking met overige publicaties

- De bezoekparticipatie is berekend op basis van gegevens over bezoekfrequentie. Het laatste onderzoek dat hier naar verricht is, stamt uit 2010 (Van Spronsen & Partners horeca-advies, Het Nationaal Wellness Bezoekersonderzoek).
- De bezoekparticipatie (zoals hierboven genoemd staat) heeft betrekking op het aandeel Nederlanders dat **jaarlijks** een sauna bezoekt. Het aantal Nederlanders dat wel eens een sauna heeft bezocht of bezoekt (dus inclusief niet jaarlijks) ligt beduidend hoger. Tevens is hierin het aandeel Nederlanders dat sauna's bezoekt bij bijvoorbeeld zwembaden of fitnesscentra niet meegenomen.
- De bezoekparticipaties zoals genoemd in de Trendrapportages van Rabobank (Rabobank, 2015) en de publicatie van Sauna en Wellness Nederland (Sauna en Wellness Nederland, 2013) zijn, voor zover ons bekend, zonder definitie weergegeven en niet gestaafd aan onderzoeken. Het lijkt hierbij te gaan over het aandeel Nederlanders dat wel eens een sauna heeft bezocht (zonder verdere definitie). Dit is hiermee niet vergelijkbaar met de, in deze studie, gebruikte definitie van bezoekparticipatie. Daarbij laten deze publicaties over de jaren heen grote verschuivingen zien (15% tot 30%). Deze gegevens worden daarom niet meegenomen in dit onderzoek.
- De markt is de afgelopen vijf jaren veranderd. Door de toetreding van grote spelers en een veranderd marktbeeld, is de verwachting dat de bezoekparticipatie is toegenomen terwijl de gemiddelde bezoekfrequentie is afgenomen.

Bezoekfrequentie:

Uit onderzoek naar de Nederlandse saunabezoeker blijkt de volgende indeling:

- 55% van de saunabezoekers zijn 'light users' en komen gemiddeld 3,9 keer per jaar (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2010).
- 26% zijn 'medium users' en komen gemiddeld 18,4 keer per jaar (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2010).
- 19% zijn 'heavy users' en komen gemiddeld 44,2 keer per jaar (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2010).
- De gemiddelde bezoekfrequentie is hiermee 15,3 bezoeken per jaar.

Saunabezoekers (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2010):

- Totaal bestaat de Nederlandse saunamarkt hiermee jaarlijks uit 12,8 miljoen bezoeken. Dit komt overeen met de gepubliceerde bezoekersaantallen van verschillende wellnessbedrijven.

Koopmoetebereidheid van de saunabezoeker (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2010):

- 18% is bereid 0 tot 15 minuten te rijden;
- 39% is bereid tot 30 minuten te rijden;
- 31% is bereid 30 tot 60 minuten te rijden;

12% is bereid tot meer dan 60 minuten te rijden.

Duitse saunavraag:

- **Bezoekparticipatie:** Volgens onderzoek van de Deutscher Sauna-Bund (DSB) bedraagt de bezoekparticipatie van de Duitse bevolking in de leeftijd 18+: 31,4%. Als definitie geldt hier eveneens dat de bezoeker minimaal 1X per jaar een sauna bezoekt.
- **Totale Duitse saunamarkt:** Totale Duitse bevolking telde eind 2014 81,2 miljoen inwoners. In de leeftijdsgroep 18 tot en met 70 jaar bedroeg het aantal 55,9 miljoen. De bezoekparticipatie van de Duitse markt bedraagt naar schatting jaarlijks zo'n 31,7%. Op basis van deze bezoekparticipatie bedraagt de Duitse markt hiermee 17,7 miljoen Duitse saunabezoekers. *De participatie ligt hiermee factor 4 hoger dan de Nederlandse markt. Dit ligt in lijn met het aantal sauna's en daarmee samenhangende saunadichtheid, die in Duitsland circa factor 3 hoger is dan in Nederland.*
- **Bezoekfrequentie:** Er is geen onderzoek gedaan naar de bezoekfrequentie van de Duitse bezoekers. De Deutscher Sauna-Bund publiceerde wel uitkomsten inzake de bezettingspercentages van de sauna's per type. Op basis hiervan hebben wij een berekening gemaakt van het aantal sauna-bezoeken van Duitse gasten aan Duitse sauna's. Het totaal aantal saunabezoeken ligt hiermee op ruim 76 miljoen bezoeken. Dit betekent dat de Duitse bezoeker gemiddeld circa 4 tot 4,5 keer per jaar een sauna bezoekt. *Bezoekfrequentie ligt hiermee fors lager (factor 4) dan de Nederlandse markt. Dit kan worden verklaard doordat de Duitse saunamarkt langere ontwikkeling kent en een fors groter aanbod. Dit betekent een veel bredere onderlaag met bezoekers die zeer beperkt een sauna bezoeken.*
- **Toevloeiing Nederlandse markt:** In 2011 waren er 36,9 miljoen Duitse dag bezoekers in Nederland. Circa 1.480.000 (4%) van de Duitse dagtoeristen bezocht in Nederland een wellnesscentrum / sauna (NBTC, 2015).
- **Koopmoetebereidheid:** Er is geen onderzoek naar de koopmoetebereidheid van de Duitse bezoeker bekend. Wij houden een gelijke koopmoetebereidheid aan zoals bekend uit de Nederlandse markt.

Saunamarkt	Nederland	Duitsland
Marktomvang totaal	11.172.071	55.878.424
Bezoekparticipatie	7,5%	31,7%
Bezoekfrequentie	15,3	4,3
Sauna bezoeken	12.819.952	76.167.880

Tabel 7: Overzicht Nederlandse en Duitse saunamarkt

6.2.4. Aanbod kuurmarkt

Thermen en kuuroorden (Wikipedia, 2015)

- Traditionele kuuroorden waren wereldwijd populair in de 18^e en 19^e eeuw. In die tijd waren thermale baden, drinkkuren en modderbaden vaak de enige mogelijke behandeling tegen huidaandoeningen en andere lichamelijke ongemakken.
- De geschiedenis van kuuroorden in Nederland is relatief jong. Pas in 1985 opende Fontana Bad Nieuweschans het eerste kuuroord.
- Kuuroorden hebben een (para)medische achtergrond en richten zich in de basis op de heilzame werking van de baden voor bezoekers. De baden zijn ontwikkeld voor preventie en genezing, maar altijd met een duidelijk behandelende werkzaamheid.
- Kuuroorden beschikken over thermale baden. Thermale baden zijn er in verschillende varianten. Zo zijn er baden met een hoog zoutgehalte ('sole-baden' geschikt voor mensen met een huidaandoening) en algenrijke baden. De bronnen zorgen voor een hoge temperatuur en hoge concentratie stoffen die van nature aanwezig zijn.

Aanbod kuuroorden Nederland

- Nederland kent op dit moment zes kuuroorden. Vier van deze bedrijven gelden als grote aanbieders en zijn meegenomen in deze studie. Dit zijn Kuuroord Thermaalbad Arcen, Sanadome, Sauna & Wellness Therae 2000 en Fontana Bad Nieuweschans. Deze bedrijven zijn opgenomen in de lijst met wellness aanbieders in de bijlage. Twee wellnessbedrijven met kuurfaciliteiten zijn niet opgenomen in de studie aangezien deze gelegen zijn buiten het verzorgingsgebied en geen effect hebben op deze studie. Die zijn de bedrijven Fonteyn Thermen (hotelbedrijf) en Sauna Hotstones (kleinschalig).
- Deze kuuroorden richten zich op de landelijke markt en bieden veel faciliteiten op het gebied van behandelingen, baden (thermen en spa), fitness en daarbij saunafaciliteiten. Uitzondering hierop is Sanadome (deze biedt enkel stoombaden).
- Alle (100%) van de genoemde kuuroorden beschikken over relatief grote hotels (gemiddeld 81 kamers). Deze bedrijven richten zich hiermee op meerdaags toerisme.
- Als kledingvoorschriften geldt bij alle aanbieders dat badkleding verplicht is, enkel bij de saunafaciliteiten mogen bezoekers geen badkleding dragen (uitzondering hierop vormen weer de badkleding dagen).

Aanbod kuuroorden Duitsland

- Duitsland telt 350 kuuroorden. De kuuroorden zijn plaatsen waar men terecht kan voor geneeskundige therapieën, vaak in combinatie met een langere verblijfsduur (Krebes, 2014).
- Duitsland kent verschillende types kuuroorden (Wikipedia, 2015) en bijhorende erkenning en predikaten. De belangrijkste zijn:
 - 'Heilbad': Kuuroord met medisch instituut voor medische kuurprogramma's
 - 'Kneippkurort': Kuuroord volgens het Sebastian Kneipp principe.
 - 'Heilklimatischer Kurort': Kuuroord met gezond klimaat, erkend Deutsche Wetterdienst.
 - 'Luftkurort': Wijdverbreid predicaat voor kuurplaatsen zonder medische instituten.

Kuuroord dichtheid

- Dichtheid Nederland: de dichtheid van kuuroorden bedraagt in Nederland 0,04 kuuroorden per 100.000 inwoners.
- Dichtheid Duitsland: dichtheid van de Duitse kuurmarkt is met 0,43 kuuroorden per 100.000 inwoners factor 12 hoger dan Nederland.

Kuuroorden per 100.000 inwoners	
Aantal Nederlandse kuuroorden	6
Aantal Duitse kuuroorden	350
Inwoners Nederland	16.927.381
Inwoners Duitsland	81.197.537
Kuuroorden per 100.000 inwoners Nederland	0,04
Kuuroorden per 100.000 inwoners Duitsland	0,43

Tabel 8: Aantal kuuroorden per 100.000 inwoners in Nederland en Duitsland.

6.2.5. Vraag kuurmarkt

Nederlandse kuurmarkt

- Er zijn in Nederland geen cijfers bekend over het aantal personen dat jaarlijks gaat kuren.
- Het aanbod in Nederland is met 6 bedrijven zeer beperkt en daarbij kent Nederland geen kuurgeschiedenis.
- Landelijk verzorgingsgebied: Van de zes bedrijven kennen vier bedrijven een (zeer) forse schaalgrootte. Van deze bedrijven is het aannemelijk dat men naast lokale en regionale vraag ook vraag vanuit heel Nederland en buitenland trekt.
- Ligging: De vier grootste bedrijven zijn gelegen in de grensstreek. Dit heeft te maken met de thermische bronnen en met de culturele bekendheid in het Duitse met het principe; kuren.

Inschatting markt vanuit bezoekersaantallen

- Om een inschatting te kunnen geven van de Nederlandse kuurmarkt zijn de bekende (gepubliceerde) bezoekersaantallen van de verschillende kuuroorden binnen Nederland in kaart gebracht en geanalyseerd.
- Totale kuurmarkt: Op basis van deze gegevens is een berekening gemaakt van de Nederlandse kuurmarkt, waarbij is gekeken naar het aandeel saunabezoekers (de bedrijven zijn als zodanig in het onderzoek meegenomen) en het aandeel Duitse gasten (op basis van berekening Duitse markt).
- Bezoekparticipatie: In vergelijking met de bezoekparticipatie saunabezoeken, achten wij een fors lagere participatie bij kuren aannemelijk, gezien de onbekendheid met het product, ontbreken van een kuurcultuur en het fors lagere aanbod. Deze schatten wij in op circa 2,5%, bij de Nederlandse bevolking tussen 20 en 70 jaar. Deze is hiermee factor 14 lager dan de Duitse participatie (dichtheid is factor 12 lager). Dit is lager gezien de verwachte toevloeiing van Duitse markt (ligging grote spelers in grensstreek).

Vervolg inschatting

- Bezoekfrequentie: Bij de bezoekfrequentie gaan we uit van het aantal keren dat men gemiddeld per jaar een kuuroord bezoekt. De frequentie is gesteld op 1 bezoek per jaar (gelijk aan Duitse markt).
- Verblijfsduur: Verblijfsduur is ingeschat op 2,5 dag. Dit is beperkt ten opzichte van de Duitse markt. Dit sluit aan bij de gemiddelde kortere duur van geboden arrangementen bij de kuuroorden en het feit dat de Nederlandse markt niet gewend is om een week te gaan kuren.
- De totale Nederlandse kuurmarkt bedraagt hiermee circa 700.000 kuurbezoeken. Hiervan komt naar verwachting circa 585.000 bezoeken aan bovengenoemde kuurbedrijven toe. Gemiddeld komt dit neer op 146.000 kuurbezoeken per bedrijf. De overige bezoekers zijn afkomstig uit de Nederlandse saunamarkt en Duitse markt.

6.2.6. Duitse kuurmarkt

- De Duitse kuurmarkt kent een lange geschiedenis. Onderstaand zijn de belangrijkste marktgegevens inzake bezoekersaantallen en marktomvang weergegeven:
- Aantal bezoekers en kuuroordovernachtingen: Duitsland kent circa 96 miljoen kuuroord overnachtingen van Duitsers. Het aantal Duitse bezoekers bedraagt 20,1 miljoen personen. De gemiddelde verblijfsduur is 4,8 dagen (Krebes, 2014).
- De bezoekparticipatie bij de Duitse markt bedraagt op basis van 20,1 miljoen bezoekers, 36%. Hierbij gaan we uit van een bezoekfrequentie van 1 per jaar.
- Bezoekersaantallen: Per Duits kuuroord komt dit overeen met circa 278.000 bezoeken per jaar, 57.000 bezoekers met een verblijfsduur van 4,8 dagen.

Kuurmarkt	NL	Dld
Sauna participatie	7,5%	31,7%
Kuurparticipatie	2,5%	36,0%
Bezoekfrequentie	1	1
Marktomvang totaal	11.172.071	55.878.424
Kuurbezoekers	279.302	20.089.500
Verblijfsduur	2,5	4,8
Kuurbezoeken	698.254	96.429.600

Tabel 9: Overzicht Nederlandse en Duitse kuurmarkt

6.2.7. Visies, trends & ontwikkelingen

Inleiding

De onderstaande trends en ontwikkelingen zijn van belang binnen de wellnessmarkt.

Toename in badkledingdagen (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2015)

Een toenemend aantal sauna's biedt momenteel één of meerdere dagen per maand een badkleding dag of speciale damesdagen. De komende jaren zal naar verwachting het aantal badkledingdagen binnen de wellness verder toenemen om de niet-saunabezoeker over de drempel te tillen. Uit onderzoek blijkt dat voor niet-saunabezoekers het 'naakt-recreëren' namelijk één van de voornaamste redenen is, om een sauna niet te bezoeken. Met speciale thema- en badkledingdagen, wordt de drempel voor de, vaak jongere, niet-sauna bezoeker verlaagd en het bezoek gestimuleerd. Hiermee wordt het segment sauna-bezoekers uitgebreid en vormt dit een kans voor de markt.

Nieuwe doelgroepen aanboren (Rabobank, 2015)

De prognose voor de langere termijn blijft neutraal. De markt zal een zekere mate van verzadiging kennen, echter wellness kent een groeiende populariteit. Op dit moment bezoekt naar verwachting een toenemend deel van de bevolking een sauna. Het aanboren van nieuwe doelgroepen biedt kansen. De aandacht voor een gezonde levensstijl, toename in vergrijzing en de groei in welvaart zorgen voor toenemende vraag naar wellnessbedrijven.

Totaalconcept gezondheid (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2015)

Binnen de wellness zal de focus meer op de totale gezondheidsbeleving komen te liggen, mogelijk in samenwerking met verzekeringsmaatschappijen. Het bieden van een totaalconcept is in de premium fitnesswereld reeds ingevoerd. We verwachten op maat gemaakte wellnessprogramma's, behandelingen en personal coaching op basis van lifestyle en gezondheidsaspecten.

Ontwikkeling in de markt (Rabobank, 2015)

De wellnessmarkt komt langzaam maar zeker de komende jaren in de “volwassenheidsfase” van de product-life-cycle. In deze fase zal de professionalisering zich steeds verder ontwikkelen. Onder invloed van maatschappelijke trends als streven naar gezondheid, meer beleving, oplopende zorgkosten en een hogere gemiddelde opleiding zal de markt, los van tijdelijke economische storingen, geleidelijk verder groeien.

Kritische succesfactoren voor de wellnessmarkt zijn:

- Onderscheidend product
- Ambiance en sfeer
- Aandacht voor de markt en gast
- Goede service en gastvrijheid
- Goed onderhouden faciliteiten
- Continu investeren in een optimale beleving van de klant (innovatie)
- Combinatie wellness met overnachting;
- Toenemende schaalgrootte en ketenvorming;
- Toename badkledingdagen;
- Opkomst van dagdeel-tarief en abonnementen;
- Toename medisch toerisme: medical wellness en cosmetisch medische spa's. De markt van preventieve wellness is groeiende; toenemende integratie met zorg en fitness.
- Toenemende behoefte aan een gezonde levensstijl.

Bezoekersaantallen en bestedingen staan onder druk (Rabobank, 2015)

Voor 2015 verwacht de Rabobank een volumestijging tussen de 0,5 en 1%, vergeleken met 2014. Wellness kent nog steeds een groeiende populariteit, echter de consument is momenteel kritisch ten aanzien van uitgaven aan luxe producten. Vanwege het sterk toegenomen aanbod van afgelopen jaren is er sprake van een verzadigde markt, wel zien we hierin regionale verschillen. Er wordt met name op prijs gevochten om de gunst van de consument. De gerealiseerde entreprijs ligt fors lager dan de officiële entreprijs door allerlei kortingsacties. Dit leidt tot prijserosie. In twee jaar tijd is het bedrag dat men gemiddeld besteedt bij de wellness met bijna 20% gedaald. Rendement versus investering staat dan ook onder druk. Om het onderscheid te maken in deze markt is blijvend vernieuwen en innoveren een must. Overall leidt een lichte volumestijging in combinatie met prijserosie door toenemend aanbod tot een neutraal sentiment voor 2015.

6.3. Achtergrondinformatie

Thermen Bussloo (Thermen Bussloo, 2015)

- De initiatiefnemers van het plan zijn de eigenaren van Thermen Bussloo. Dit is een grootschalige wellness-aanbieder (grote sauna) met landelijke aantrekkingskracht gelegen te Bussloo.
- Het bedrijf is geopend in 2006 en kent vanaf de start een forse toename in bezoekersaantallen. Deze groei is opvallend in een tijd waarin onder meer de recessie vanaf 2008-2009 fors heeft huisgehouden in de horeca en leisure markt. In 2008 opende daarbij in Emst het Saunabedrijf De Veluwe Bron. Dit is een grootschalige sauna op relatief korte afstand (circa 20 km).
- Uit de bezoekersaantallen valt af te lezen dat beide ontwikkelingen beperkt invloed hebben gehad op de ontwikkeling van het bedrijf. Jaarlijks is een gemiddelde groei van het aantal bezoekers waar te nemen van circa 9%. In 2015 is nog eens een additionele groei met 18% gerealiseerd.

Bezoekersaantallen

- 2007 – 117.600 per jaar
- 2008 – 129.500 per jaar
- 2009 – 139.258 per jaar
- 2010 – 154.287 per jaar
- 2011 – 156.439 per jaar
- 2012 – 170.000 per jaar
- 2013 – 225.000 per jaar
- 2014 – 275.000 per jaar
- 2015 – 325.000 per jaar * verwacht

Medewerkers aantallen

- 2007 – 128
- 2008 – 141
- 2009 – 151
- 2010 – 168
- 2011 – 170
- 2012 – 185
- 2013 – 222
- 2014 – 280
- 2015 – 325 (Hotel: 49)

Succesfactoren

De kritische succesfactoren zoals geformuleerd vanuit Thermen Bussloo zijn als volgt:

- Vestiging op een unieke natuurlijke locatie met bos en water
- Een optimale bereikbaarheid van de locatie
- Voortdurend vernieuwen door toevoegen van innovatieve concepten
- Optimale gastbeleving door focus op gastvrijheid, kwaliteit, service en beleving
- Sterk management op beleidsmatig, personeel, financieel en conceptueel vlak.

Familiebedrijf

De eigenaren, directie en het management van het bedrijf bestaan uit een hechte familie. Dit zorgt binnen het managementteam voor een hoge mate van continuïteit. De samenwerking van verschillende generaties en disciplines zorgt voor bewezen en professioneel ondernemerschap.

V.l.n.r. Fabian Dolman, Onno van den Brink, Marieke Dolman, Ineke Dolman en Hans Dolman

Opvallende innovaties

Onderstaande innovaties zijn de belangrijkste vernieuwingen aan het concept, die bij hebben gedragen aan de groei en het succes:

- 2008 Hamam en Hamambad met aquasound
- 2009 Kelodrome – Italiaanse brasserie en rustruimte Dromedarium
- 2009 Kelo Aufguss sauna en infraroodsauna met ligbanken
- 2011 Uitbreiding restaurant N-Joy
- 2012 Primeur voor Nederland: Geysersauna
- 2012 Opening Hotel Thermen Bussloo
- 2013 Opening nieuwe Aufguss sauna - 7 februari
- 2013 Opening infrarood sauna juni
- 2013 Opening 2e saunaplein september
- 2013 Opening Banyan Centre – for health & happiness
- 2014 Uitbreiding lounge, drie extra whirlpools en een nieuwe rustruimte
- 2015 Opening unieke sauna: Saltarium
- 2015 Bouw nieuwe Cool off zone
- 2015 Vernieuwde ligweide

Gastbeleving

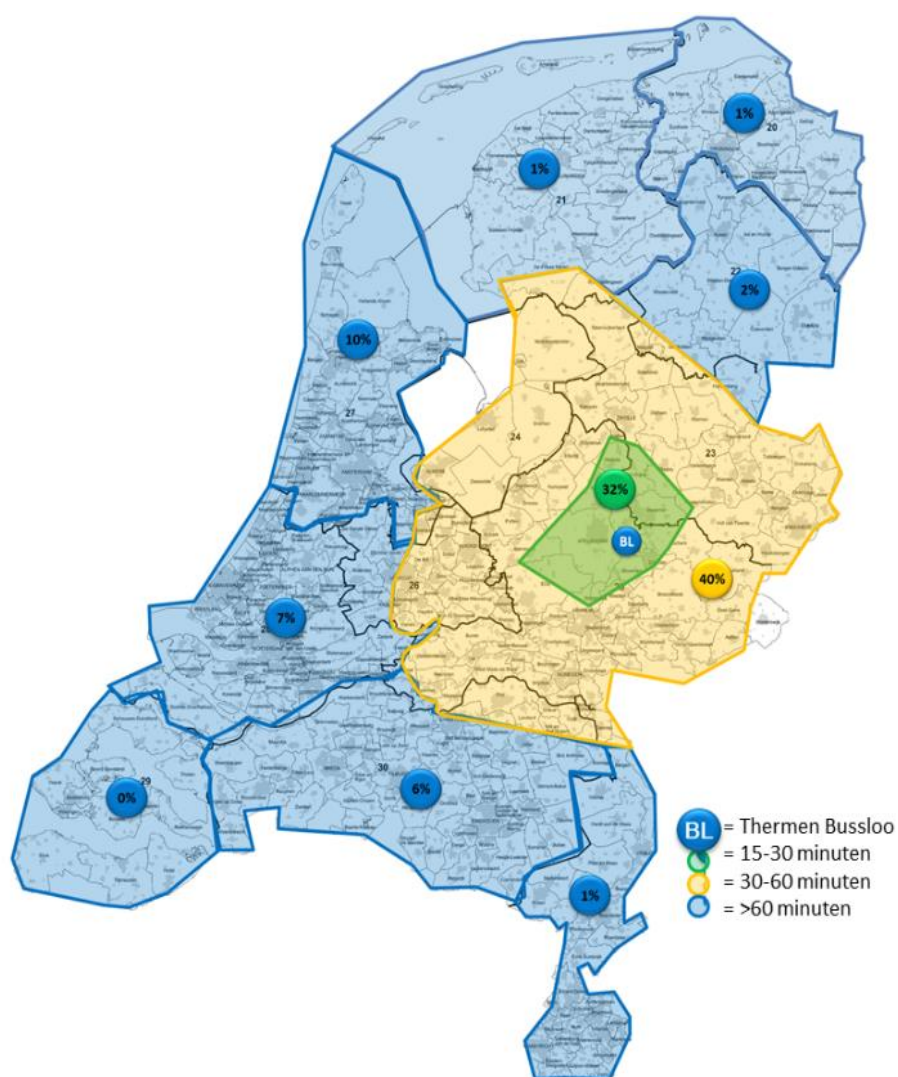
Onderstaande ‘awards’ geven aan dat de gastbeleving bij Thermen Bussloo centraal staat. Het bedrijf realiseert dit door een grote focus op kwaliteit, gastvrijheid, service en beleving:

- Thermen Bussloo is drie jaar op rij (2012, 2013 en 2014) tot ‘Het Beste Wellnessresort van Nederland’ verkozen.
- In 2013 werd een vakjury award uitgereikt aan Thermen Bussloo. De jury bestond uit diverse sauna-experts (van o.a. Saunagids.nl, International Wellness Group en Wellness Media Group).
- Zoover Award 2013 & 2014: Thermen Bussloo is volgens Zoover het beste gewaardeerde wellnessresort van Nederland in 2013 en 2014.
- Vrouw awards 2014: In 2014 won Thermen Bussloo de Vrouw awards met het Banyan Centre for Health & Happiness (onderdeel van Thermen Bussloo). In de categorie 'Gezond & fit' behaalde Banyan Center de meeste stemmen.
- Vrouw Awards 2015: In 2015 won Thermen Bussloo wederom de Vrouw award in de categorie Gezond & fit. Ditmaal met het innovatieve saunaconcept ‘Saltarium’.

Gastherkomst

- In kaart 5 wordt de herkomst van bezoekers van Thermen Bussloo weergegeven zoals dit in de situatie van 2015 is geanalyseerd vanuit de klantgegevens.
- De lokale vraag (tot 30 minuten afstand) bedraagt circa 32% van de totale bezoekers.
- Bij Thermen Bussloo is het merendeel van de gasten afkomstig van buiten de cirkel van 30 minuten. Circa 40% van de gasten is afkomstig vanuit de cirkel van 30 tot 60 minuten. Dit kan worden aangeduid als regionale vraag. Nog eens 28% is afkomstig van alle overige provincies (landelijke vraag).
- In totaal is hiermee 68% van de gasten afkomstig uit de regio of het landelijk verzorgingsgebied.

Bij Thermen Bussloo kan als benchmark gesteld worden dat een substantieel deel van de gasten vanuit de regionale en landelijke vraag afkomstig is.

Kaart 5: Gastherkomst Thermen Bussloo (Van Spronsen & Partners horeca-advies, 2015)

6.4. Onderzocht wellness-aanbod Nederland

#	Naam	Plaats	Provincie	Sauna	# cabines	Stoombaden & overig	Kuren	Thermische bron	Thermen	Zwembad	Whirlpool
1	Wellnessresort Elysium	Bleiswijk	Zuid-Holland	Ja	16	9	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
2	Wellnessresort de Veluwe Bron	Ernst	Gelderland	Ja	15	4	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
3	Wellness resort de Zwaluwhoeve	Hierden	Gelderland	Ja	14	5	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
4	Sauna Beauty Resort Devarana	s-Hertogenbosch	Noord-Brabant	Ja	14	5	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
5	Thermen Bussloo	Voorst	Gelderland	Ja	13	4	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
6	Thermen Holiday	Schiedam	Zuid-Holland	Ja	12	3	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
7	Spa Puur	Tilburg	Noord-Brabant	Ja	8	3	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
8	Thermen Houten	Houten	Utrecht	Ja	8	4	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
9	Spa Sereen Maarsseveen	Tienhoven	Utrecht	Ja	8	5	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
10	Wellness Center de Bronsbergen	Zutphen	Gelderland	Ja	7	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
11	Sauna Drôme	Putten	Gelderland	Ja	7	3	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
12	Sauna & Beauty de Thermen Nijmegen	Nijmegen	Gelderland	Ja	7	4	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
13	Spa Sense	Geldrop	Noord-Brabant	Ja	7	3	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
14	Omega Spa & Wellness	Soesterberg	Utrecht	Ja	7	2	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
15	Sauna & Beauty Velp	Velp	Gelderland	Ja	6	2	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
16	Sauna, Beauty & Body Palestra	Braamt	Gelderland	Ja	6	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
17	Sauna & Beauty Oase	Nederasselt	Gelderland	Ja	6	3	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
18	Sauna & Beauty Dennenmarken	Roermond	Limburg	Ja	6	2	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
19	WellnessBoot	Mill	Noord-Brabant	Ja	6	3	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
20	Wellness Helmond	Helmond	Noord-Brabant	Ja	6	4	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
21	Thermen Goirle	Goirle	Noord-Brabant	Ja	6	3	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
22	Wellness & Healthresort Thermae Son	Son en Breugel	Noord-Brabant	Ja	5	1	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
23	Sauna Swoll	Zwolle	Overijssel	Ja	5	2	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
24	Sauna Beauty & Wellness de Heuvelrug	Veenendaal	Utrecht	Ja	5	3	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja
25	Fitland XL Nijmegen (Toekomstig)	Nijmegen	Gelderland	Ja	N.b.	N.b.	N.b.	N.b.	N.b.	N.b.	N.b.
26	Sauna & Bodycare Apeldoorn	Apeldoorn	Gelderland	Ja	4	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
27	Sauna Finlandia	Ven-Zelderheide	Limburg	Ja	4	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee
28	Top Alivio Saunacentrum	Horn	Limburg	Ja	4	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
29	Wellness Centre De Thermen	Rosmalen	Noord-Brabant	Ja	4	2	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
30	Brabant Sauna	Haarsteeg	Noord-Brabant	Ja	3	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
31	Descansa	Utrecht	Utrecht	Ja	3	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
32	Betuwsch Badhuys	Lienden	Gelderland	Ja	2	1	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja
33	A-Style Beautyfarm	Nieuwegein	Utrecht	Ja	2	3	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee
34	Easyfeeling Sauna-Skincare-Wellness	Doetinchem	Gelderland	Ja	2	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee
35	Sauna Mierlo	Mierlo	Noord-Brabant	Ja	2	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
36	De Sprekelaar	Apeldoorn	Gelderland	Ja	2	2	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
37	Sauna & Beauty de Veluwe	Lunteren	Gelderland	Ja	1	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
38	De Gastelse Hoeve	Gastel	Noord-Brabant	Ja	1	Geen	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja
39	Thermaalbad Arcen	Arcen	Limburg	Ja	6	2	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
40	Sanadome	Nijmegen	Gelderland	Nee	0	Geen	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
41	Sauna & Wellness Thermae 2000	Valkenburg a/d Geul	Limburg	Ja	9	2	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
42	Fontana bad Nieuweschans	Bad Nieuweschans	Groningen	Ja	4	4	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Onderzocht wellness-aanbod Nederland (vervolg)

#	Naam	Plaats	Provincie	Medical	Fitness	Beauty & Massage	Tuin	Restaurant(s)	Entreprijs	Badkleding	Hotel
1	Wellnessresort Elysium	Bleiswijk	Zuid-Holland	Nee	Nee	Ja	Ja	3	€ 32,50	Sauna: verboden	Nee
2	Wellnessresort de Veluwe Bron	Ernst	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	2	€ 32,50	Sauna: verboden	Nee
3	Wellness resort de Zwaluwhoeve	Hierden	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	5	€ 32,50	Sauna: verboden	Nee
4	Sauna Beauty Resort Devarana	s-Hertogenbosch	Noord-Brabant	Nee	Nee	Ja	Ja	4	€ 29,50	Sauna: verboden	Nee
5	Thermen Bussloo	Voorst	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	3	€ 32,50	Sauna: verboden	Ja
6	Thermen Holiday	Schiedam	Zuid-Holland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 31,00	Sauna: verboden	Nee
7	Spa Puur	Tilburg	Noord-Brabant	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 25,95	Sauna: verboden	Nee
8	Thermen Houten	Houten	Utrecht	Nee	Nee	Ja	Nee	1	€ 24,95	Sauna: verboden	Nee
9	Spa Sereen Maarsseveen	Tienhoven	Utrecht	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
10	Wellness Center de Bronsbergen	Zutphen	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
11	Sauna Drôme	Putten	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	2	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
12	Sauna & Beauty de Thermen Nijmegen	Nijmegen	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,95	Sauna: verboden	Nee
13	Spa Sense	Geldrop	Noord-Brabant	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
14	Omega Spa & Wellness	Soesterberg	Utrecht	Ja	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	scheiding verboden en verplicht	Nee
15	Sauna & Beauty Velp	Velp	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 26,50	Sauna: verboden	Nee
16	Sauna, Beauty & Body Palestra	Braamt	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
17	Sauna & Beauty Oase	Nederasselt	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
18	Sauna & Beauty Dennenmarken	Roermond	Limburg	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 24,50	Sauna: verboden	Nee
19	WellnessBoot	Mill	Noord-Brabant	Nee	Nee	Ja	Ja	2	€ 31,50	Sauna: verboden	Ja
20	Wellness Helmond	Helmond	Noord-Brabant	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 31,50	Sauna: verboden	Ja
21	Thermen Goirle	Goirle	Noord-Brabant	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
22	Wellness & Healthresort Thermae Son	Son en Breugel	Noord-Brabant	Ja	Ja	Ja	Ja	1	€ 28,00	Sauna: verboden	Nee
23	Sauna Swoll	Zwolle	Overijssel	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
24	Sauna Beauty & Wellness de Heuvelrug	Veenendaal	Utrecht	Ja	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
25	Fitland XL Nijmegen (Toekomstig)	Nijmegen	Gelderland	N.b.	Ja	N.b.	N.b.	N.b.	N.b.	N.b.	Ja
26	Sauna & Bodycare Apeldoorn	Apeldoorn	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 19,50	Sauna: verboden	Nee
27	Sauna Finlandia	Ven-Zelderheide	Limburg	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 21,90	Sauna: verboden	Nee
28	Top Alivio Saunacentrum	Horn	Limburg	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 23,50	Sauna: verboden	Nee
29	Wellness Centre De Thermen	Rosmalen	Noord-Brabant	Ja	Nee	Ja	Nee	Geen	€ 25,00	Sauna: verboden	Nee
30	Brabant Sauna	Haarsteeg	Noord-Brabant	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 17,00	Sauna: verboden	Nee
31	Descansa	Utrecht	Utrecht	Nee	Nee	Ja	Nee	1	€ 19,95	Sauna: verplicht	Nee
32	Betuwsch Badhuys	Lienden	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 22,50	Eigen keuze	Nee
33	A-Style Beautyfarm	Nieuwegein	Utrecht	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 69,00	Eigen keuze	Nee
34	Easyfeeling Sauna-Skincare-Wellness	Doetinchem	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 19,50	Sauna: verboden	Nee
35	Sauna Mierlo	Mierlo	Noord-Brabant	Nee	Nee	Nee	Nee	Geen	€ 11,50	Sauna: verboden	Nee
36	De Sprekelaar	Apeldoorn	Gelderland	Nee	Nee	Nee	Nee	Geen	€ 10,00	Sauna: verboden Zwembad: verplicht	Nee
37	Sauna & Beauty de Veluwe	Lunteren	Gelderland	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 27,50	Sauna: verboden	Nee
38	De Gastelse Hoeve	Gastel	Noord-Brabant	Nee	Nee	Nee	Ja	1	€ 30,00	Sauna: verboden	Nee
39	Thermaalbad Arcen	Arcen	Limburg	Ja	Ja	Ja	Ja	2	€ 27,50	Sauna: verboden Zwembad: verplicht	Ja
40	Sanadome	Nijmegen	Gelderland	Ja	Ja	Ja	Ja	4	€ 23,50	Sauna: verplicht	Ja
41	Sauna & Wellness Thermae 2000	Valkenburg a/d Geul	Limburg	Ja	Ja	Ja	Ja	4	€ 32,50	Sauna: verboden Zwembad: verplicht	Ja
42	Fontana bad Nieuweschan	Bad Nieuweschan	Groningen	Ja	Ja	Ja	Ja	2	€ 26,50	Sauna: verboden Zwembad: verplicht	Ja

6.5. Onderzocht Wellness-aanbod Duitsland

#	Sauna	Plaats	Provincie	Sauna	Cabines	Stoombaden & overig	Kuren	Thermische bron	Thermen	Zwembad	Whirlpool	Medical	Fitness	Beauty & Massage	Tuin	Restaurant(s)	Entreeprijs	Badkleding	Hotel
1	Niederrhein Therme	Duisburg	Noordrijn-Westfalen	Ja	11	5	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 19,50	Verplicht	Nee
2	Return Saunapark	Bruggen-boerholz	Noordrijn-Westfalen	Ja	9	3	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	1	€ 20,00	Verboden	Nee
3	Saunapark Kamperbruck	Kamp-Lintfort	Westfalen	Ja	8	3	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 20,00	Verboden	Nee
4	GochNess	Goch	Noordrijn-Westfalen	Ja	7	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 23,30	Verboden	Nee
5	Solbad Vonderort	Oberhausen	Noordrijn-Westfalen	Ja	7	3	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 17,00	Verboden	Nee
6	Sauna Embricana	Emmerich	Noordrijn-Westfalen	Ja	5	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 23,50	Verboden	Nee
7	Sauna Treff Oberhausen	Oberhausen	Noordrijn-Westfalen	Ja	5	2	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	1	€ 16,50	Verboden	Nee
8	Saunalandschaft Neptun-Bad	Oberhausen	Noordrijn-Westfalen	Ja	5	1	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee	1	€ 18,50	Verboden	Nee
9	HeubergSauna	Wesel	Noordrijn-Westfalen	Ja	5	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 17,60	Verboden	Nee
10	Wellness Kalkar	Kalkar	Noordrijn-Westfalen	Ja	4	2	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 17,50	Verboden	Nee
11	Sauna im Rhein-Ruhr-bad	Duisburg	Noordrijn-Westfalen	Ja	3	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	1	€ 18,00	Verboden	Nee
12	Finlantis	Nettetal	Noordrijn-Westfalen	Ja	3	1	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 18,50	Verboden	Nee
13	Freizeitbad Neukirchen-Vluyn	Neukirchen-Vluyn	Noordrijn-Westfalen	Ja	3	2	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 16,00	Verboden	Nee
14	Freizeitbad de Butt	Willich	Noordrijn-Westfalen	Ja	2	2	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	1	€ 11,00	Verboden	Nee
15	World of Sports NW GmbH	Krefeld	Noordrijn-Westfalen	Ja	2	1	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	1	€ 12,00	Verboden	Nee
16	H2Oh!	Tönisvorst	Noordrijn-Westfalen	Ja	2	2	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	1	€ 12,50	Verboden	Nee
17	Hallenbad Neudorf	Duisburg	Noordrijn-Westfalen	Ja	1	Geen	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	1	€ 4,00	Verboden	Nee
18	Sauna im Hallenbad Homberg	Duisburg	Noordrijn-Westfalen	Ja	1	Geen	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Geen	€ 4,00	Verboden	Nee
19	Parkbad Gelderland	Geldern	Noordrijn-Westfalen	Ja	1	Geen	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	1	€ 9,00	Verboden	Nee
20	Art Spa Wachtendonk	Wachtendonk	Noordrijn-Westfalen	Ja	1	1	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	1	€ 21,00	Verboden	Nee

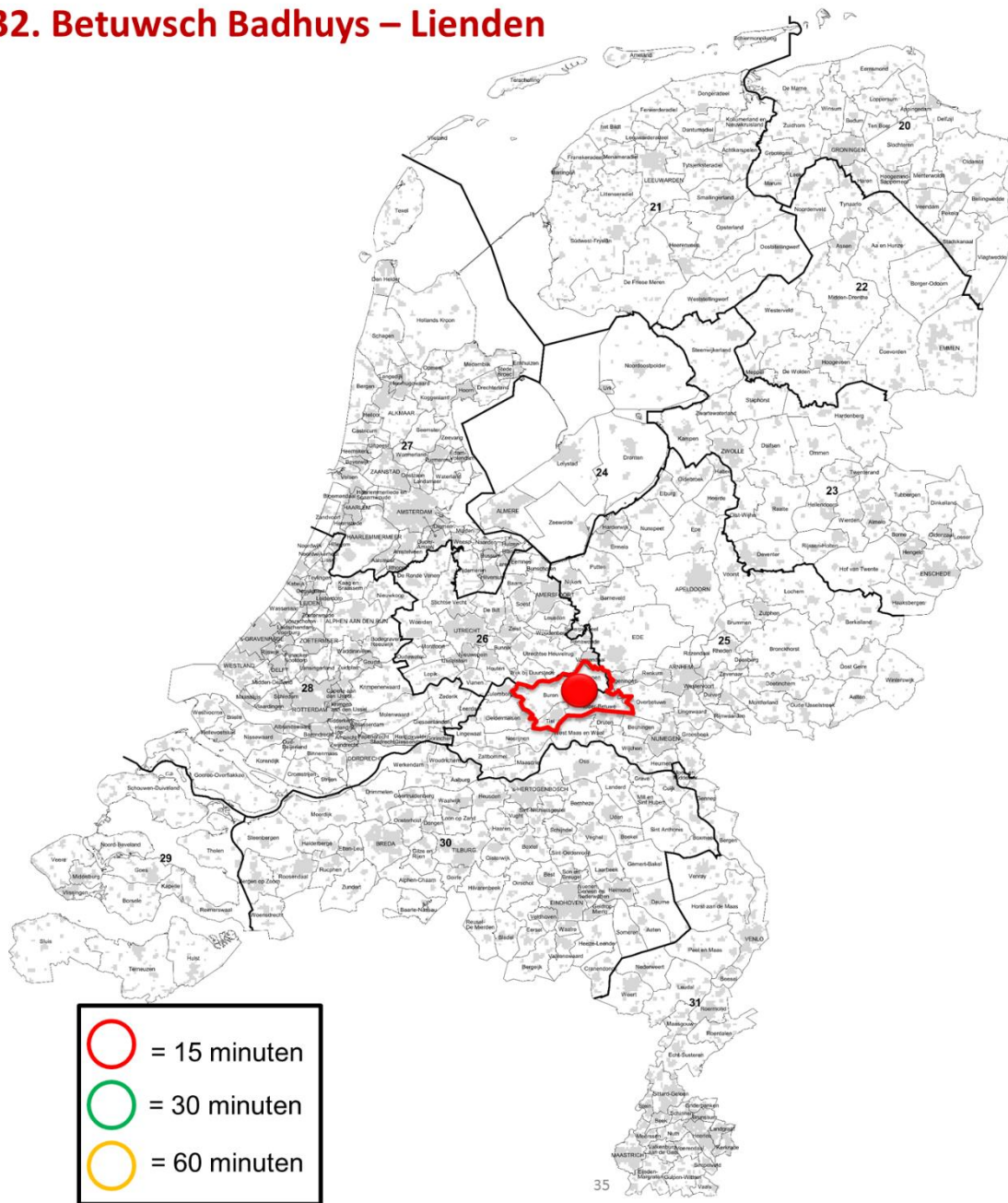
6.6. Onderzoeksgebied 0-15 minuten

Provincie	32. Betuwsch Badhuys			33. A-Style			34. Easyfeeling		
	Saunavraag		Kuurvraag	Saunavraag		Kuurvraag	Saunavraag		Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15 min	>60 min	Landelijk	0-15min	>60 min	Landelijk	0-15min	>60 min	Landelijk
Nederland									
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	6.516	-	-	-	-	-	10.091	-	-
Utrecht	2.106	-	-	8.620	-	-	-	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Limburg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Duitsland	-	7.970	-	-	7.970	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	8.623	7.970	-	8.620	7.970	-	10.091	7.970	-
TOTAAL	16.593			16.590			18.061		
Per dag	45			45			49		

Provincie	35. Sauna Mierlo			36. De Sprenkelaar			37. Sauna de Veluwe		
	Saunavraag		Kuurvraag	Saunavraag		Kuurvraag	Saunavraag		Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	>60 min	Landelijk	0-15min	>60 min	Landelijk	0-15min	>60 min	Landelijk
Nederland									
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	-	-	-	5.132	-	-	21.647	-	-
Utrecht	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	36.328	-	-	-	-	-	-	-	-
Limburg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Duitsland	-	7.970	-	-	7.970	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	36.328	7.970	-	5.132	7.970	-	21.647	7.970	-
TOTAAL	44.298			13.102			29.617		
Per dag	121			36			81		

Provincie	38. De Gastelse Hoeve		
	Saunavraag		Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	>60 min	Landelijk
Nederland			
Groningen	-	-	-
Friesland	-	-	-
Drenthe	-	-	-
Overijssel	-	-	-
Flevoland	-	-	-
Gelderland	-	-	-
Utrecht	-	-	-
Noord-Holland	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	-
Zeeland	-	-	-
Noord-Brabant	2.666	-	-
Limburg	-	-	-
Duitsland	-	7.970	-
SUBTOTAAL	2.666	7.970	-
TOTAAL	10.636		
Per dag	29		

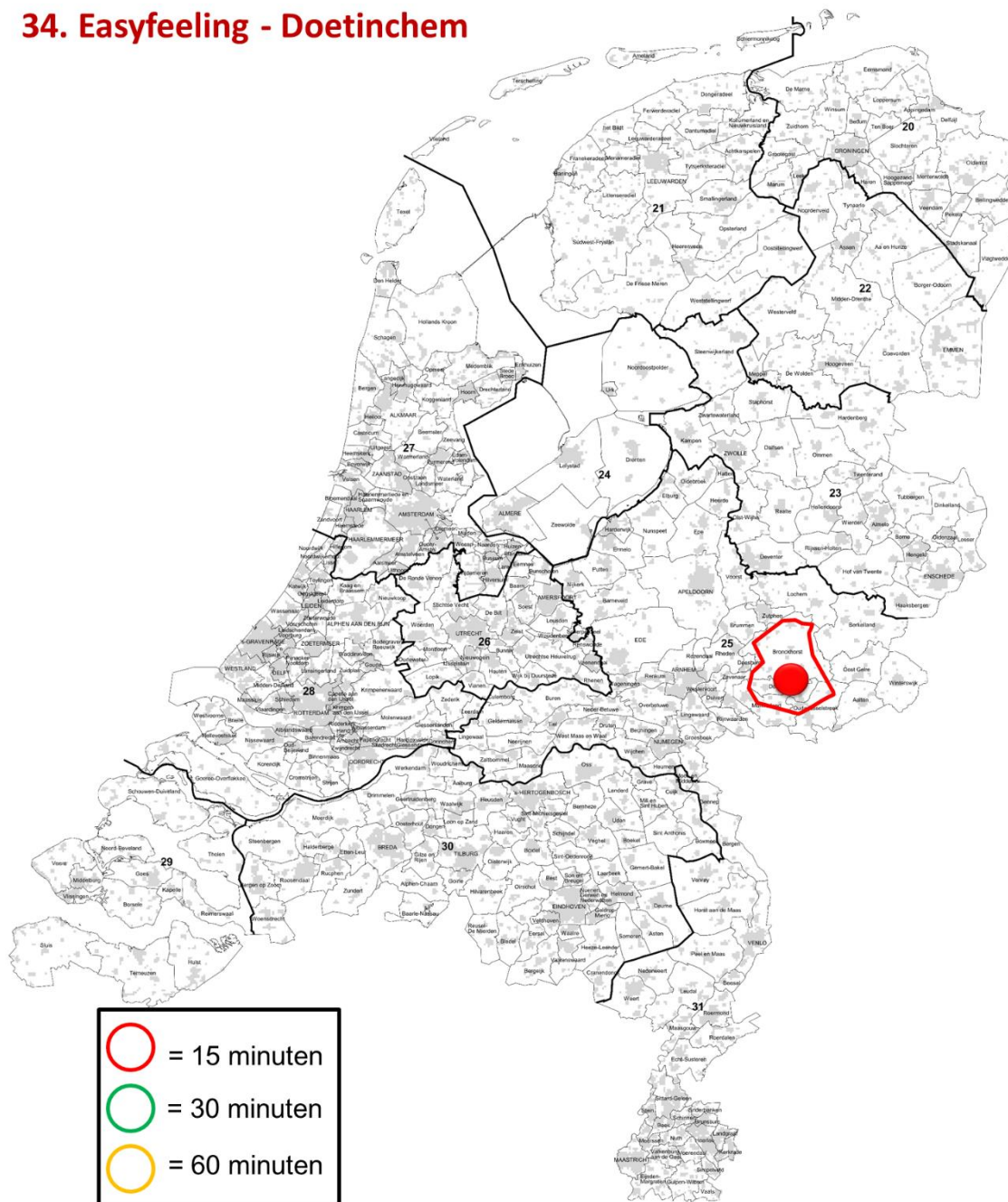
32. Betuwsch Badhuys – Lienden

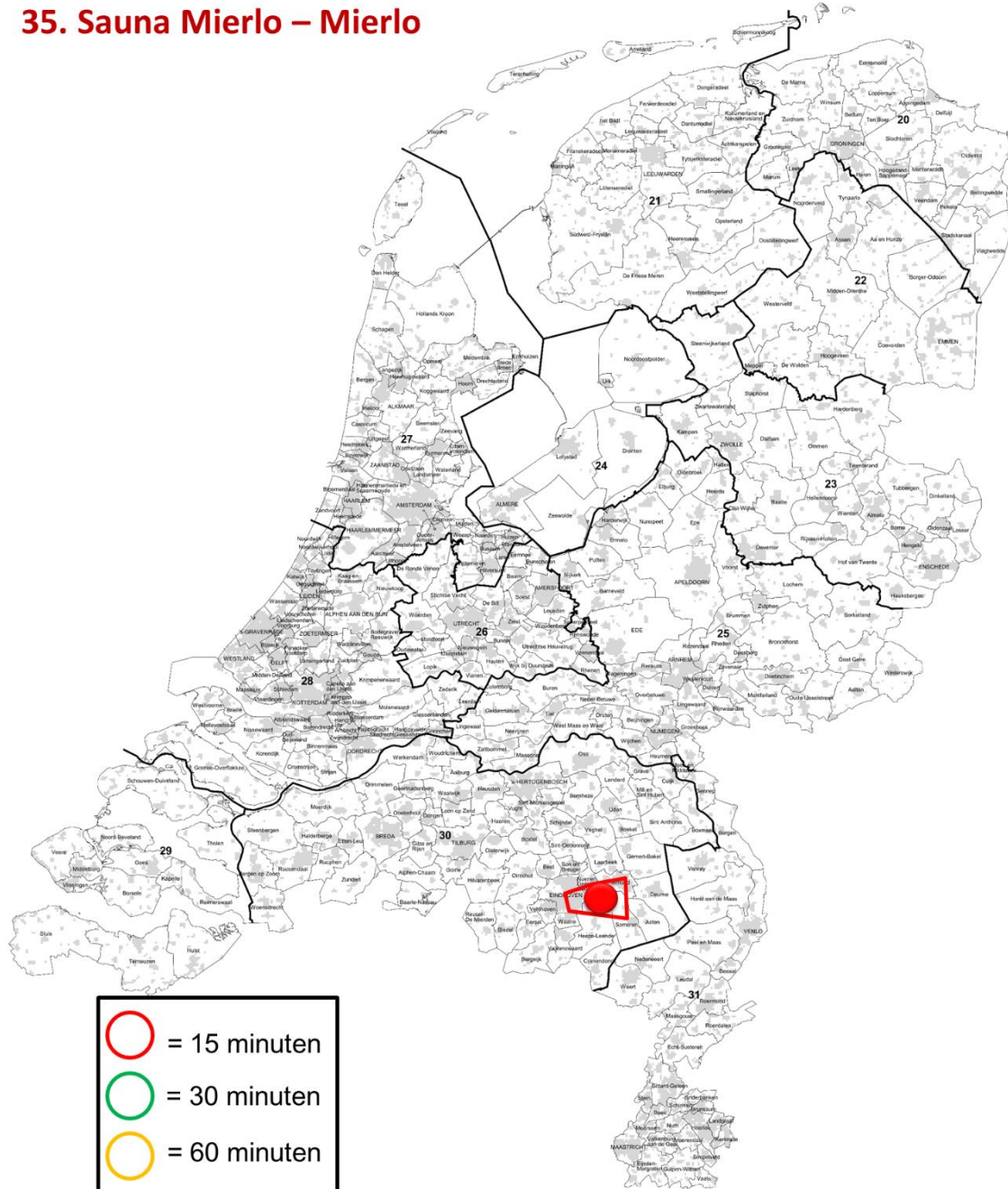
33. A Style Beautyfarm – Nieuwegein

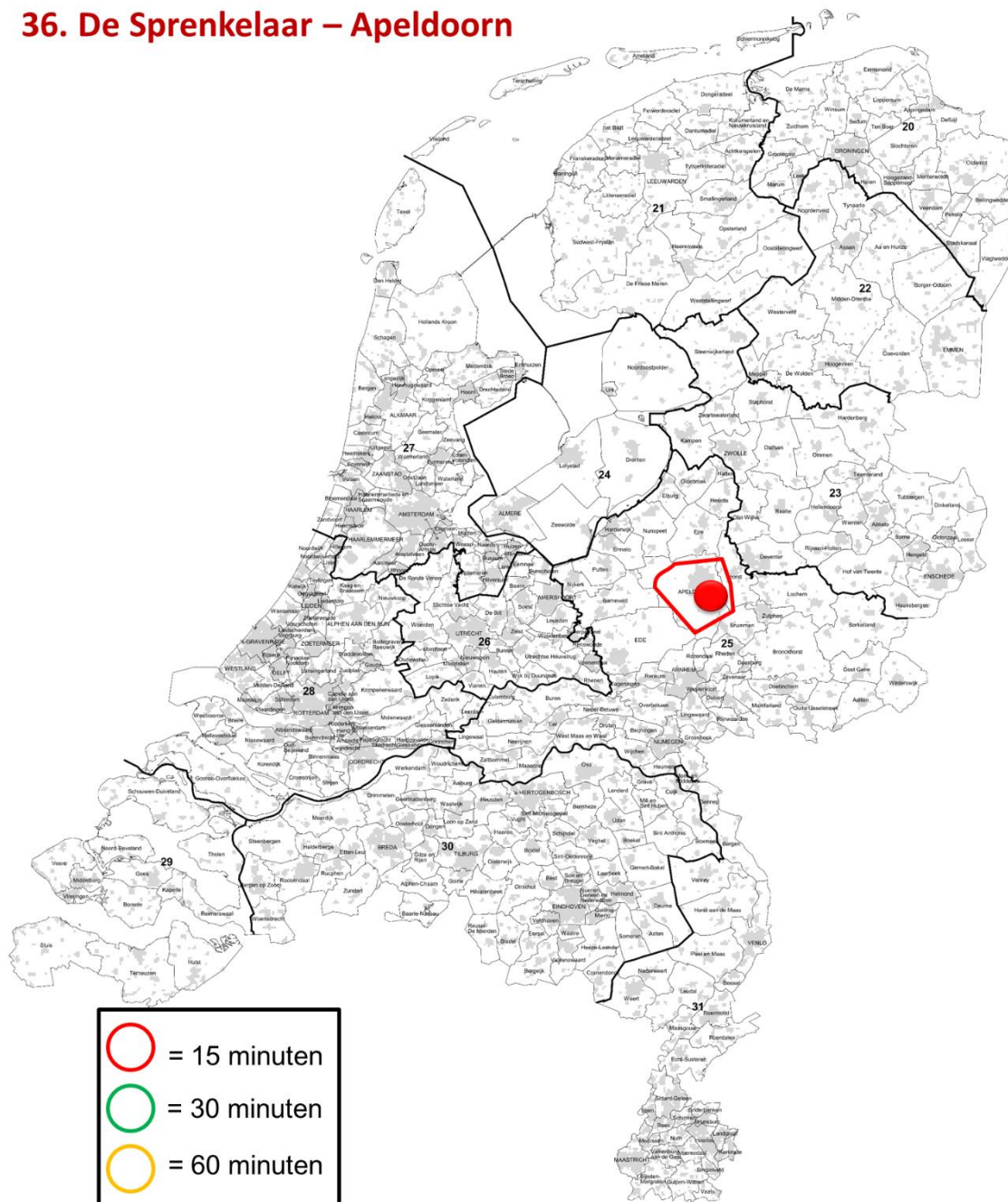
34. Easyfeeling - Doetinchem

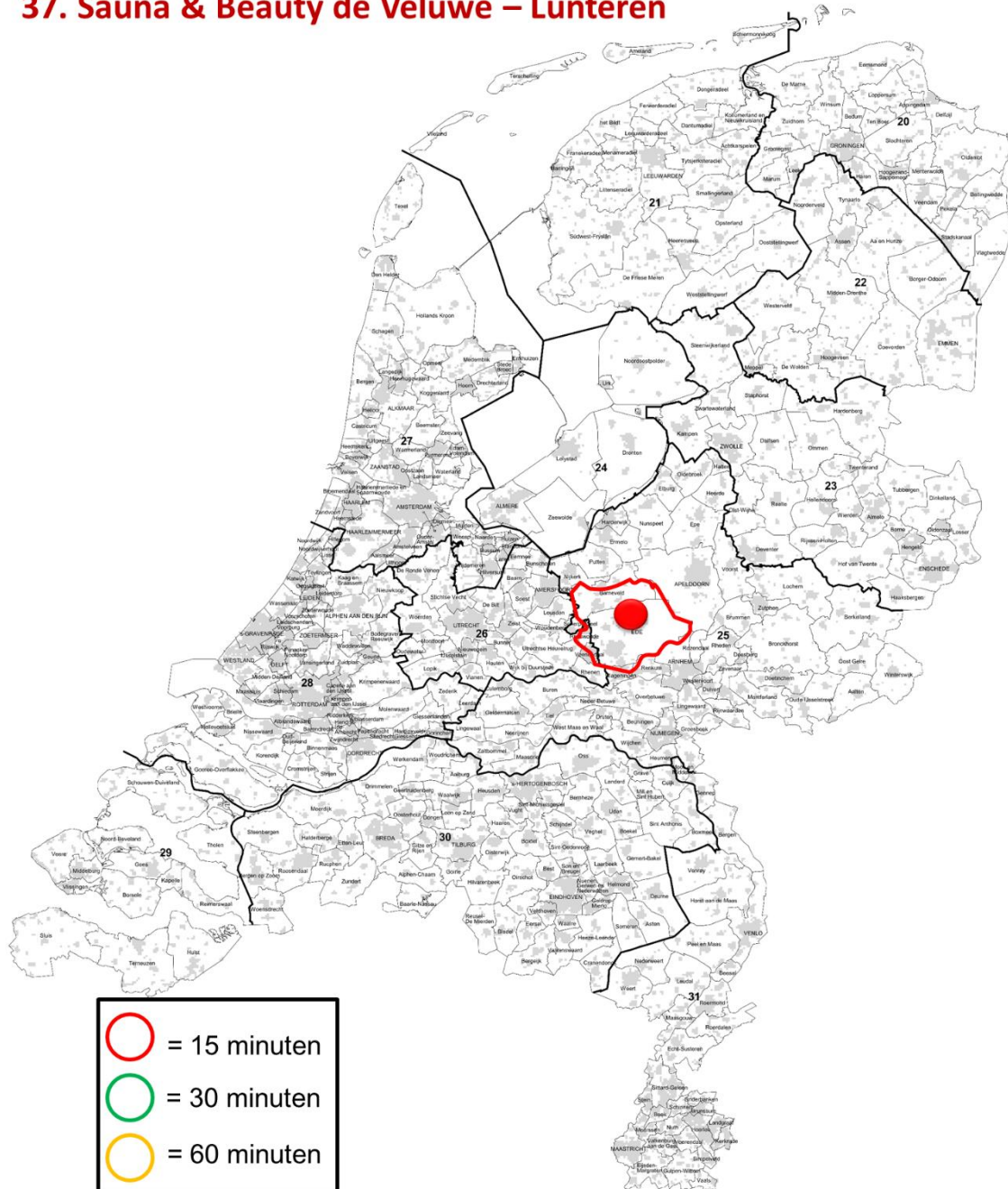
35. Sauna Mierlo – Mierlo

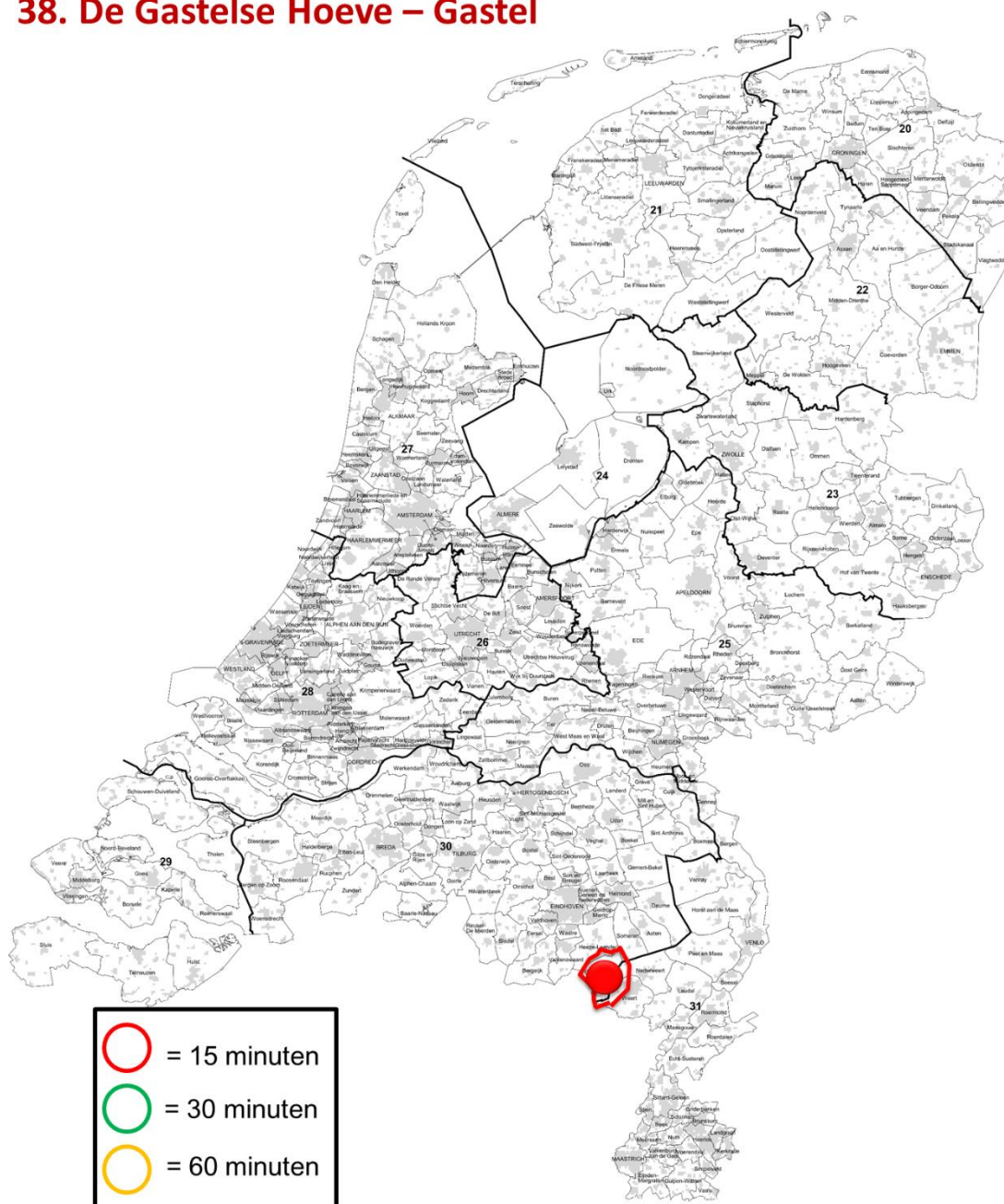
36. De Sprenkelaar – Apeldoorn

37. Sauna & Beauty de Veluwe – Lunteren

38. De Gastelse Hoeve – Gastel

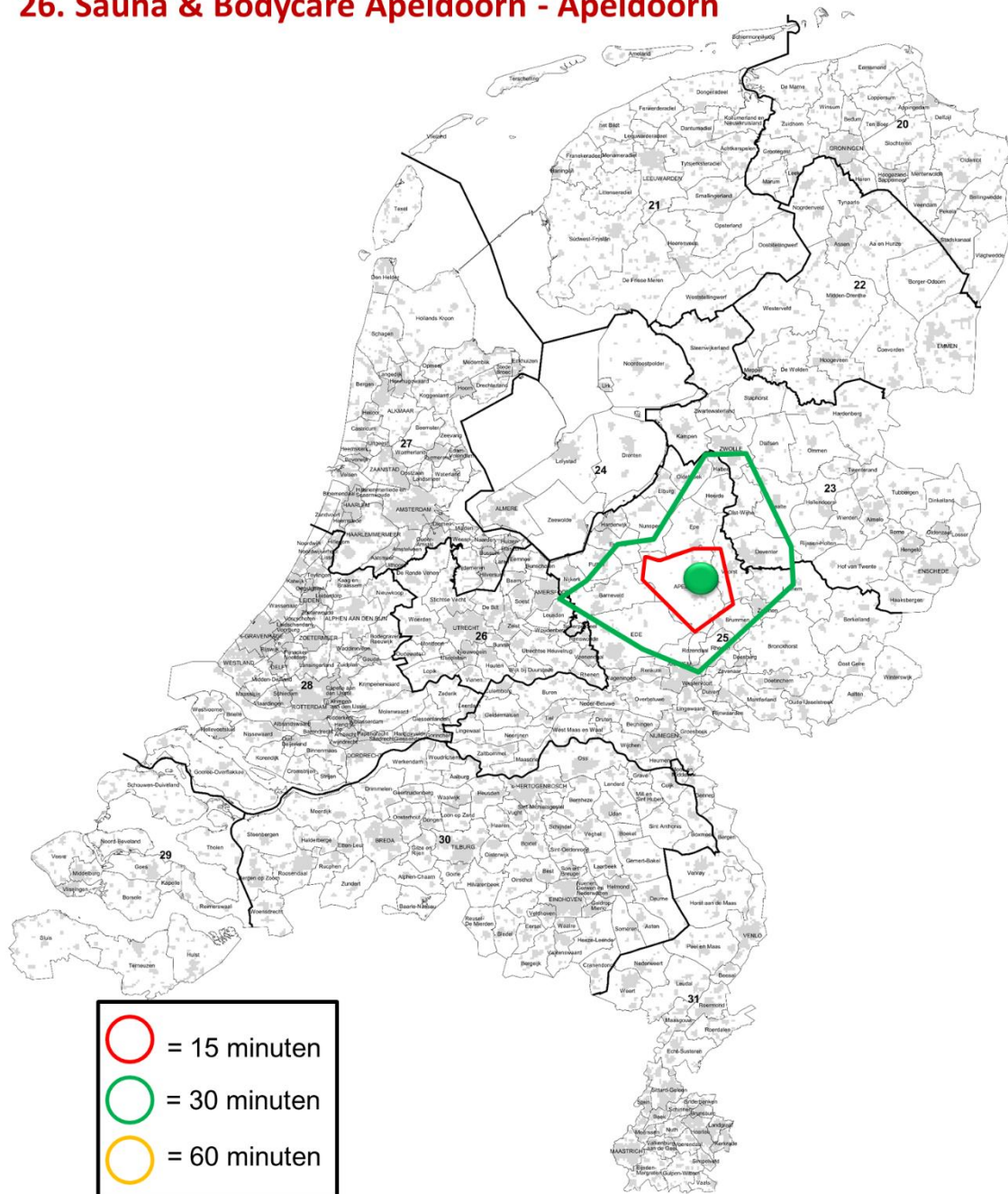
6.7. Onderzoeksgebied 15-30 minuten

Provincie	26. Sauna & Bodycare Apeldoorn				27. Sauna Finlandia			
	Saunavraag			Kuurvraag	Saunavraag			Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	>60 min	Landelijk
Nederland								
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	11.773	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	5.132	36.395	-	-	2.222	2.616	-	-
Utrecht	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	-	-	-	5.011	6.602	-	-
Limburg	-	-	-	-	4.656	4.903	-	-
Duitsland	-	-	7.970	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	5.132	48.168	7.970	0	11.889	14.121	7.970	0
TOTAAL	61.270				33.980			
Per dag	168				93			

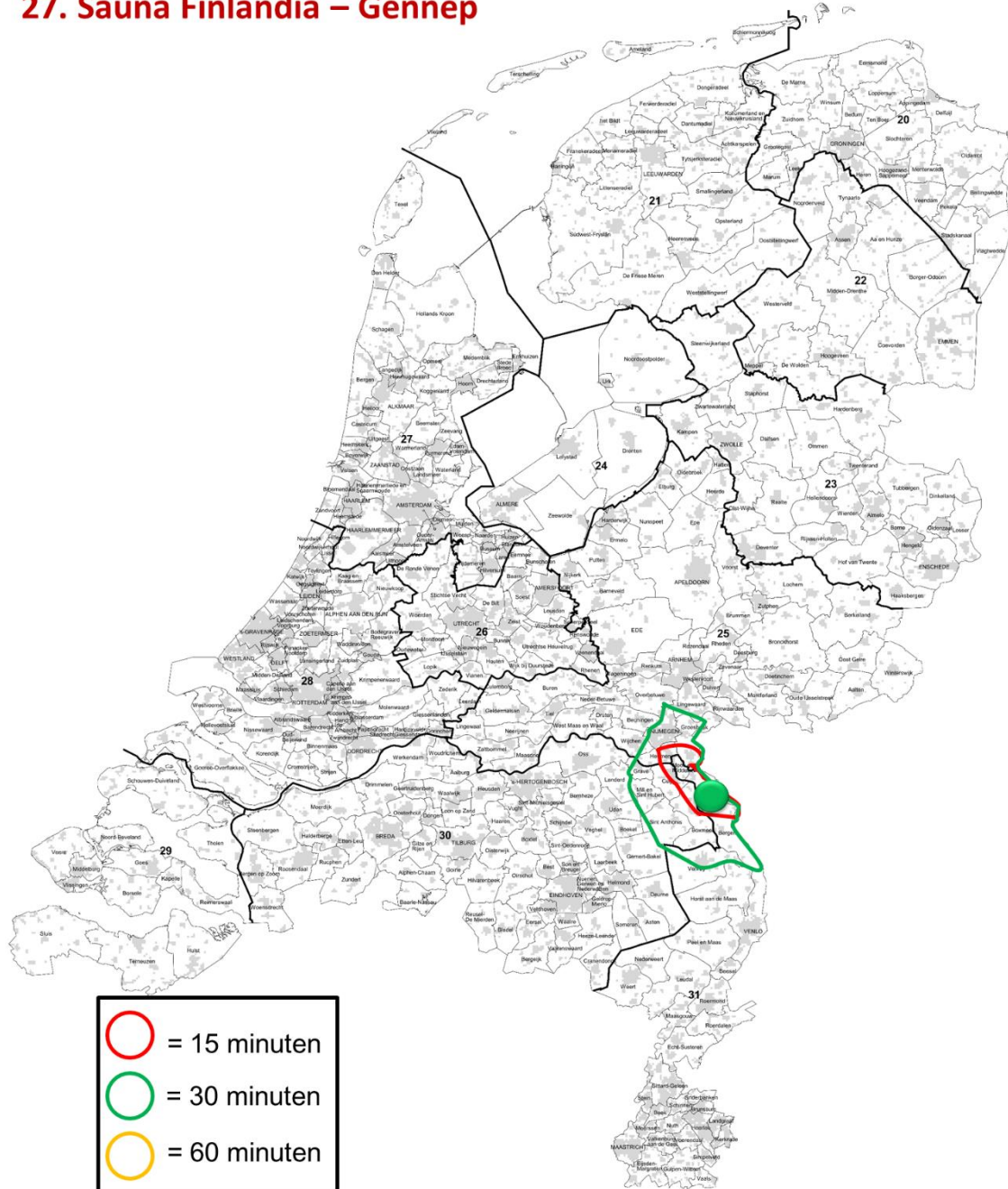
Provincie	28. Top Alivio Saunacentrum				29. Wellness de Thermen			
	Saunavraag			Kuurvraag	Saunavraag			Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	>60 min	Landelijk
Nederland								
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	-	-	-	-	-	26.296	-	-
Utrecht	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	8.064	-	-	13.257	39.350	-	-
Limburg	22.859	23.017	-	-	-	-	-	-
Duitsland	-	-	7.970	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	22.859	31.081	7.970	0	13.257	65.646	7.970	0
TOTAAL	61.910				86.873			
Per dag	170				238			

Provincie	30. Brabant Sauna				31. Descansa			
	Saunavraag			Kuurvraag	Saunavraag			Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	>60 min	Landelijk
Nederland								
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	-	15.159	-	-	-	7.767	-	-
Utrecht	-	-	-	-	24.545	28.617	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	13.526	-	-
Zuid-Holland	-	943	-	-	-	3.102	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	17.368	48.926	-	-	-	-	-	-
Limburg	-	-	-	-	-	-	-	-
Duitsland	-	-	7.970	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	17.368	65.029	7.970	0	24.545	53.012	7.970	0
TOTAAL	90.367				85.527			
Per dag	248				234			

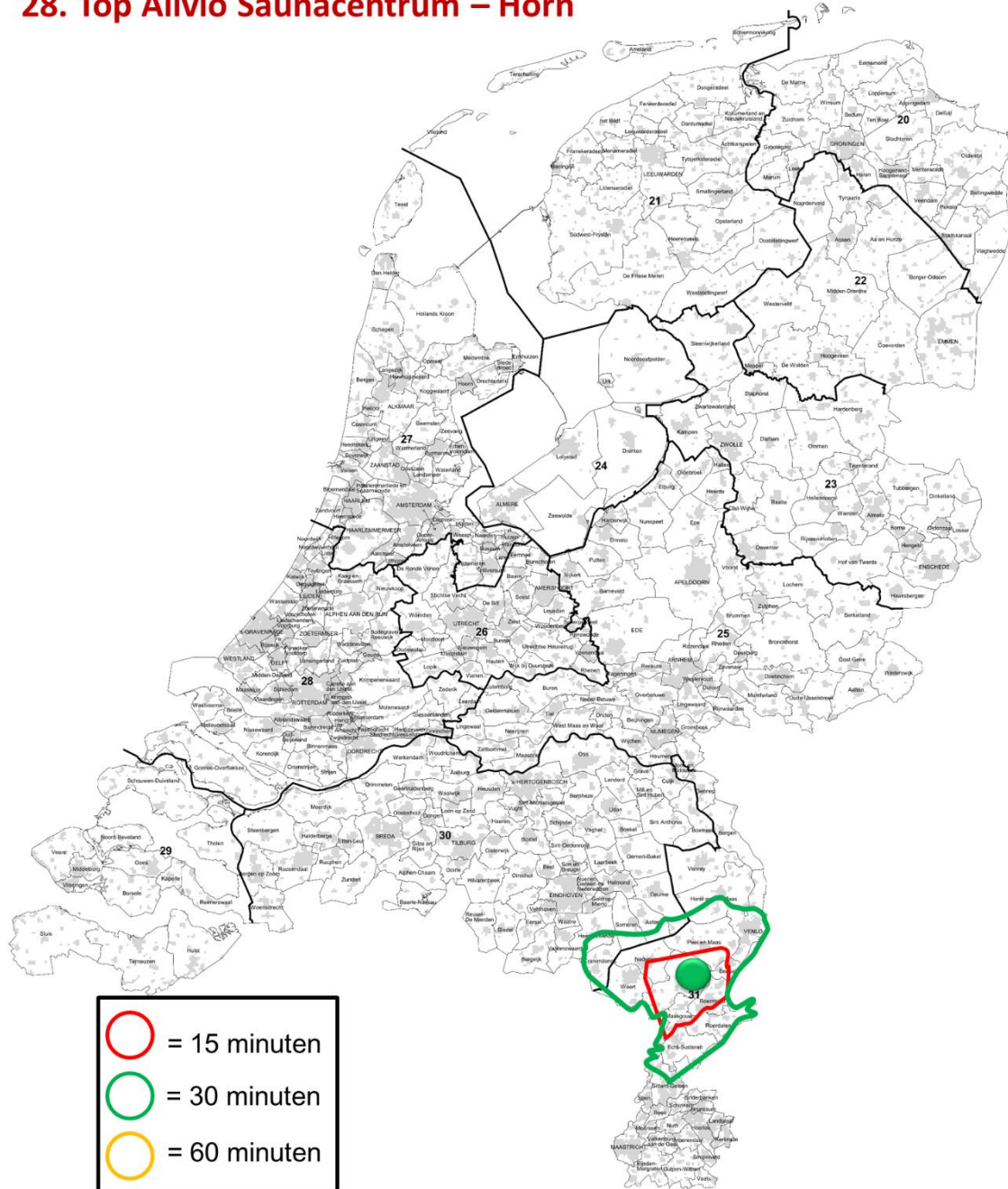
26. Sauna & Bodycare Apeldoorn - Apeldoorn

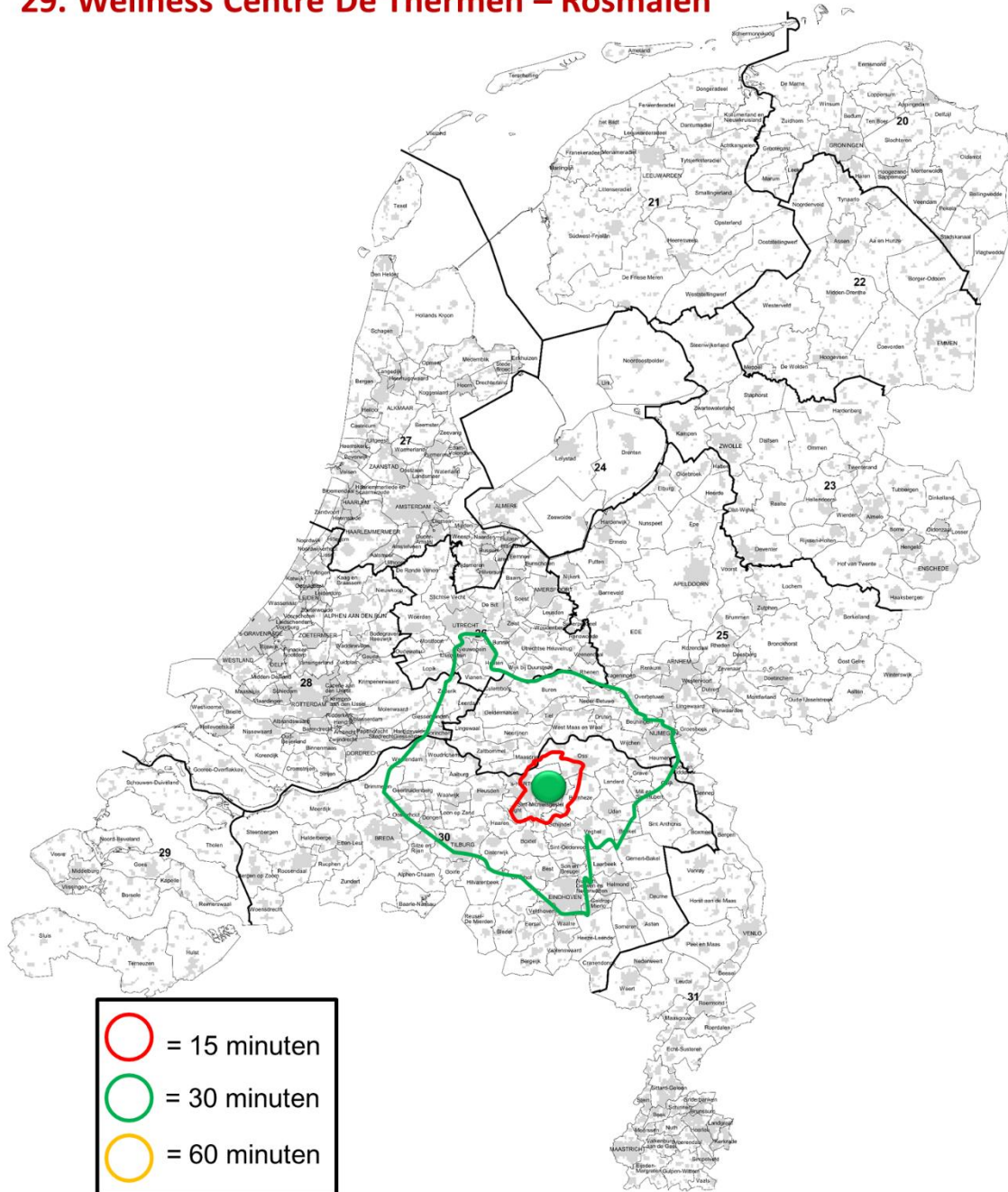
27. Sauna Finlandia – Gennepe

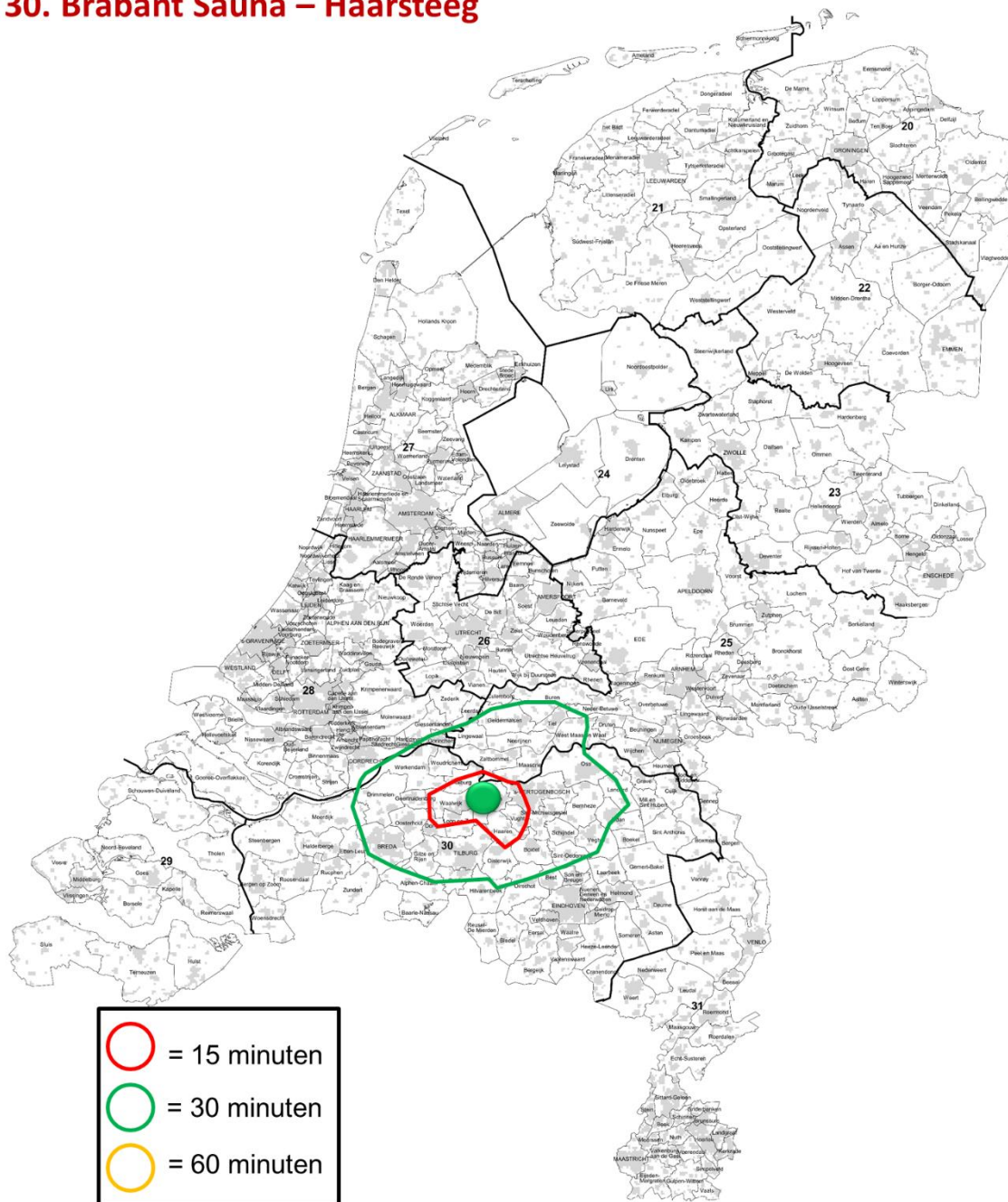
28. Top Alivio Saunacentrum – Horn

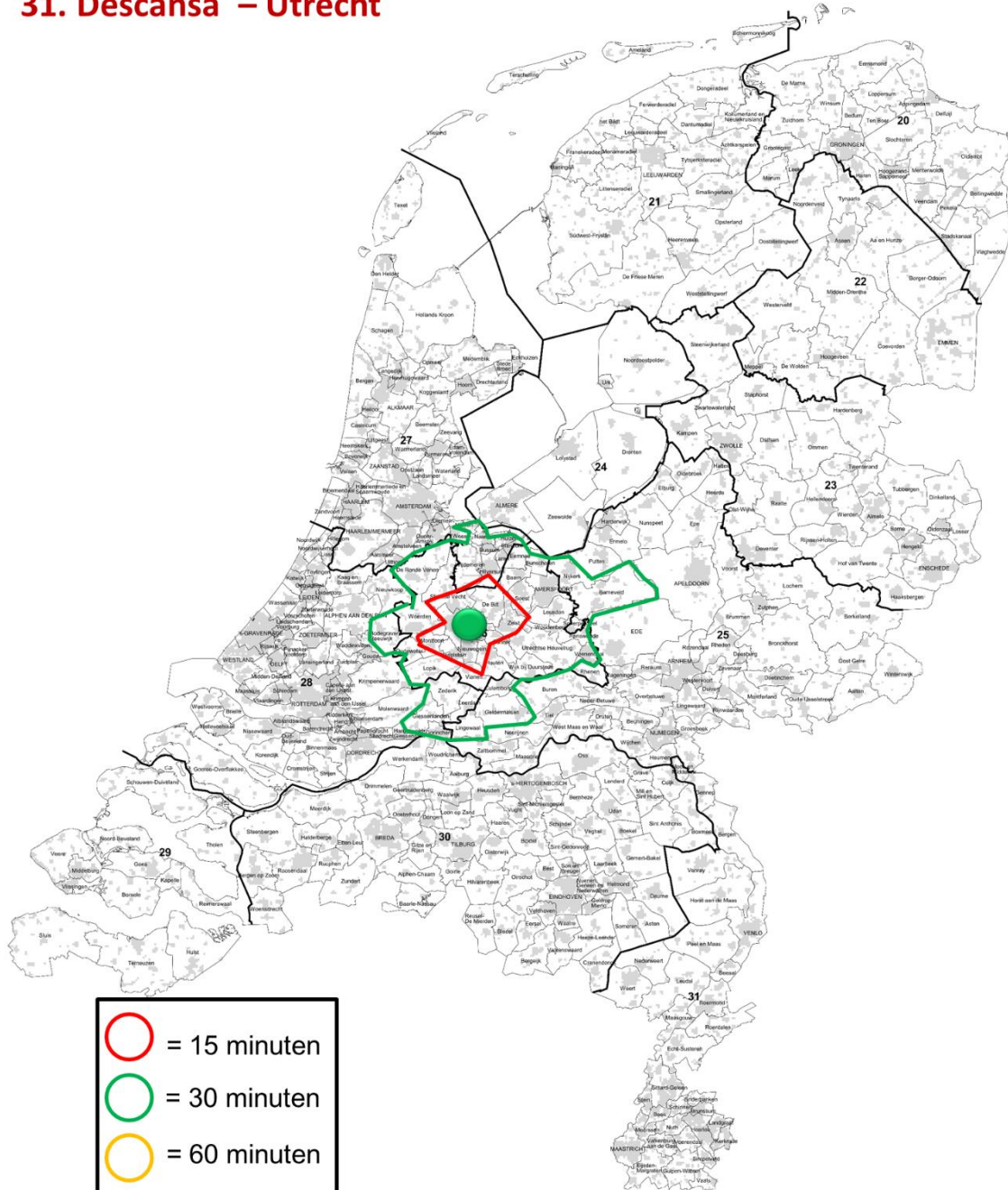
29. Wellness Centre De Thermen – Rosmalen

30. Brabant Sauna – Haarsteeg

31. Descansa – Utrecht

6.8. Onderzoeksgebied 30-60 minuten

Provincie	7. Spa Puur					8. Thermen Houten				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	3.786	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	3.815	-	-
Gelderland	-	-	5.889	-	-	-	2.968	21.029	-	-
Utrecht	-	-	929	-	-	21.269	24.105	1.535	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	9.325	-	-
Zuid-Holland	-	-	22.393	-	-	-	-	20.885	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	15.192	61.203	43.122	-	-	-	-	25.680	-	-
Limburg	-	-	2.017	-	-	-	-	-	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	15.192	61.203	74.352	7.970	0	21.269	27.073	86.054	7.970	0
TOTAAL	158.717					142.365				
Per dag	435					390				

Provincie	9. SpaSereen					10. De Bronsbergen				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	3.790	17.539	-	-
Flevoland	-	-	4.282	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	-	-	17.096	-	-	14.426	43.336	27.866	-	-
Utrecht	21.469	25.016	1.535	-	-	-	-	966	-	-
Noord-Holland	-	31.062	11.154	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	282	35.915	-	-	-	-	-	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	-	12.480	-	-	-	-	-	-	-
Limburg	-	1.600	678	-	-	-	-	96	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUB-TOTAAL	21.469	57.960	83.140	7.970	0	14.426	47.125	46.467	7.970	0
TOTAAL	170.539					115.988				
Per dag	467					318				

Provincie	11. Sauna Drôme					12. De Thermen				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	6.458	-	-	-	-	2.077	-	-
Flevoland	-	1.286	3.815	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	6.587	21.824	24.908	-	-	9.934	29.322	20.501	-	-
Utrecht	-	7.336	1.535	-	-	-	-	1.121	-	-
Noord-Holland	-	-	4.365	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	4.267	-	-	-	-	663	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	-	1.570	-	-	-	11.425	23.246	-	-
Limburg	-	-	96	-	-	-	1.472	2.803	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUB-TOTAAL	6.587	30.445	47.012	7.970	0	9.934	42.219	50.412	7.970	0
TOTAAL	92.014					110.534				
Per dag	252					303				

Onderzoeksgebied 30-60 minuten (vervolg)

Provincie	13. Spa Sense					14. Omega Spa & Wellness				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	6.117	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	1.286	5.379	-	-
Gelderland	-	-	6.241	-	-	-	11.618	22.053	-	-
Utrecht	-	-	622	-	-	-	21.645	1.535	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	9.036	-	-
Zuid-Holland	-	-	2.442	-	-	-	-	41.070	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	9.370	56.465	25.489	-	-	-	-	15.552	-	-
Limburg	-	7.112	14.864	-	-	-	-	96	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	9.370	63.578	49.659	7.970	0	-	34.548	100.838	7.970	0
TOTAAL	130.577					143.356				
Per dag	358					393				
Provincie	15. Sauna & Beauty Velp					16. Palestra				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	463	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	13.796	-	-	-	-	10.026	-	-
Flevoland	-	-	3.913	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	16.605	46.135	26.856	-	-	13.649	65.519	29.362	-	-
Utrecht	-	-	1.535	-	-	-	-	1.217	-	-
Noord-Holland	-	-	628	-	-	-	-	18	-	-
Zuid-Holland	-	-	744	-	-	-	-	418	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	-	17.648	-	-	-	-	1.264	-	-
Limburg	-	-	2.079	-	-	-	-	96	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	16.605	46.135	67.662	7.970	0	13.649	65.519	42.401	7.970	0
TOTAAL	138.371					129.539				
Per dag	379					355				
Provincie	17. Sauna & Beauty Oase					18. Sauna & Beauty Dennenmarken				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	2.077	-	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	10.495	30.934	20.925	-	-	-	-	-	-	-
Utrecht	-	-	813	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Holland	-	-	137	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	2.442	-	-	-	-	-	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	7.399	18.215	31.331	-	-	-	16.472	23.161	-	-
Limburg	-	3.847	3.096	-	-	14.784	26.684	22.492	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUB-TOTAAL	17.895	52.996	60.822	7.970	0	14.784	43.156	45.654	7.970	0
TOTAAL	139.682					111.563				
Per dag	383					306				

Onderzoeksgebied 30-60 minuten (vervolg)

Provincie	19. WellnessBoot					20. Wellness Helmond				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	-	15.004	17.844	-	-	-	-	6.272	-	-
Utrecht	-	-	364	-	-	-	-	20	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zuid-Holland	-	-	418	-	-	-	-	333	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	3.866	22.955	32.146	-	-	16.467	71.031	32.287	-	-
Limburg	528	4.903	3.415	-	-	-	7.112	13.903	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	4.394	42.862	54.188	7.970	0	16.467	78.143	52.815	7.970	0
TOTAAL	109.413					155.395				
Per dag	300					426				

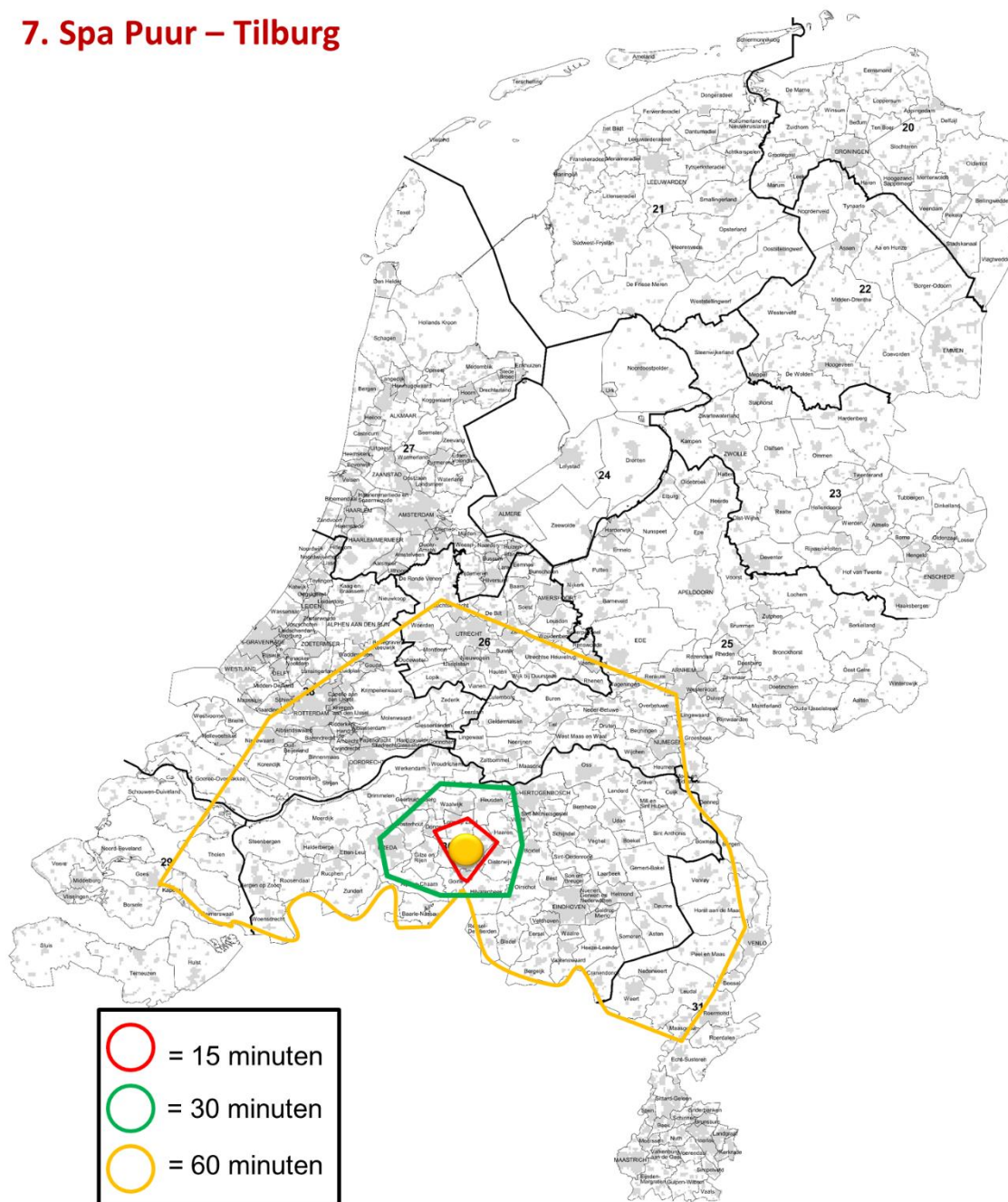
Provincie	21. Thermen Goirle					22. Thermae Son				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Flevoland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gelderland	-	-	8.334	-	-	-	-	12.235	-	-
Utrecht	-	-	765	-	-	-	-	1.255	-	-
Noord-Holland	-	-	-	-	-	-	-	187	-	-
Zuid-Holland	-	-	8.439	-	-	-	-	3.319	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	16.696	60.713	42.954	-	-	8.182	98.294	38.323	-	-
Limburg	-	-	1.927	-	-	-	-	3.470	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	16.696	60.713	62.419	7.970	0	8.182	98.294	58.788	7.970	0
TOTAAL	147.797					173.233				
Per dag	405					475				

Onderzoeksgebied 30-60 minuten (vervolg)

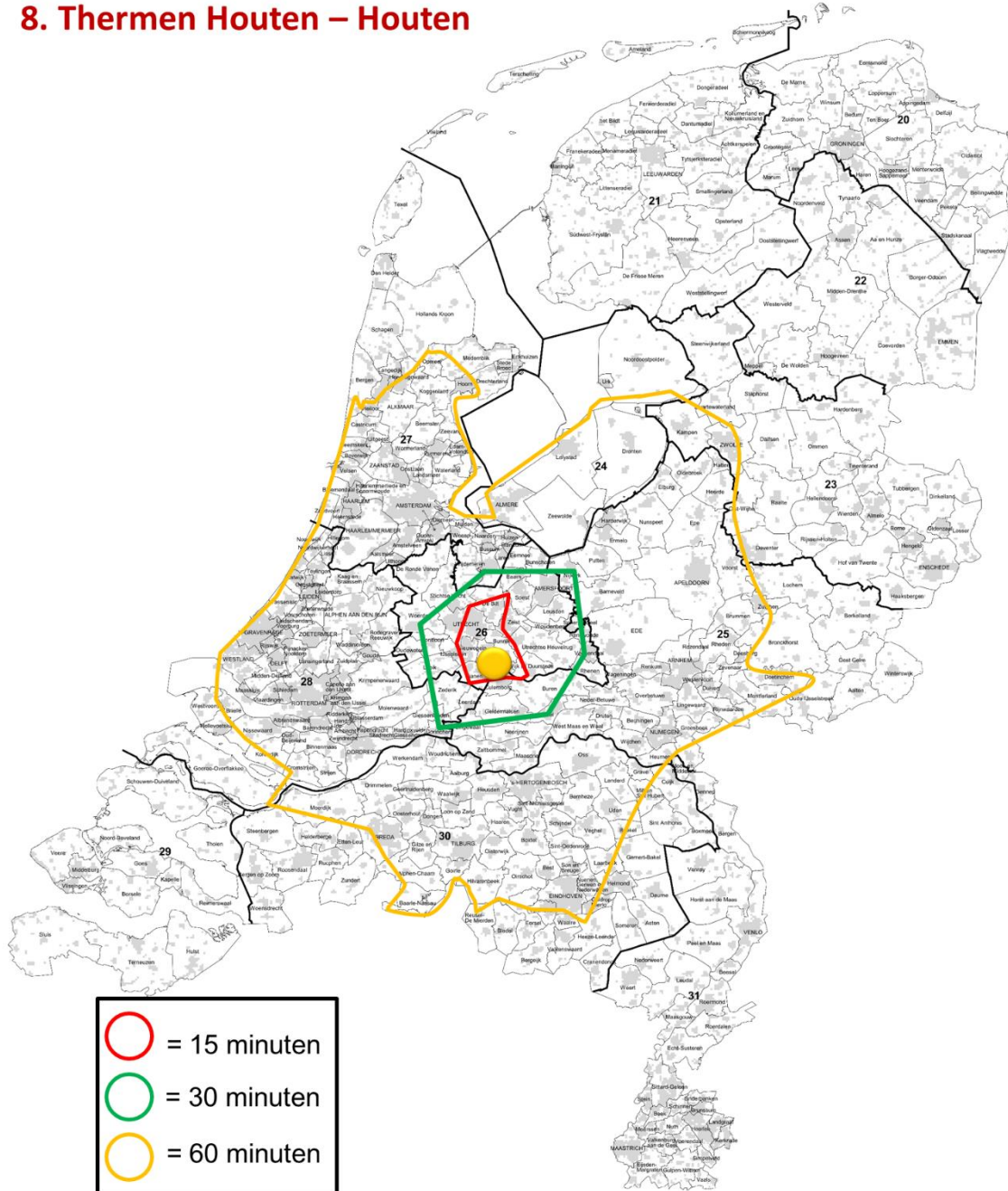
Provincie	23. Sauna Swoll					24. De Heuvelrug				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	20.185	-	-	-	-	-	-	-
Drenthe	-	10.021	27.444	-	-	-	-	-	-	-
Overijssel	18.672	39.708	19.290	-	-	-	-	2.529	-	-
Flevoland	-	-	5.379	-	-	-	-	3.815	-	-
Gelderland	-	10.540	15.496	-	-	1.228	10.765	23.496	-	-
Utrecht	-	-	540	-	-	-	17.064	1.535	-	-
Noord-Holland	-	-	159	-	-	-	-	3.615	-	-
Zuid-Holland	-	-	-	-	-	-	-	9.913	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	-	-	-	-	-	2.950	13.033	-	-
Limburg	-	-	-	-	-	-	-	1.280	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUB-TOTAAL	18.672	60.268	88.493	7.970	0	1.228	30.779	59.216	7.970	0
TOTAAL	175.402					99.193				
Per dag	481					272				

Provincie	25. Fitland XL Nijmegen (Toekomstig)				
	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland					
Groningen	-	-	-	-	-
Friesland	-	-	-	-	-
Drenthe	-	-	-	-	-
Overijssel	-	-	3.202	-	-
Flevoland	-	-	232	-	-
Gelderland	5.824	53.699	25.796	-	-
Utrecht	-	761	1.535	-	-
Noord-Holland	-	-	330	-	-
Zuid-Holland	-	-	15.371	-	-
Zeeland	-	-	-	-	-
Noord-Brabant	-	-	32.425	-	-
Limburg	-	-	2.400	-	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-
SUB-TOTAAL	5.824	54.460	81.291	7.970	0
TOTAAL	149.544				
Per dag	410				

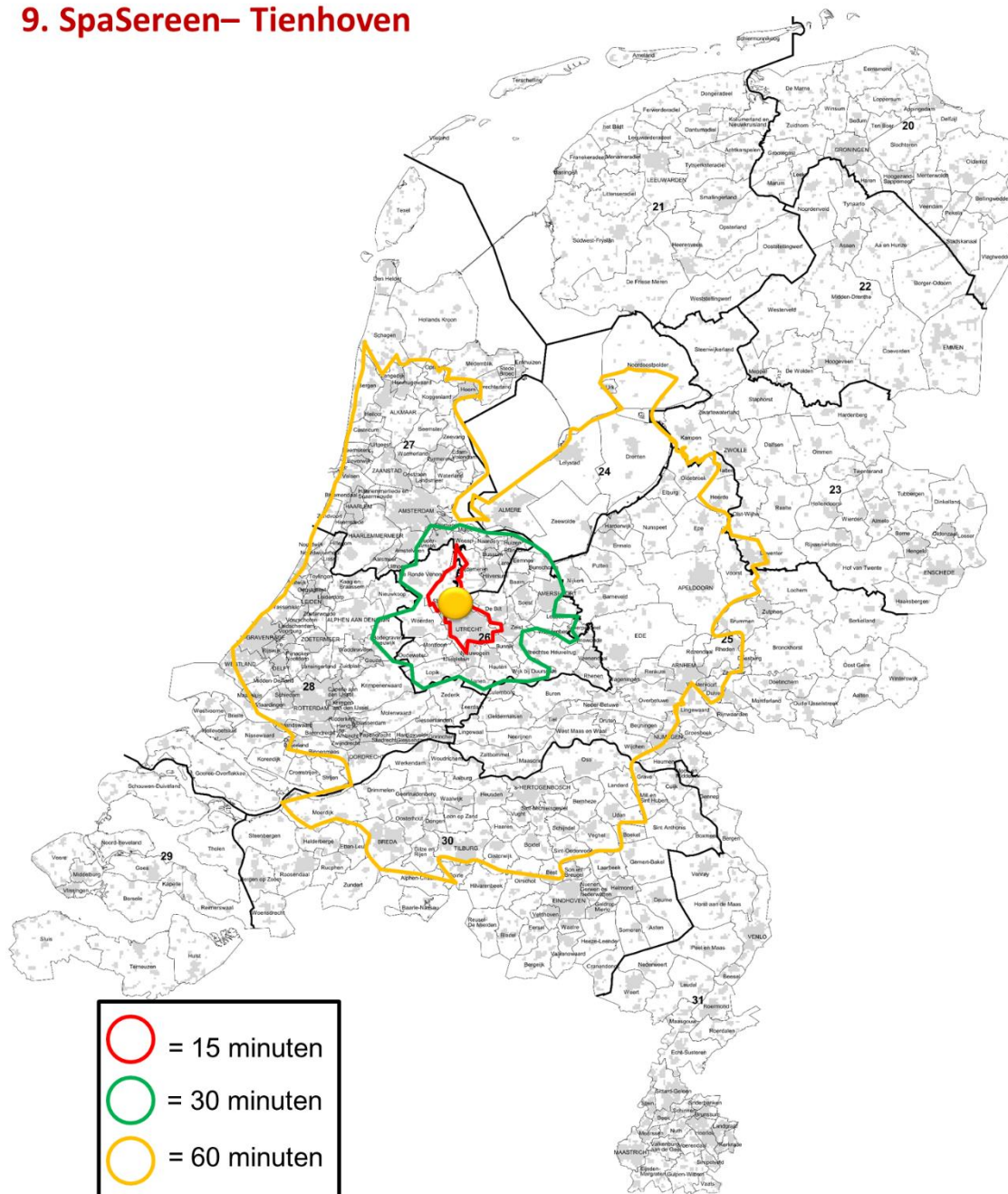
7. Spa Puur – Tilburg

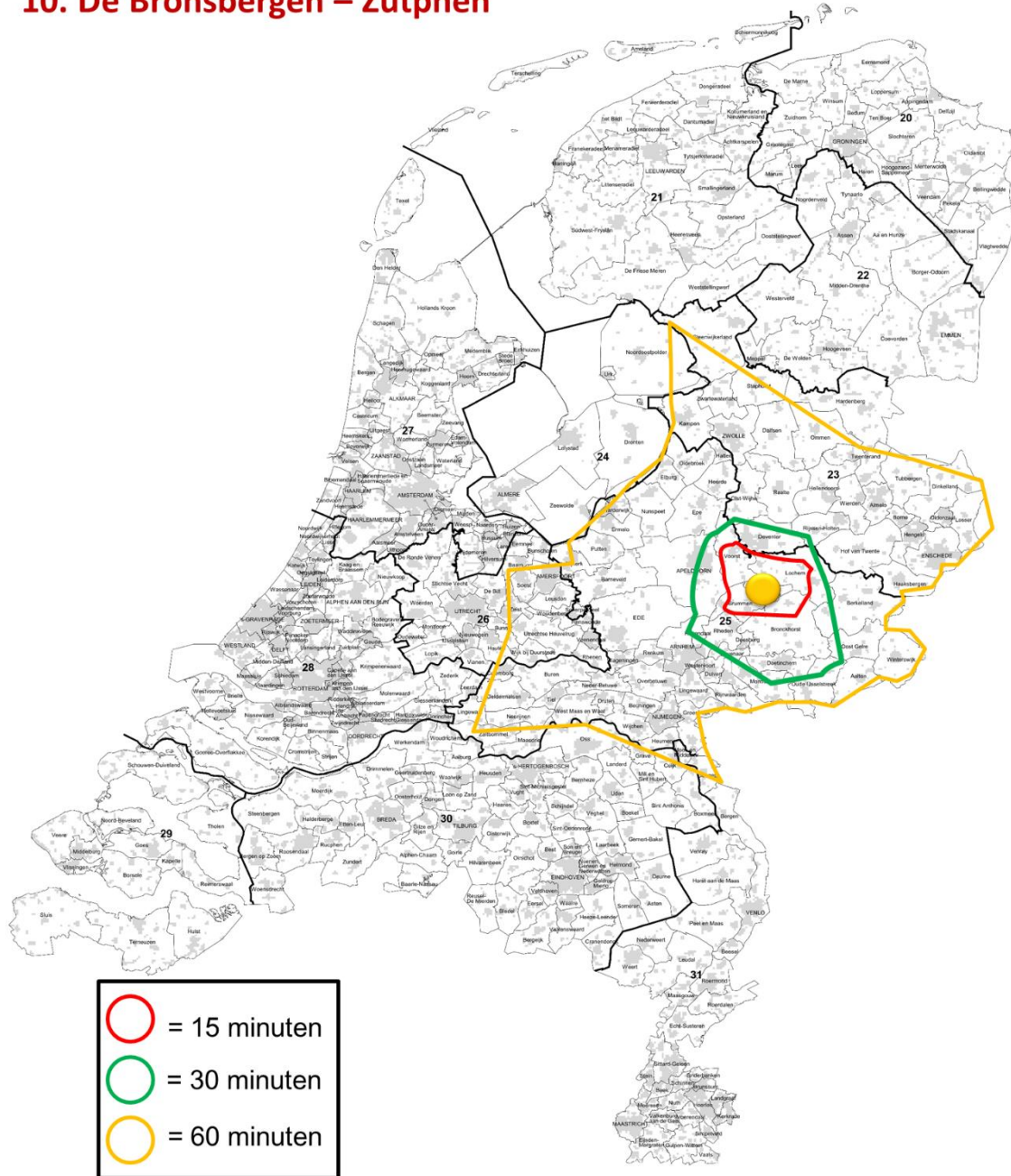
8. Thermen Houten – Houten

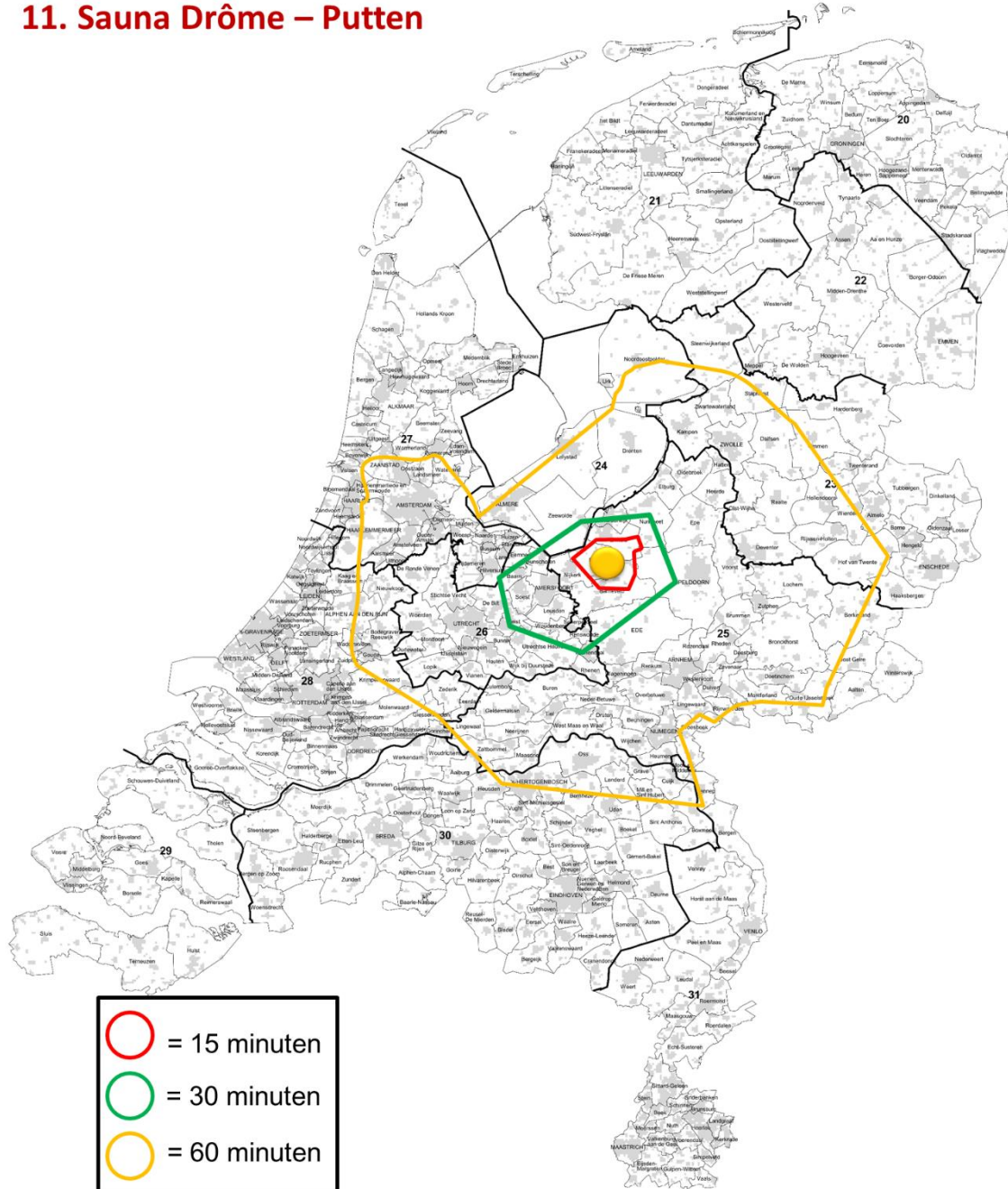
9. SpaSreen– Tienhoven

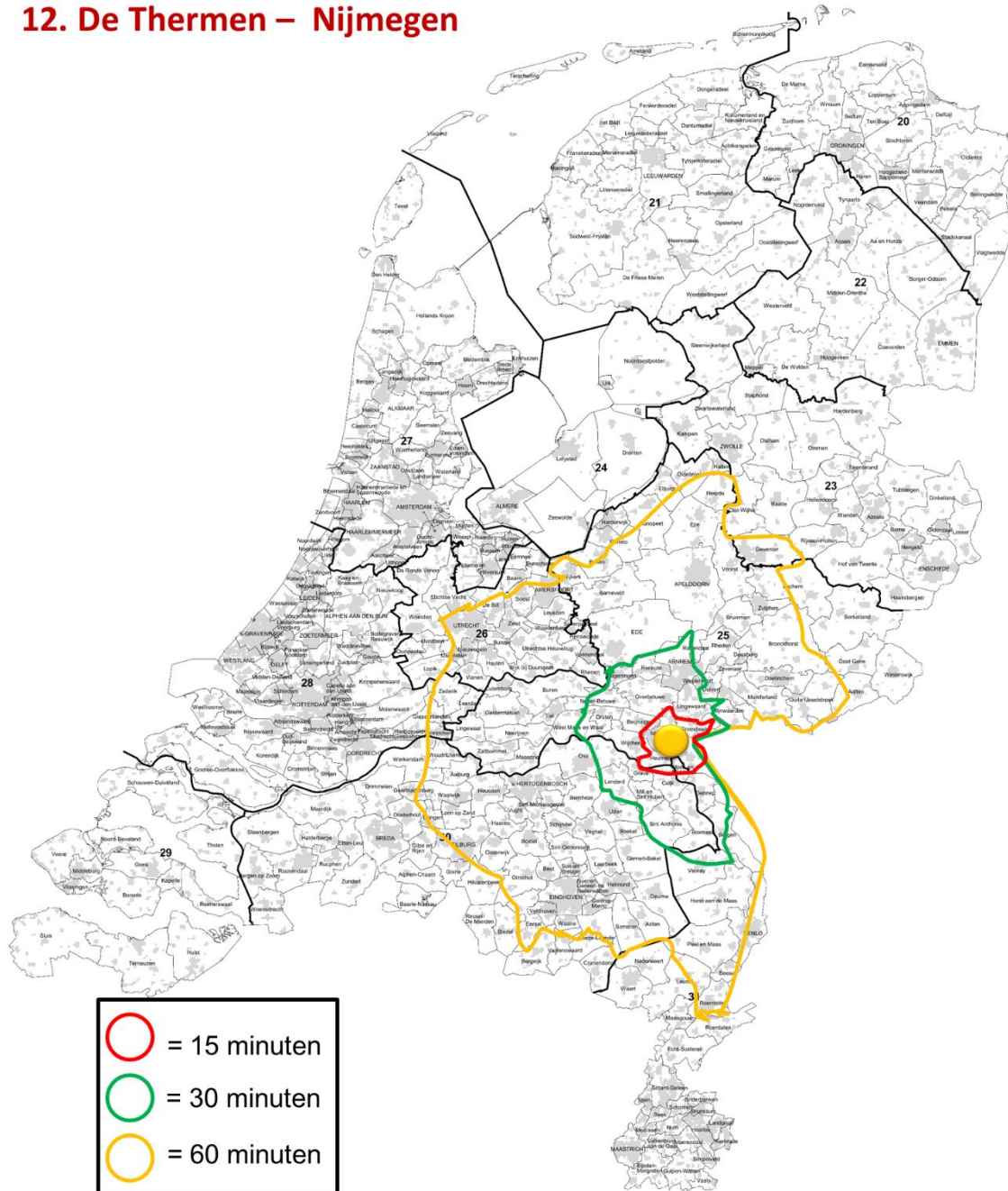
10. De Bronsbergen – Zutphen

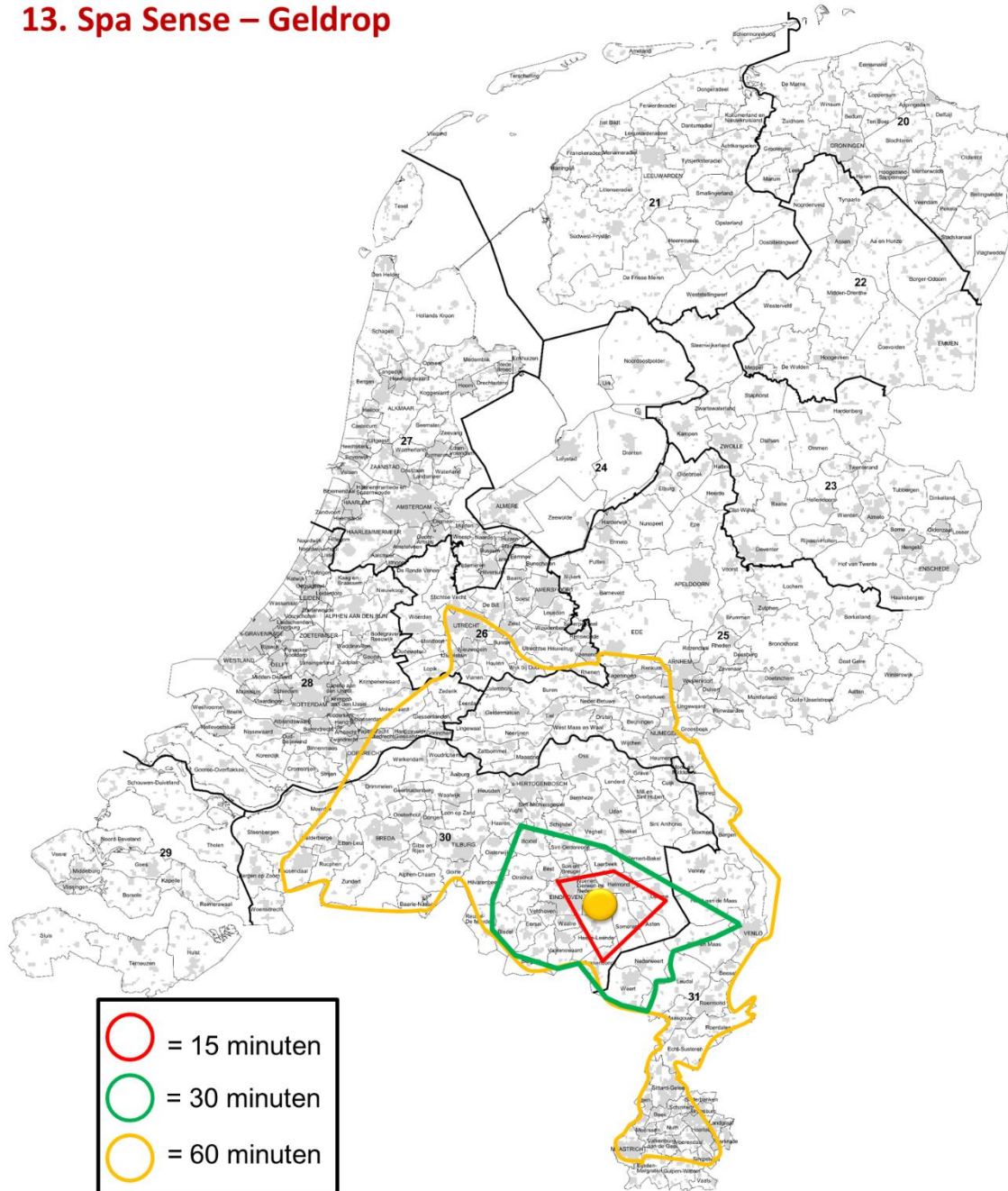
11. Sauna Drôme – Putten

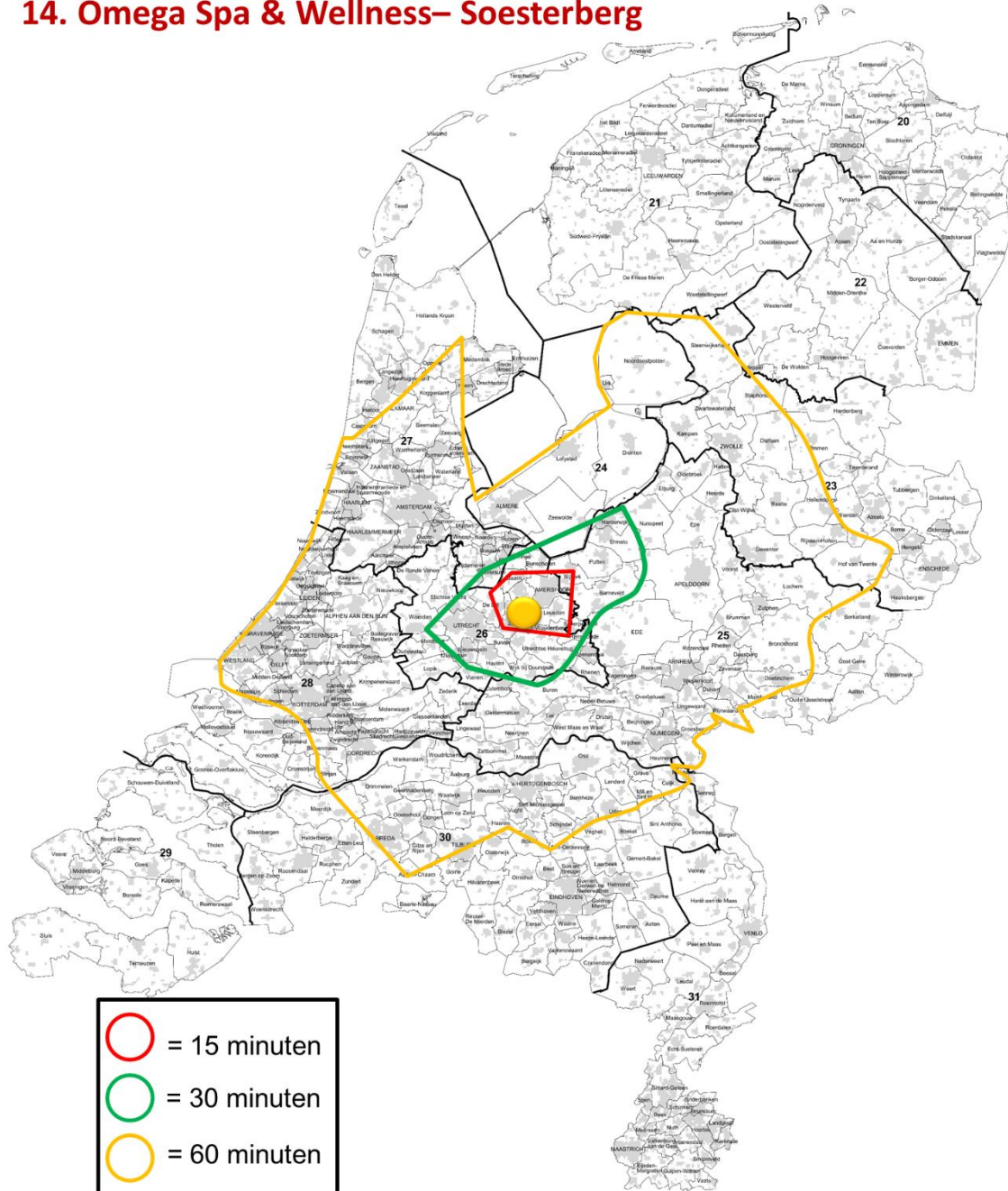
12. De Thermen – Nijmegen

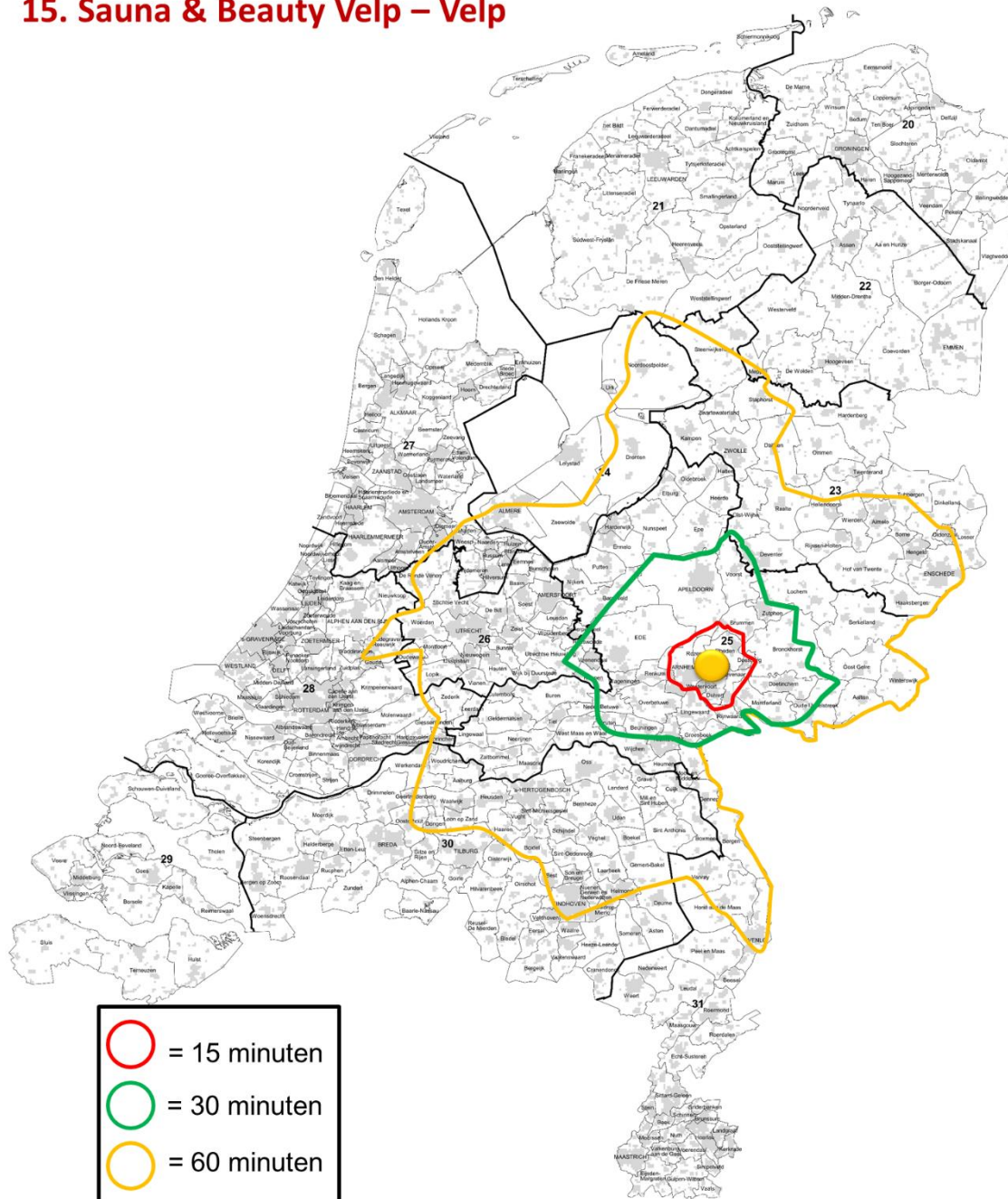
13. Spa Sense – Geldrop

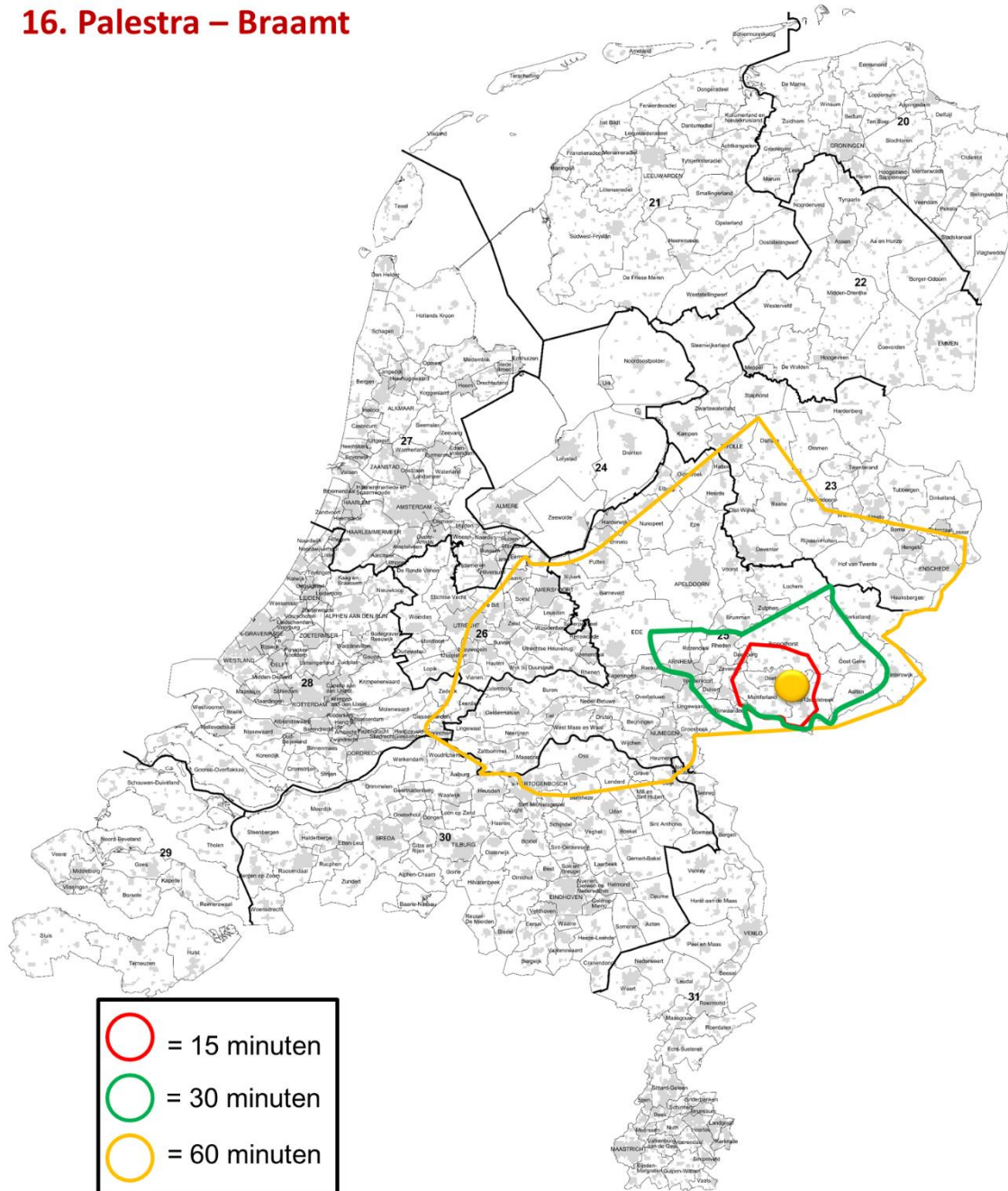
14. Omega Spa & Wellness– Soesterberg

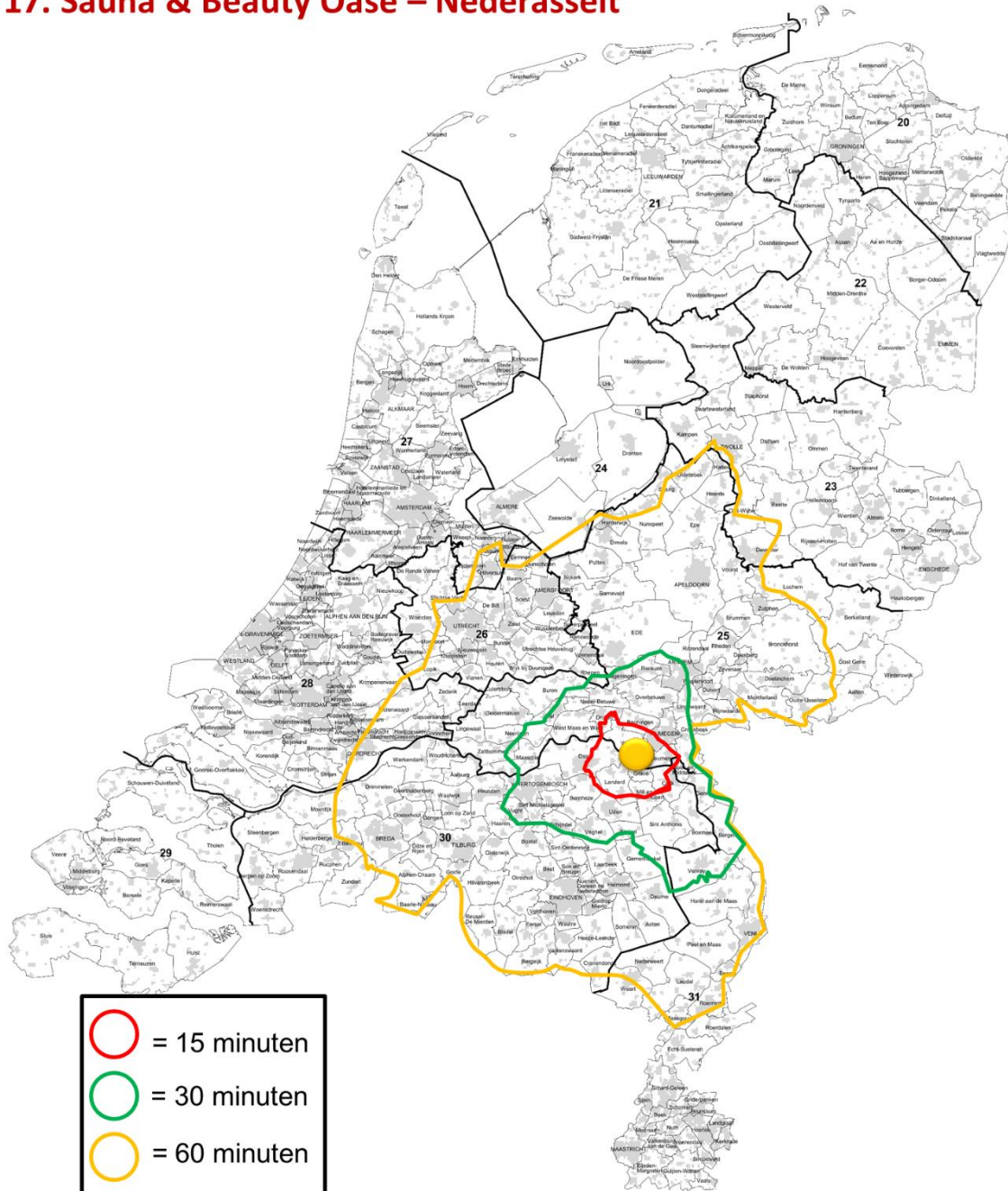
15. Sauna & Beauty Velp – Velp

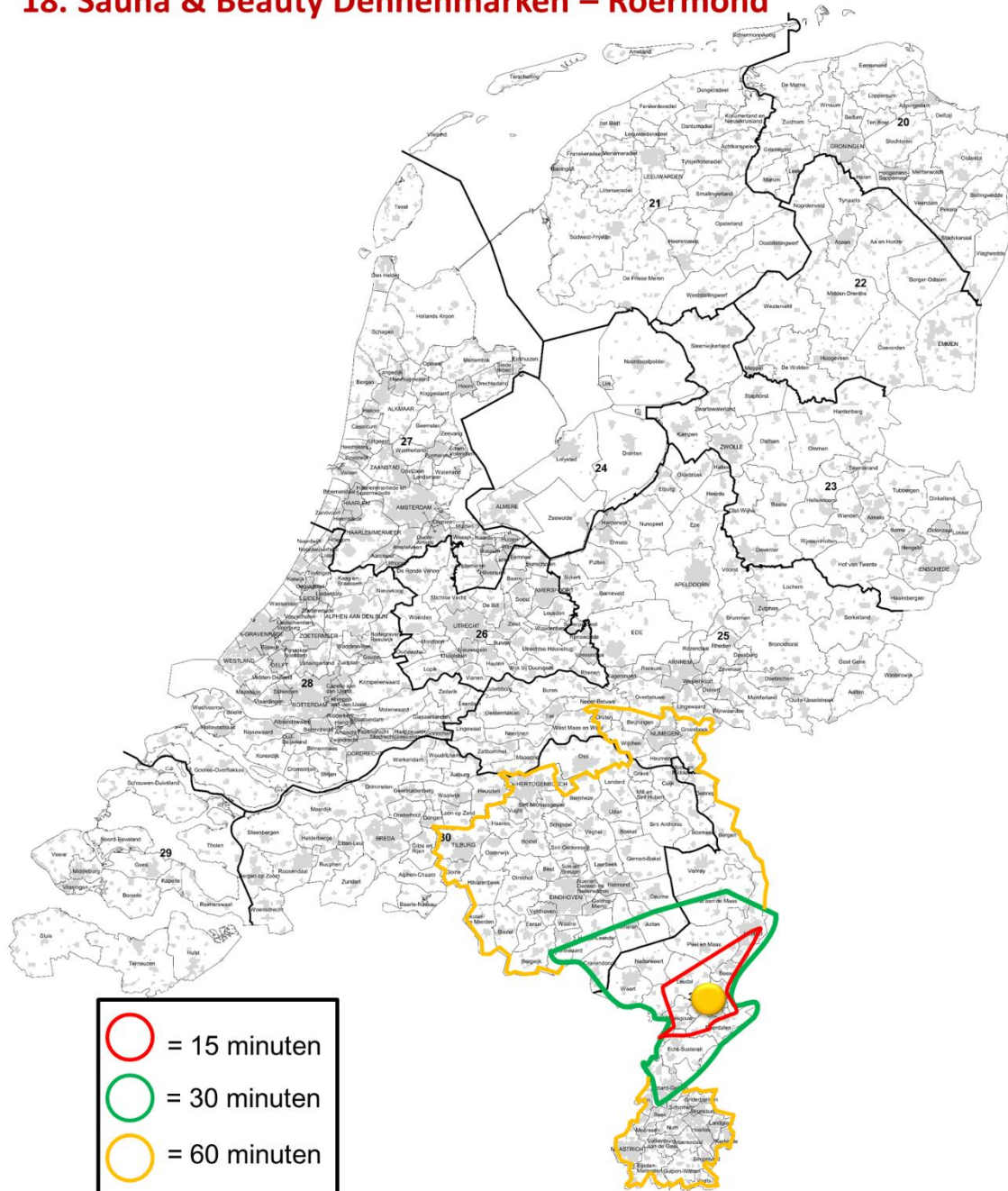
16. Palestra – Braamt

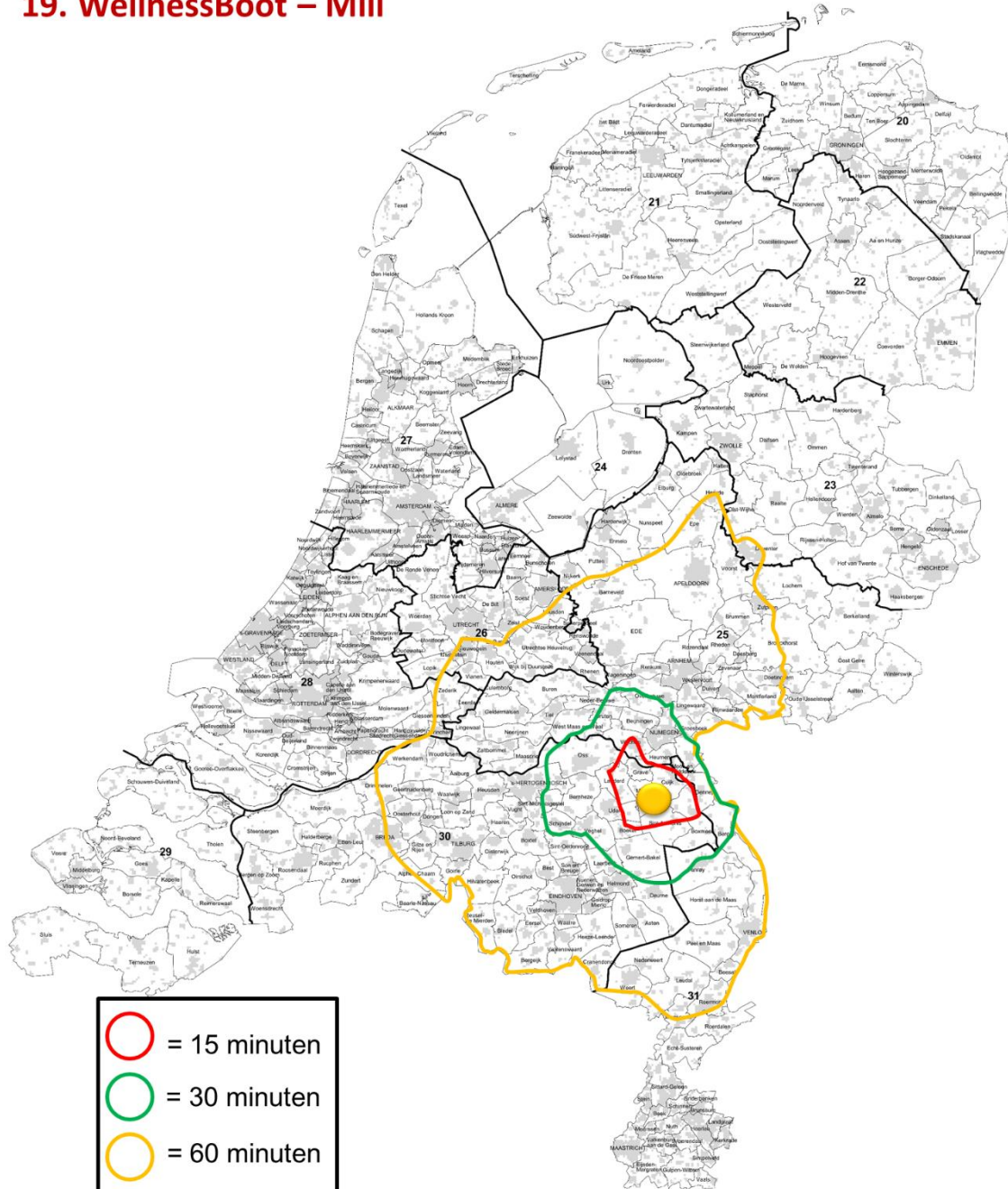
17. Sauna & Beauty Oase – Nederasselt

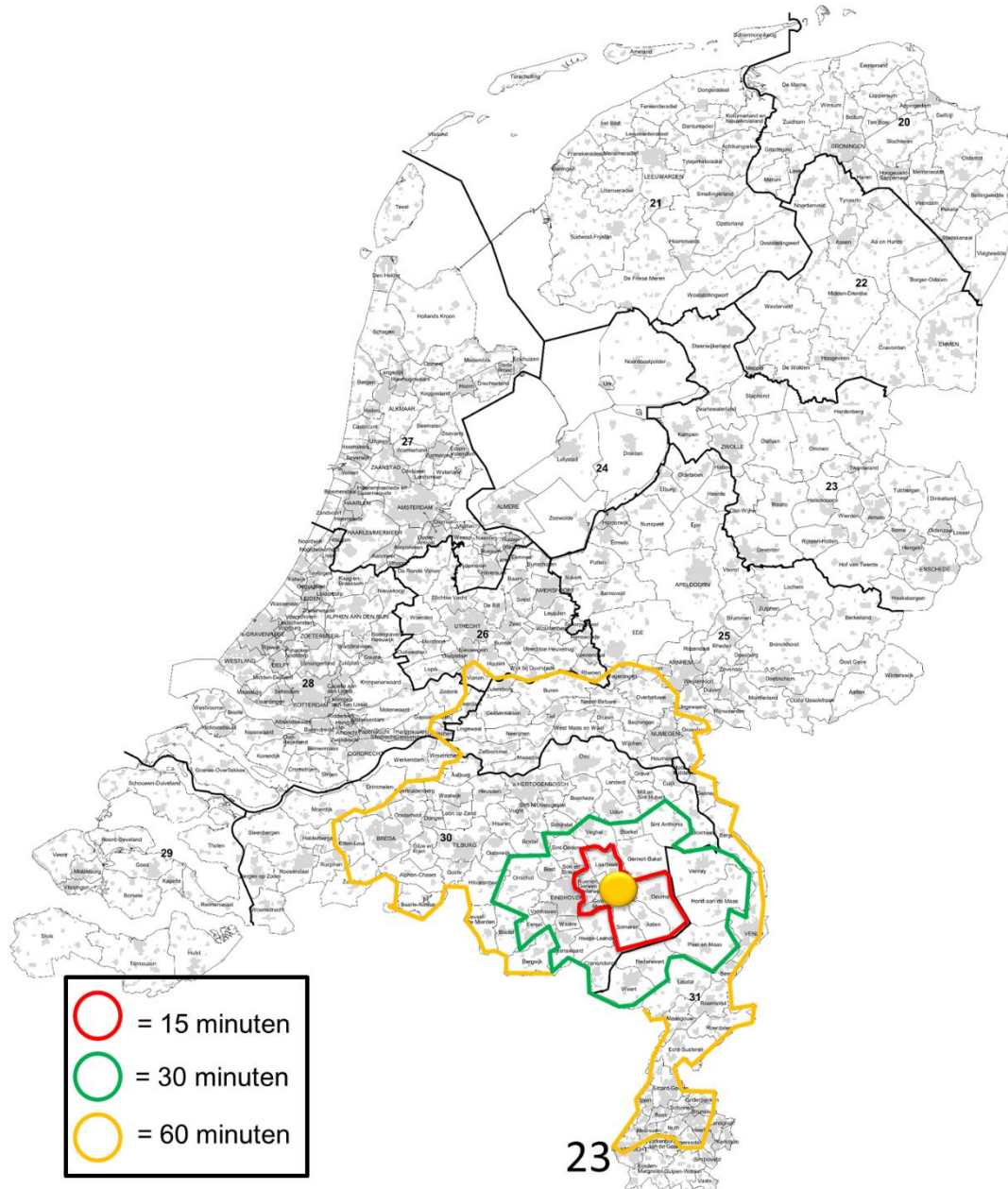
18. Sauna & Beauty Dennenmarken – Roermond

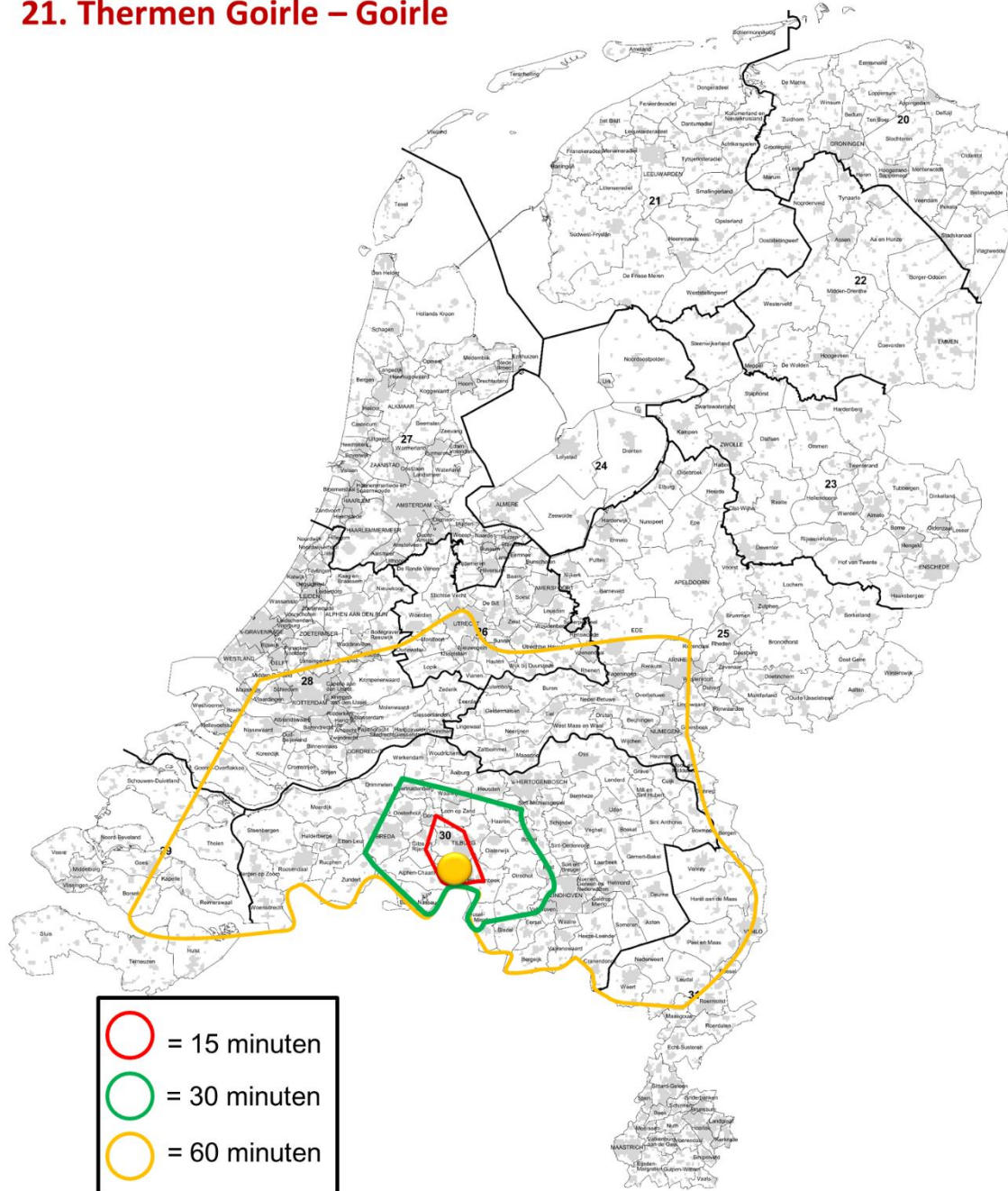
19. WellnessBoot – Mill

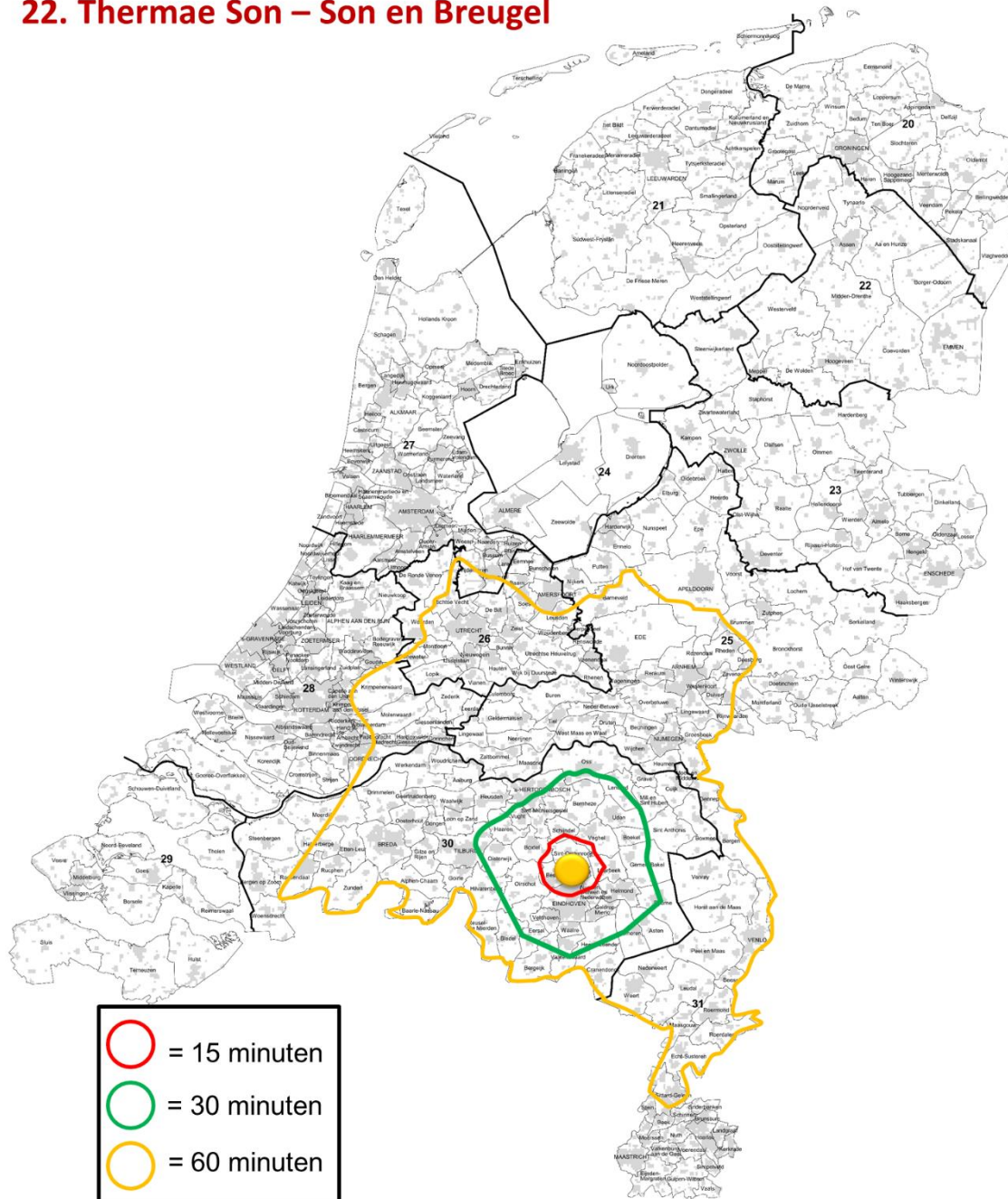
20. Wellness Helmond – Helmond

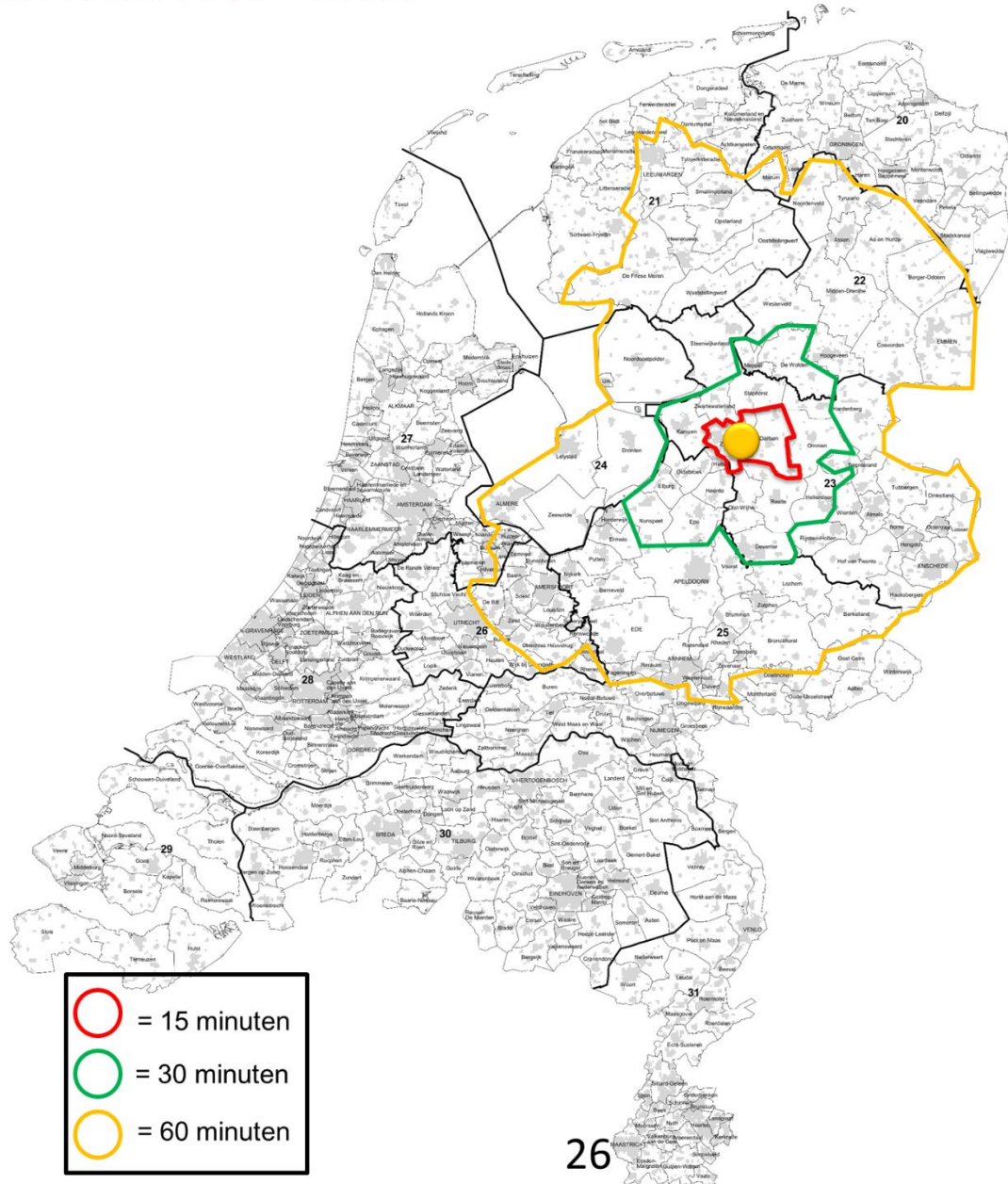
21. Thermen Goirle – Goirle

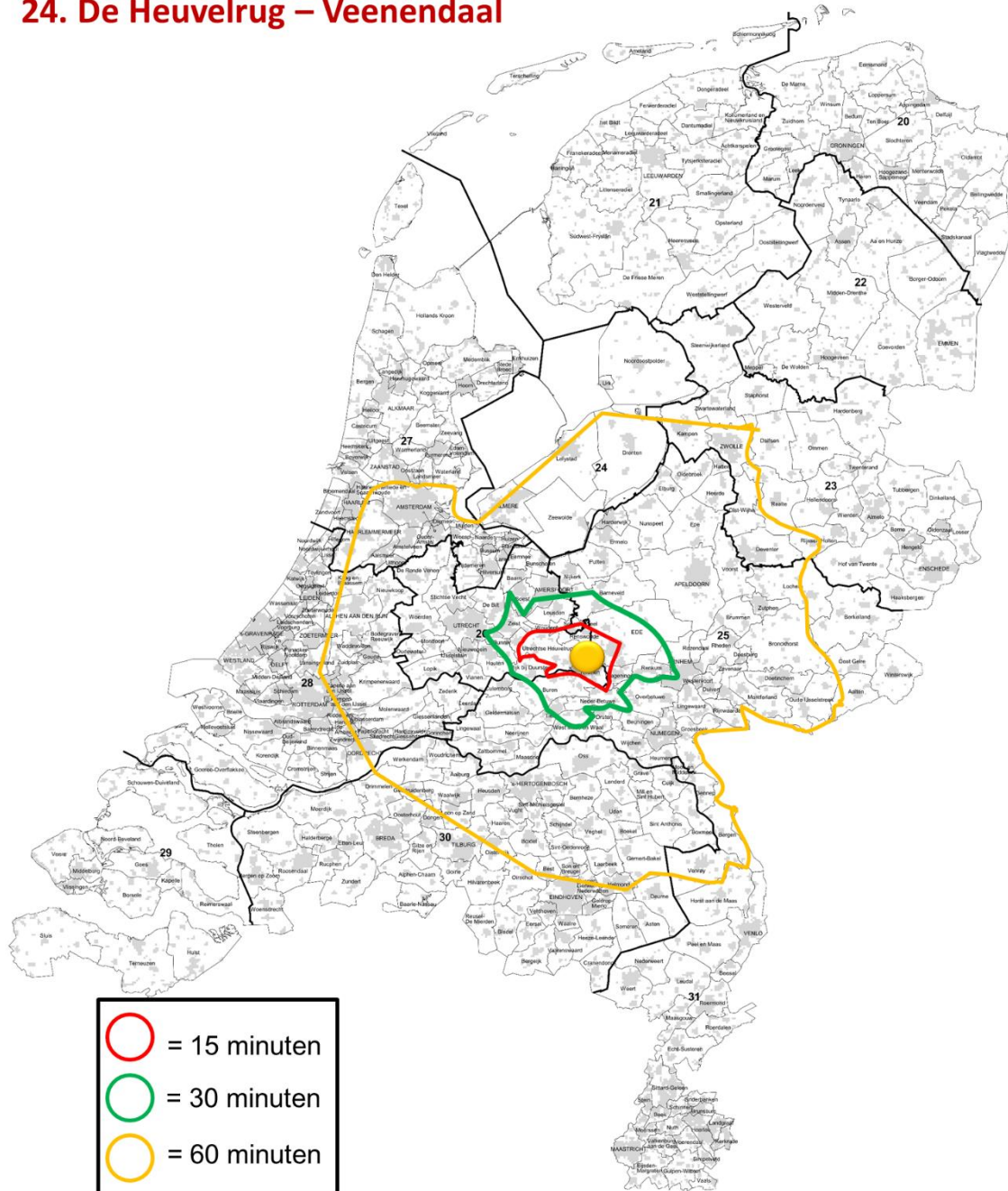
22. Thermae Son – Son en Breugel

23. Sauna Swoll – Zwolle

24. De Heuvelrug – Veenendaal

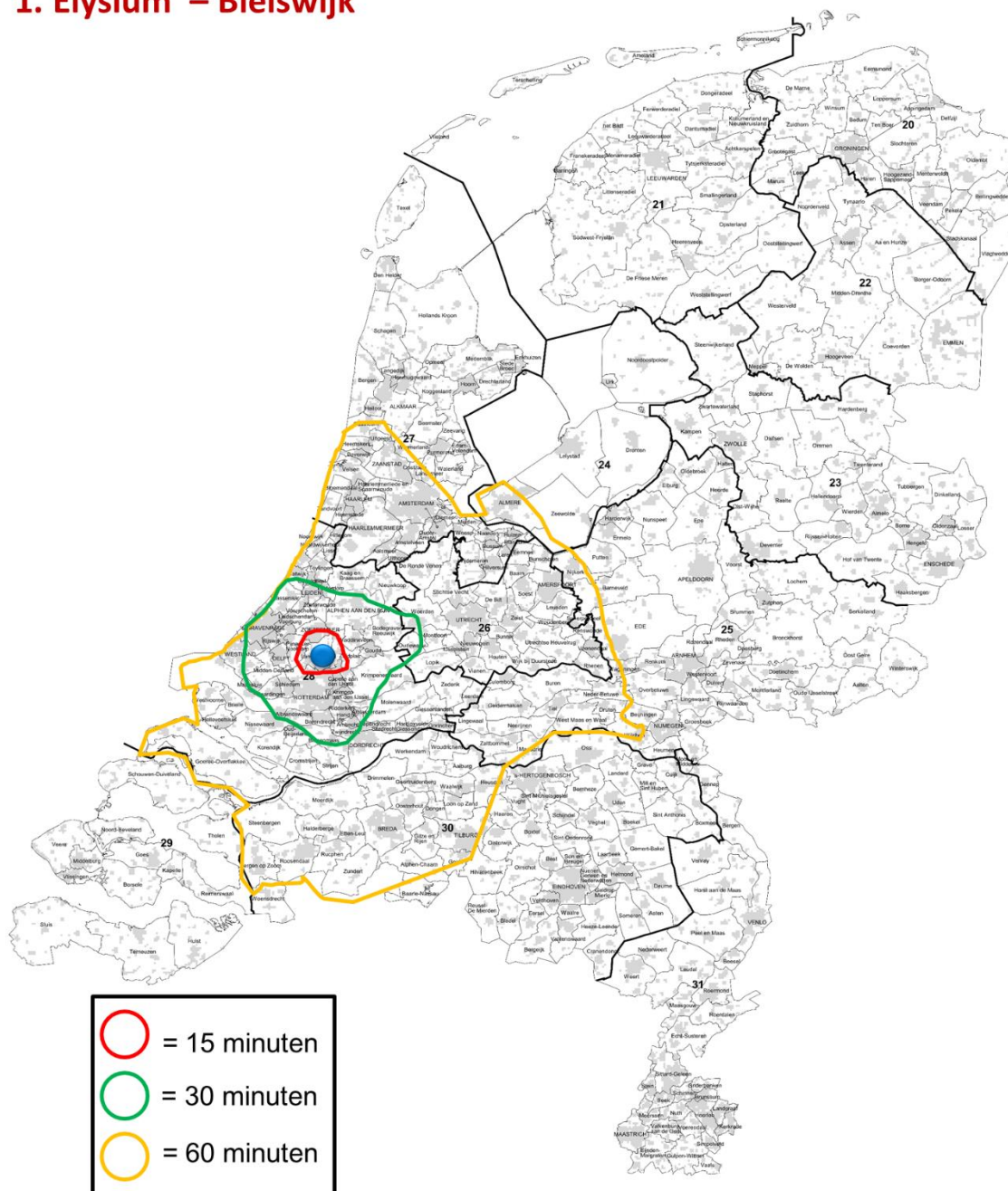
6.9. Onderzoeksgebied >60 minuten

Provincie	1. Elysium					2. De Veluwe Bron				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	1.238	-	-	-	-	1.238	-
Friesland	-	-	-	1.374	-	-	-	2.534	1.374	-
Drenthe	-	-	-	1.040	-	-	-	3.042	1.040	-
Overijssel	-	-	-	2.430	-	-	9.423	19.290	2.430	-
Flevoland	-	-	2.109	857	-	-	-	5.379	857	-
Gelderland	-	-	3.016	4.320	-	15.618	40.912	26.007	4.320	-
Utrecht	-	11.576	1.535	2.696	-	-	85	1.535	2.696	-
Noord-Holland	-	-	6.245	5.897	-	-	-	419	5.897	-
Zuid-Holland	3.924	49.259	98.067	7.670	-	-	-	200	7.670	-
Zeeland	-	-	3.823	811	-	-	-	-	811	-
Noord-Brabant	-	6.579	21.828	5.306	-	-	-	1.710	5.306	-
Limburg	-	-	-	2.374	-	-	-	364	2.374	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	3.924	67.414	136.622	43.982	0	15.618	50.419	60.480	43.982	0
TOTAAL	251.941					170.499				
Per dag	690					467				

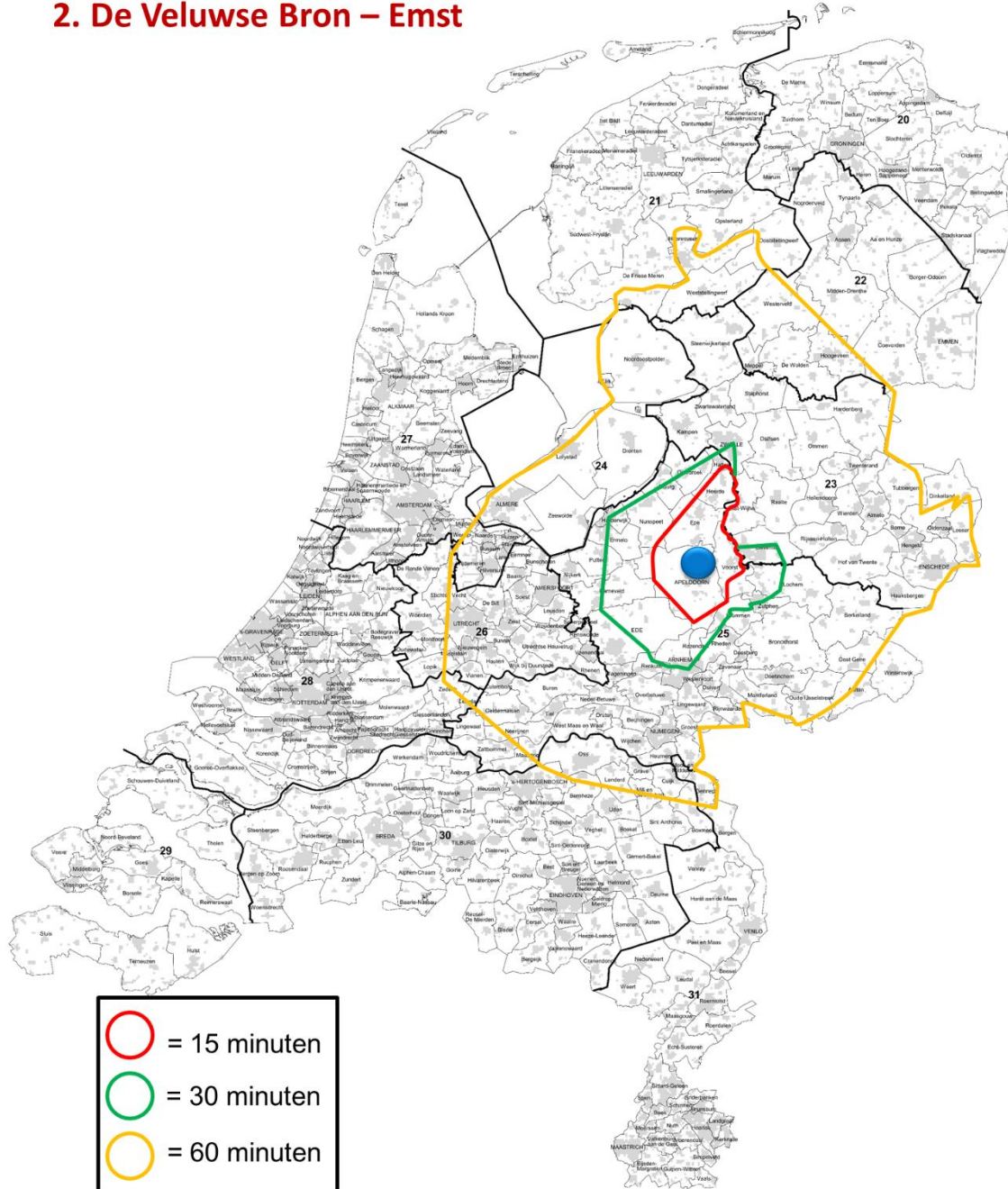
Provincie	3. De Zwaluwhoeve					4. Devarana				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	1.238	-	-	-	-	1.238	-
Friesland	-	-	2.534	1.374	-	-	-	-	1.374	-
Drenthe	-	-	3.042	1.040	-	-	-	-	1.040	-
Overijssel	-	9.748	6.385	2.430	-	-	-	-	2.430	-
Flevoland	2.670	57.050	3.815	857	-	-	-	-	857	-
Gelderland	9.408	27.059	22.279	4.320	-	3.134	25.343	15.243	4.320	-
Utrecht	-	5.355	1.535	2.696	-	-	2.075	1.535	2.696	-
Noord-Holland	-	-	4.681	5.897	-	-	-	3.008	5.897	-
Zuid-Holland	-	-	2.130	7.670	-	-	-	55.087	7.670	-
Zeeland	-	-	-	811	-	-	-	-	811	-
Noord-Brabant	-	1.423	602	5.306	-	16.900	61.063	43.122	5.306	-
Limburg	-	-	-	2.374	-	-	-	3.988	2.374	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	12.079	100.635	47.003	43.982	0	20.034	88.480	121.984	43.982	0
TOTAAL	203.698					274.480				
Per dag	558					752				

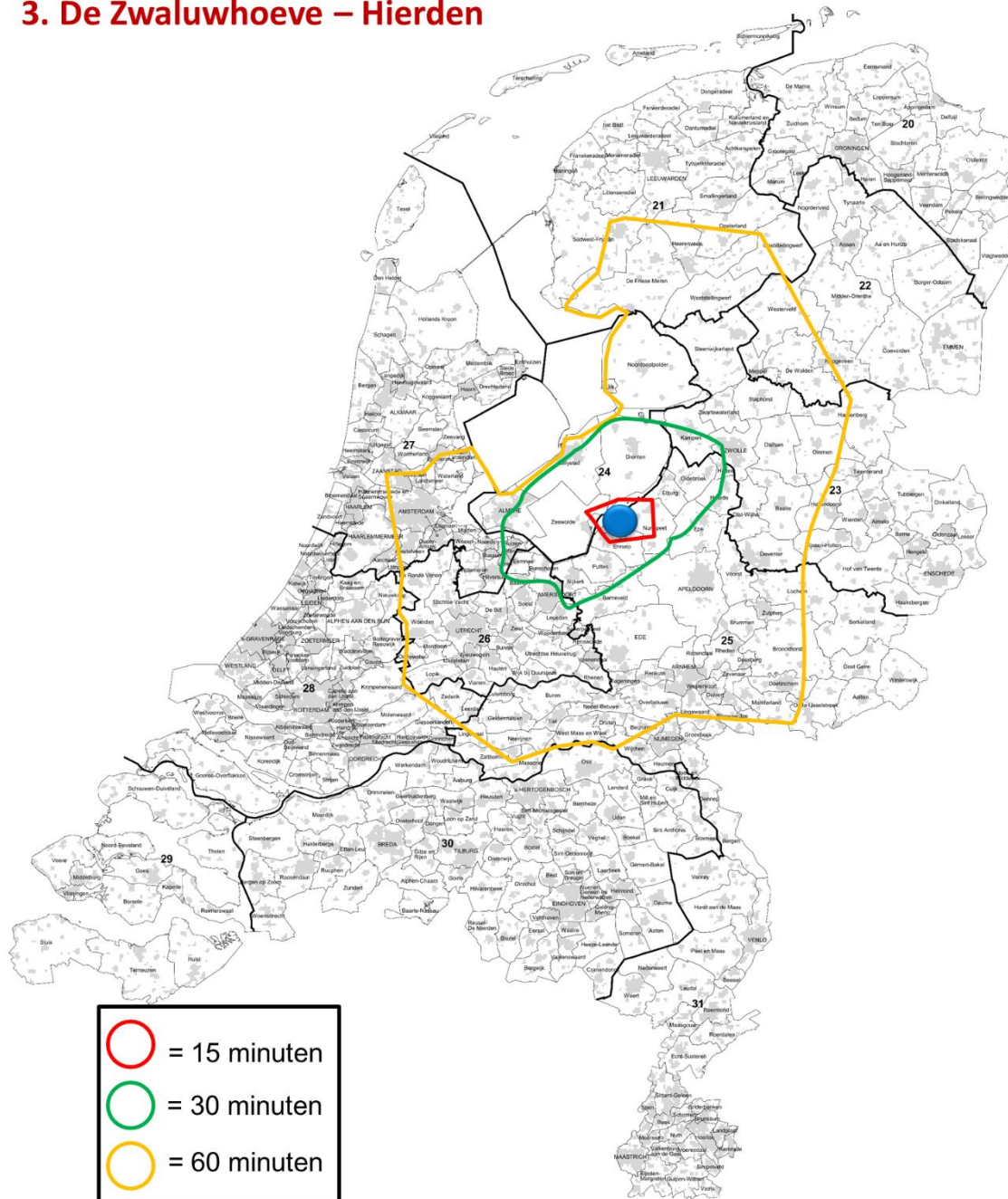
Provincie	5. Thermen Bussloo					6. Thermen Holiday				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	1.238	-	-	-	-	1.238	-
Friesland	-	-	1.356	1.374	-	-	-	-	1.374	-
Drenthe	-	-	463	1.040	-	-	-	-	1.040	-
Overijssel	12.109	19.048	19.290	2.430	-	-	-	-	2.430	-
Flevoland	-	-	5.379	857	-	-	-	-	857	-
Gelderland	7.572	26.994	27.096	4.320	-	-	-	5.564	4.320	-
Utrecht	-	4.636	1.535	2.696	-	-	1.511	1.535	2.696	-
Noord-Holland	-	-	296	5.897	-	-	-	7.759	5.897	-
Zuid-Holland	-	-	115	7.670	-	13.116	58.515	98.067	7.670	-
Zeeland	-	-	-	811	-	-	-	5.010	811	-
Noord-Brabant	-	-	2.498	5.306	-	-	6.579	27.425	5.306	-
Limburg	-	-	364	2.374	-	-	-	-	2.374	-
Duitsland	-	-	-	7.970	-	-	-	-	7.970	-
SUBTOTAAL	19.681	50.678	58.390	43.982	0	13.116	66.605	145.359	43.982	0
TOTAAL	172.732					269.062				
Per dag	473					737				

1. Elysium – Bleiswijk

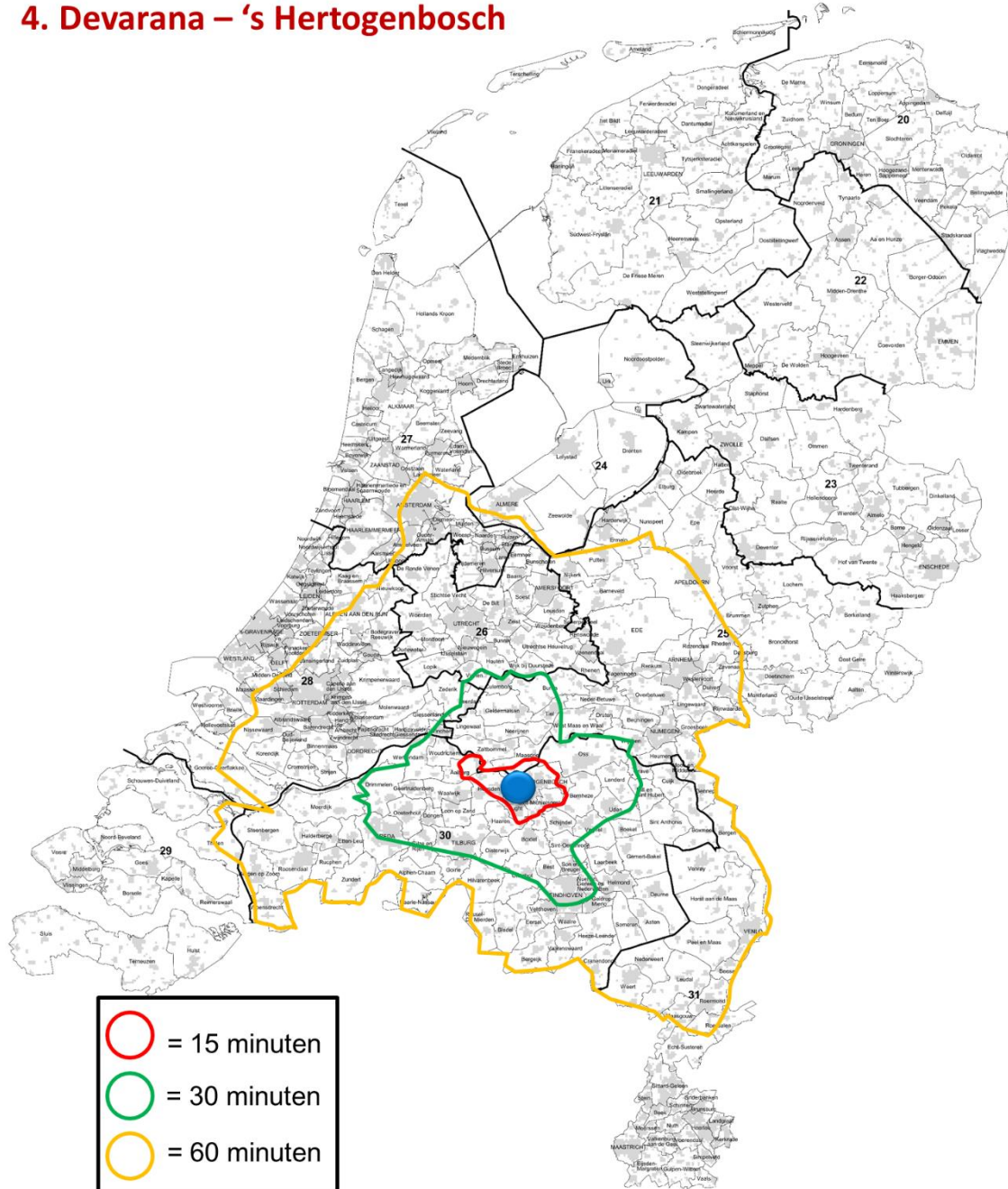

2. De Veluwe Bron – Emst

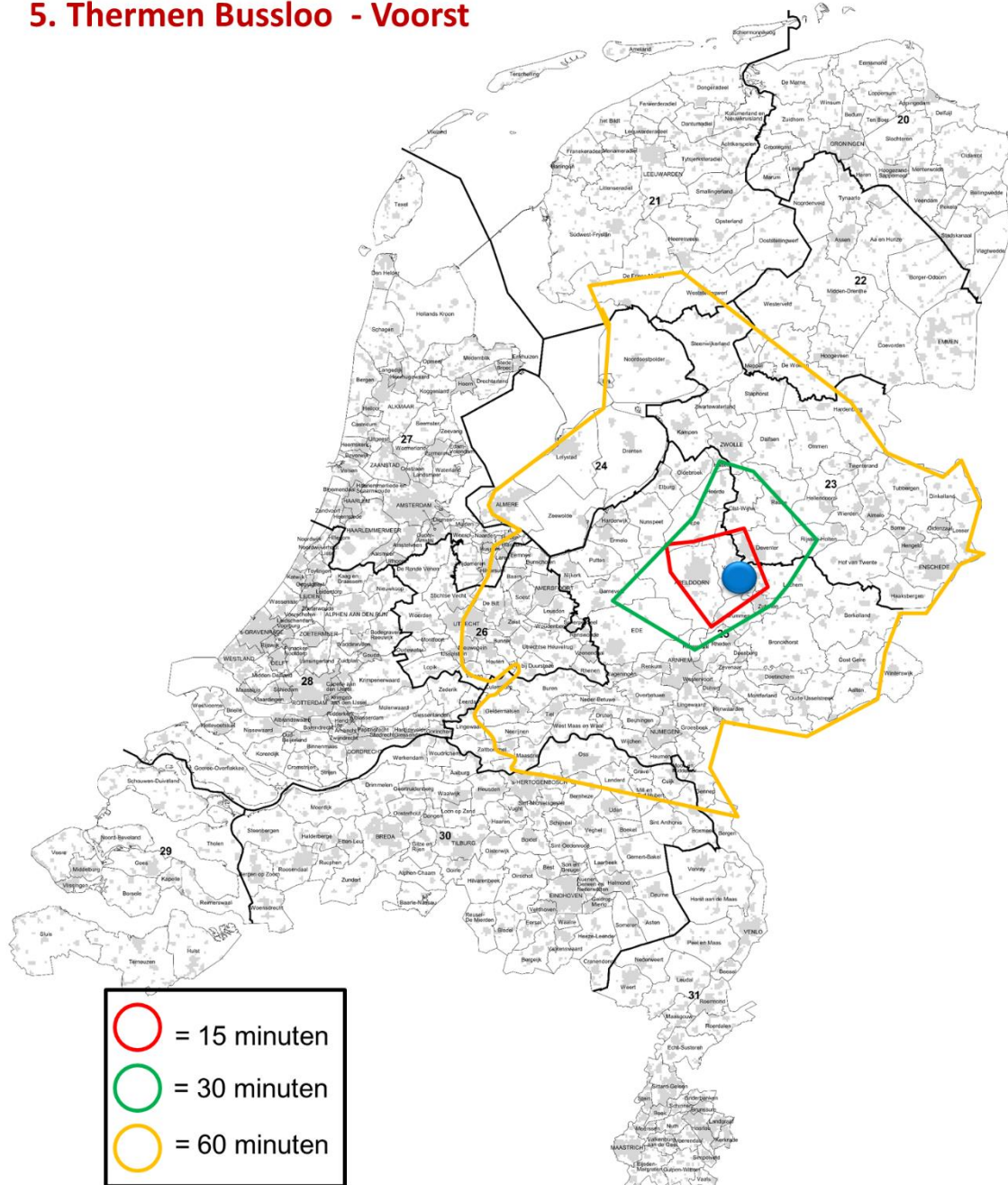

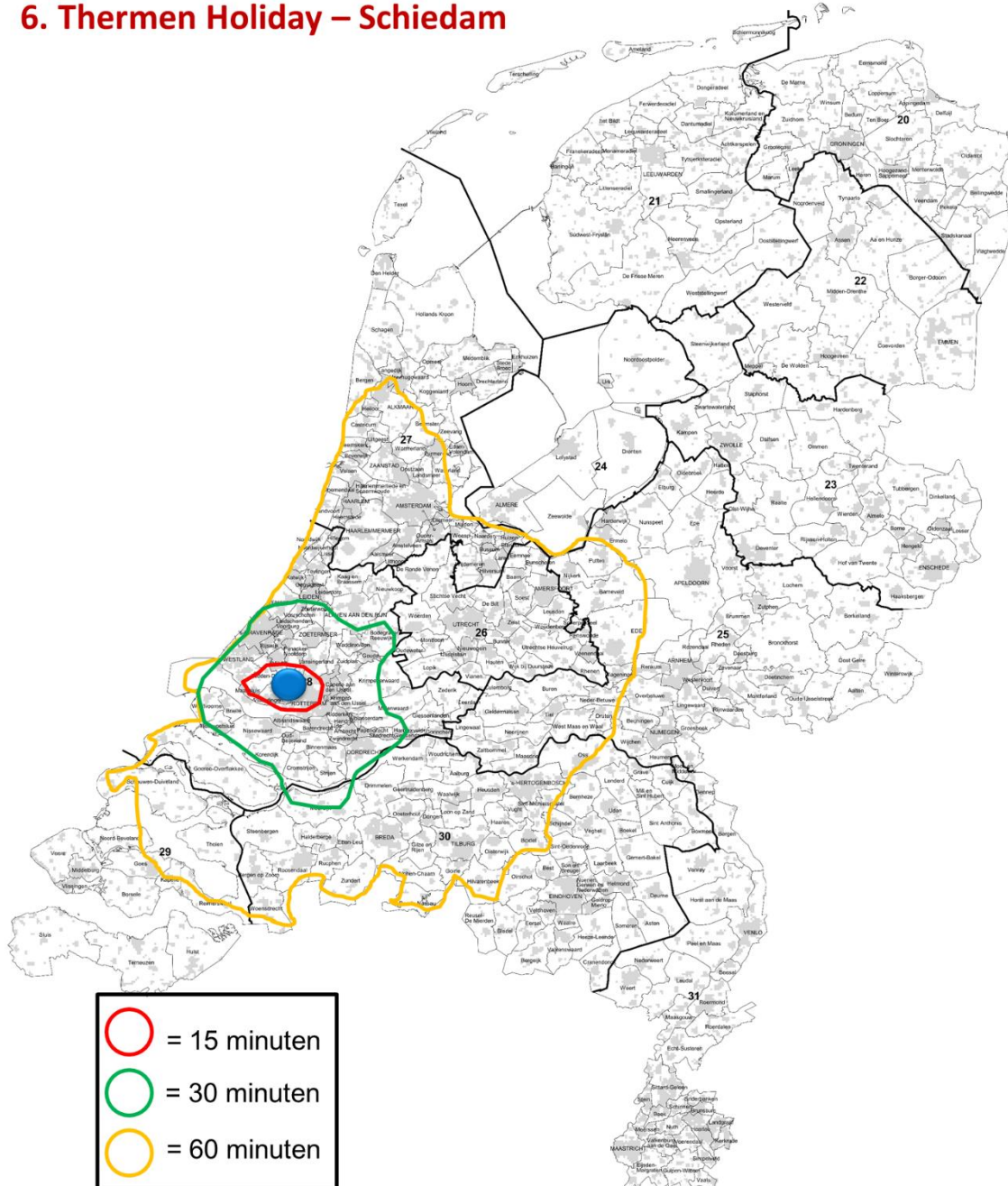
4. Devarana – 's Hertogenbosch

5. Thermen Bussloo - Voorst

6. Thermen Holiday – Schiedam

6.10. Berekening kuuroorden

Provincie	39. Thermaalbad Arcen					40. Sanadome				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Friesland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Drenthe	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Overijssel	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Flevoland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Gelderland	-	-	6.322	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Utrecht	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zuid-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zeeland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Brabant	-	1.404	22.910	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Limburg	4.105	10.900	8.777	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Heel Nederland	-	-	-	-	146.250	-	-	-	-	146.250
Duitsland	-	-	-	7.970	63.566	-	-	-	-	76.280
SUBTOTAAL	4.105	12.304	38.009	7.970	209.816	-	-	-	-	222.530
TOTAAL	272.205					222.530				
Per dag	746					610				

Provincie	41. Thermae 2000					42. Fontana Bad Nieuweschans				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60 min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	N.b.	4.518	27.820	27.327	-	N.b.
Friesland	-	-	-	-	N.b.	-	-	15.608	-	N.b.
Drenthe	-	-	-	-	N.b.	-	-	14.869	-	N.b.
Overijssel	-	-	-	-	N.b.	-	-	1.594	-	N.b.
Flevoland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Gelderland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Utrecht	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zuid-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zeeland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Brabant	-	-	1.633	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Limburg	2.117	22.856	14.679	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Heel Nederland	-	-	-	-	146.250	-	-	-	-	146.250
Duitsland	-	-	-	7.970	76.280	-	-	-	7.970	38.140
TOTAAL	2.117	22.856	16.312	7.970	222.530	4.518	27.820	59.398	7.970	184.390
Per dag	745					778				

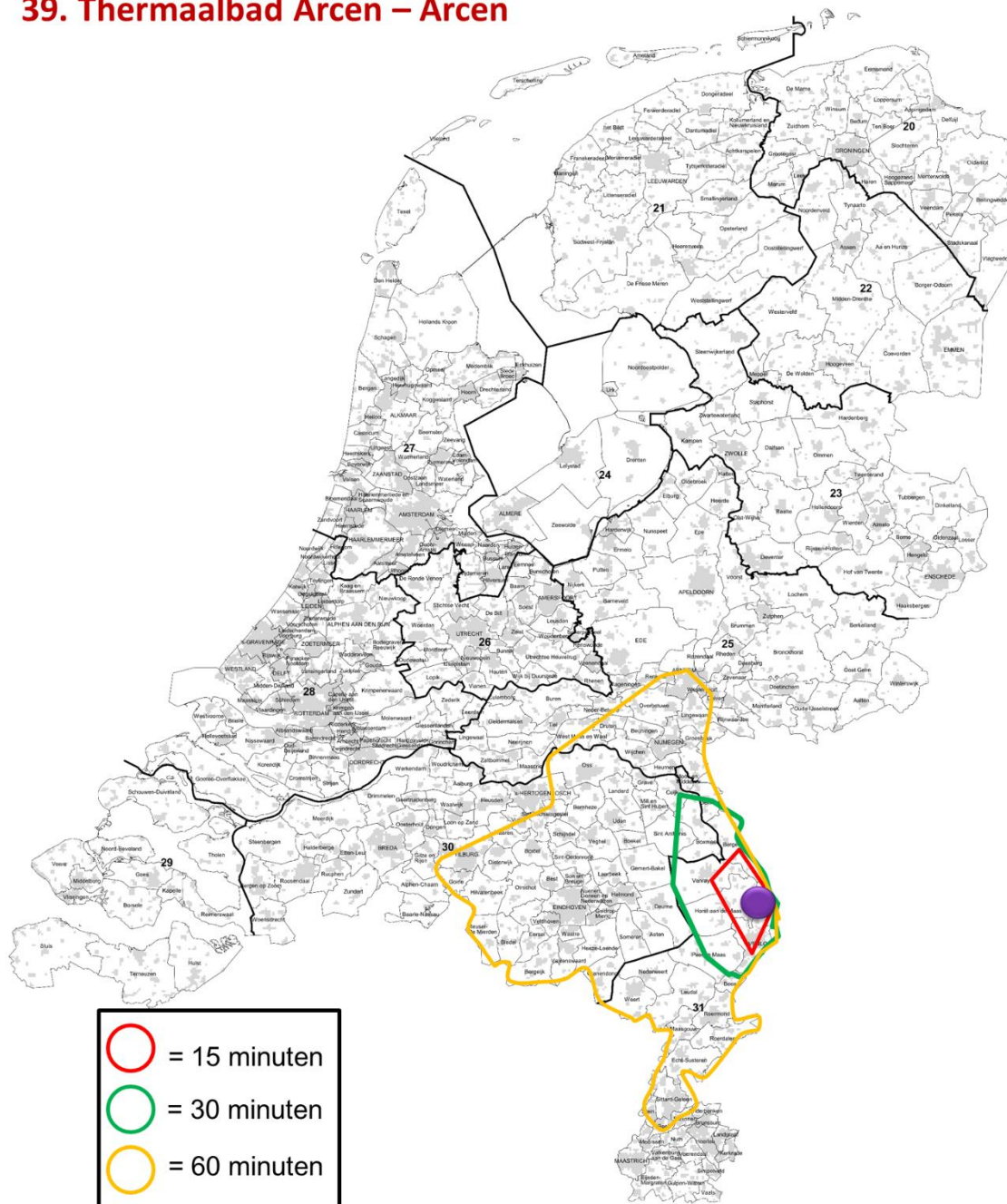
6.11. Berekening Kuuroorden in maximaal scenario

Provincie	39. Thermaalbad Arcen					40. Sanadome				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Friesland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Drenthe	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Overijssel	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Flevoland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Gelderland	-	-	6.322	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Utrecht	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zuid-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zeeland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Brabant	-	1.404	22.910	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Limburg	4.105	10.900	8.777	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Heel Nederland	-	-	-	-	131.625	-	-	-	-	131.625
Duitsland	-	-	-	7.970	38.140	-	-	-	-	63.566
SUBTOTAAL	4.105	12.304	38.009	7.970	169.765	-	-	-	-	195.191
TOTAAL	232.153					195.191				
Per dag	636					535				
Provincie	41. Thermae 2000					42. Fontana Bad Nieuweschans				
	Saunavraag				Kuurvraag	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland										
Groningen	-	-	-	-	N.b.	4.518	27.820	27.327	-	N.b.
Friesland	-	-	-	-	N.b.	-	-	15.608	-	N.b.
Drenthe	-	-	-	-	N.b.	-	-	14.869	-	N.b.
Overijssel	-	-	-	-	N.b.	-	-	1.594	-	N.b.
Flevoland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Gelderland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Utrecht	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zuid-Holland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Zeeland	-	-	-	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Noord-Brabant	-	-	1.633	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Limburg	2.117	22.856	14.679	-	N.b.	-	-	-	-	N.b.
Heel Nederland	-	-	-	-	131.625	-	-	-	-	131.625
Duitsland	-	-	-	7.970	63.566	-	-	-	7.970	25.427
-	2.117	22.856	16.312	7.970	195.191	4.518	27.820	59.398	7.970	157.052
TOTAAL	244.447					256.758				
Per dag	670					703				

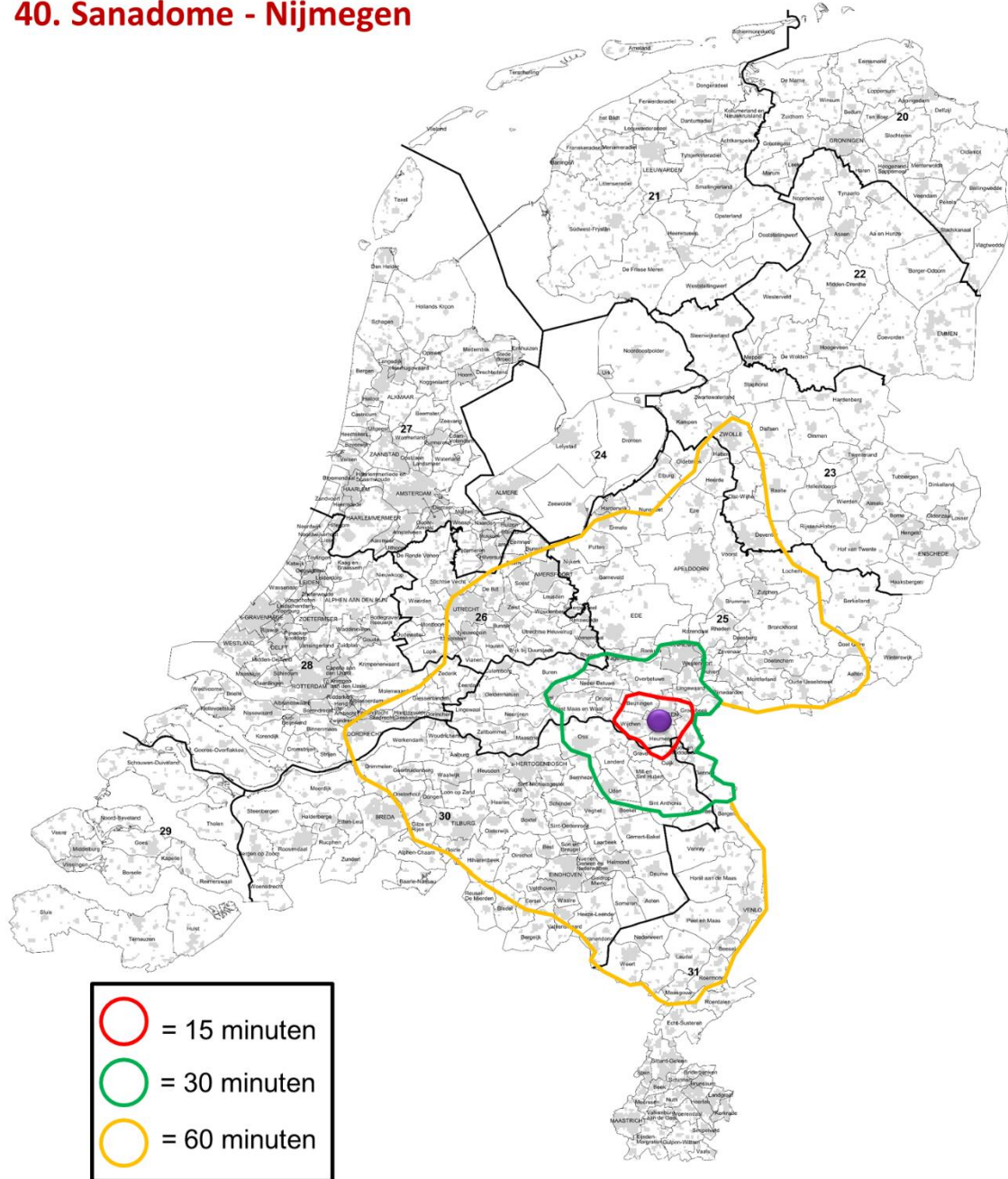
Provincie	Thermen Berendonck				
	Saunavraag				Kuurvraag
Verzorgingsgebied	0-15min	15-30min	30-60min	>60min	Landelijk
Nederland					
Groningen	-	-	-	1.238	N.b.
Friesland	-	-	-	1.374	N.b.
Drenthe	-	-	-	1.040	N.b.
Overijssel	-	-	2.252	2.430	N.b.
Flevoland	-	-	-	857	N.b.
Gelderland	10.495	29.008	22.673	4.320	N.b.
Utrecht	-	-	1.203	2.696	N.b.
Noord-Holland	-	-	-	5.897	N.b.
Zuid-Holland	-	-	663	7.670	N.b.
Zeeland	-	-	-	811	N.b.
Noord-Brabant	8.521	18.125	30.106	5.306	N.b.
Limburg	-	3.847	3.697	2.374	N.b.
Heel Nederland	-	-	-	-	58.500
Duitsland	-	-	-	7.970	63.566
SUBTOTAAL	19.016	50.980	60.595	43.982	122.066
TOTAAL	296.640				
Per dag	813				

6.12. Onderzoeksgebied kuuroorden

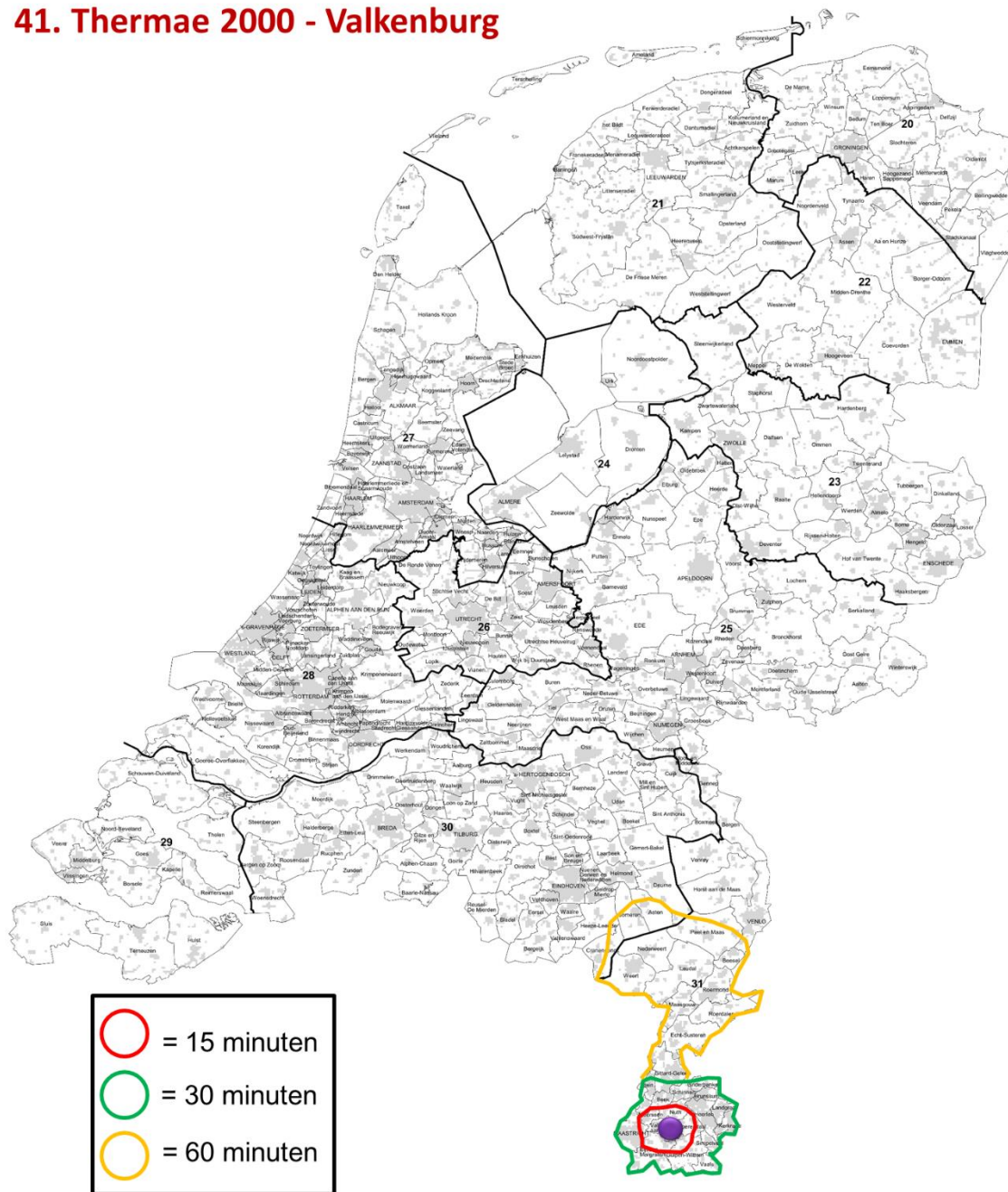
39. Thermaalbad Arcen – Arcen

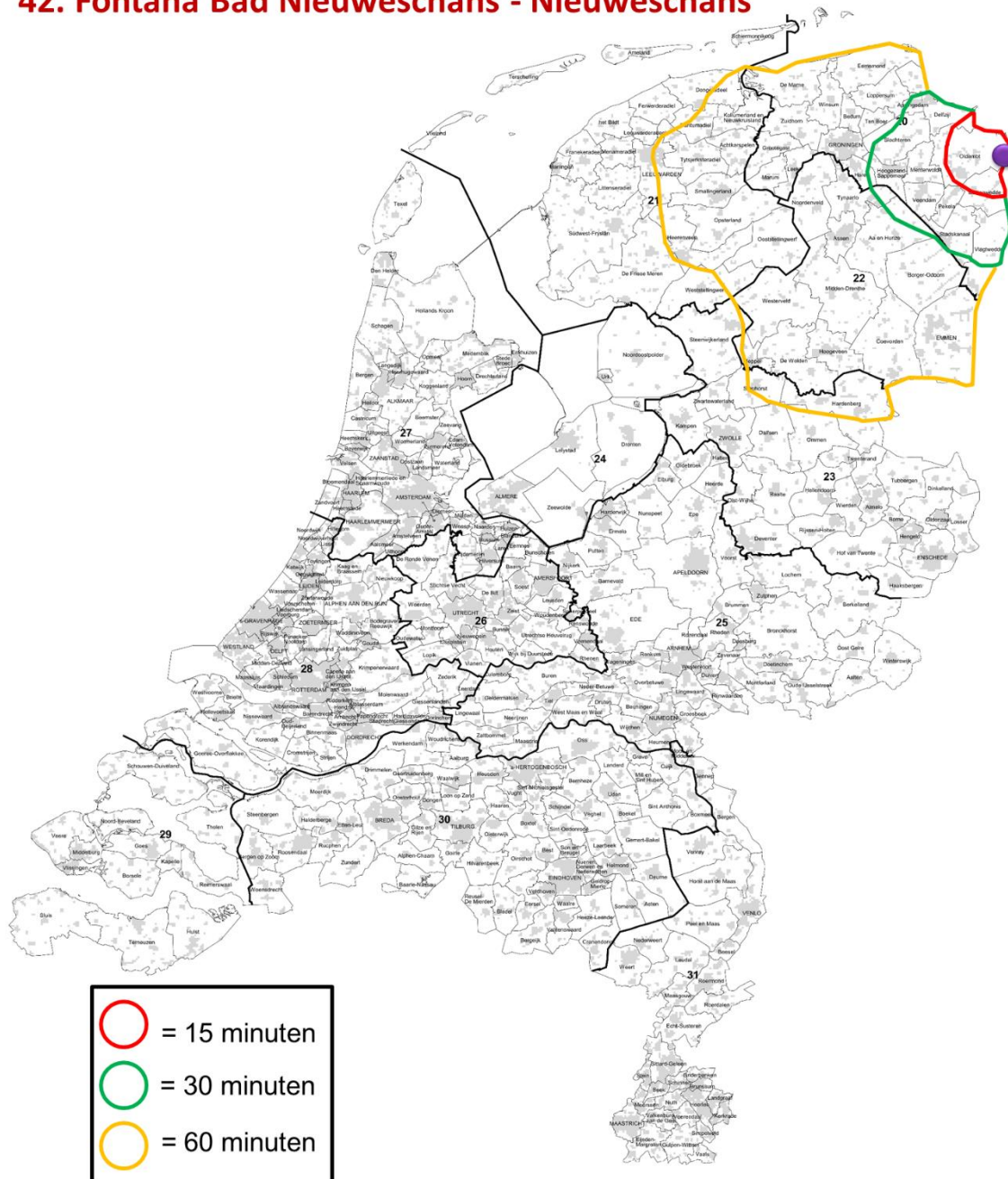
40. Sanadome - Nijmegen

41. Thermae 2000 - Valkenburg

42. Fontana Bad Nieuweschans - Nieuweschans

Bronnenlijst

- CBS. (2015). Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Centraal Bureau voor Statistiek: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/home/default.htm>
- De Gelderlander. (2014, September 28). Floriadeterrein 'Venlo Greenpark'. *De Gelderlander*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015
- Die Neue Kur. (2016, maart 22). *Kurorte und Heilbäder in Deutschland*. Opgehaald van <http://www.die-neue-kur.de/kurorte-heilbaeder-deutschland/deutschlandkarte-kurort-heilbad.html>
- Fitland. (2015). Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Fitland: <http://www.fitland.nl/wellness/wellness-nijmegen/>
- Gemeente Baarn. (2013). *Bestemmingsplan Drakenburgergracht*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Gemeente Baarn: http://www.baarn.nl/woonomgeving/bestemmingsplannen_42135/item/bestemmingsplan-drakenburgergracht-onherroepelijk_38519.html
- Gemeente Wijchen. (2012). *Bestemmingsplan De Berendonck*. Maart. Opgeroepen op Oktober 13, 2015
- Krebes, C. (2014). *Zukünftige Entwicklung der deutschen Kurorte und Heilbäder: Veränderungen, Trends, Prognosen*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Fakultät International Business: <https://www.hs-heilbronn.de/>
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu. (2013). *De Ladder*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Ministerie van Infrastructuur en Milieu: <http://ladderverstedelijking.minienm.nl/#ladder>
- NBTC. (2015). *Kerncijfers: Wellness*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen: http://kerncijfers.nbtc.nl/nl/magazine/8374/765524/thema_-_wellness.html
- Rabobank. (2015). *Cijfers & Trends*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Rabobank: <https://www.rabobankcijfersentrends.nl/>
- Sauna en Wellness Nederland. (2013, Maart). Sauna en Wellness Nederland voortvarend gestart. *Sauna en Wellness Nederland*, 18-21. Opgeroepen op Oktober 13, 2015
- Thermen Bussloo. (2015). *De groei van een familiebedrijf*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015
- Top Level Development. (2014). *Bergvliet te Oosterhout*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Top Level Development: <http://www.topleveldevelopment.nl/portfolio/bergvliet/>
- Van Spronsen & Partners horeca-advies. (2010). *Het Nationaal Wellness Bezoeksonderzoek*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015
- Van Spronsen & Partners horeca-advies. (2015). *Brancheboek: Het Wellnesscentrum in beeld*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015
- Velden, A. (2015, September 25). *BN De Stem*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015
- Wikipedia. (2015). *Kuuroord*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kuuroord>
- Wikipedia. (2015). *Sauna*. Opgeroepen op Oktober 13, 2015, van Wikipedia: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Sauna>